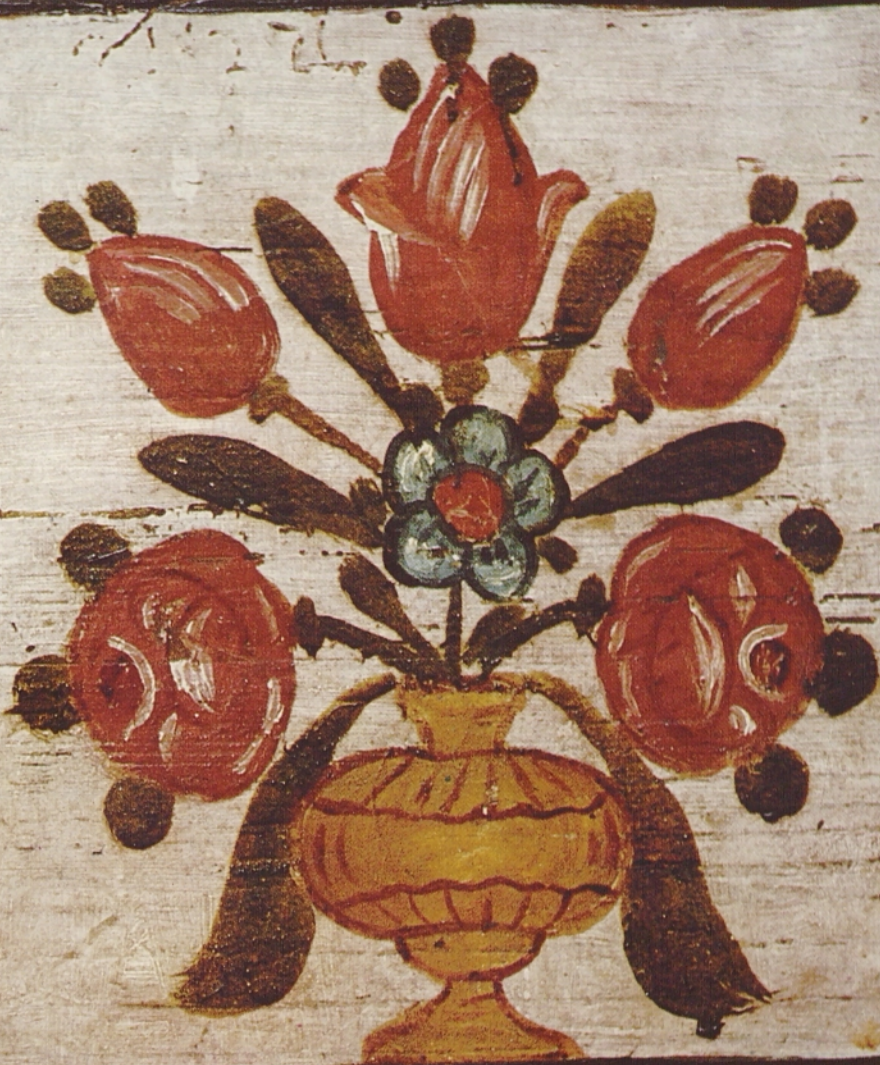

številka 2 | februar 1982 | letnik 29

rodna
gruda
slovenija

CANKARJEVA ZALOŽBA

LJUBLJANA
Kopitarjeva 2

TEMELJNO DELO O NARAVNIH LEHOTAH TER UMETNOSTNIH IN DRUGIH VREDNOTAH SLOVENIJE!

LEPA JE MOJA DEŽELA!

Ni velika, ampak tu sem doma in v njej je vse polno reči, na katere sem ponosen:

- izredne naravne lepote
- nenavadni arheološki ostanki iz davnih tisočletij
- mnogotere rastline, ki rastejo samo tod ali redkokje drugje
- imenitni stari običaji
- veliki umetniški dosežki, literatura in jezik, ki smo si ga znali ohraniti vseh neusmiljenosti zgodovine navkljub
- veliki narodnoosvobodilni boj, kot izjemen vzpon samozavesti in sposobnosti majhnega naroda

Smo jih kdaj videli ali vsaj zaznali vse? No, vseh ni mogoče, saj jih je v tej majhni Sloveniji enostavno preveč.

Zdaj pa jih lahko zajamemo tako rekoč v prgišče, vse te **ZAKLADE SLOVENIJE**. Vrsta najboljših slovenskih poznavalcev za posamezna področja jih je odbrala, da so res sami najtehtnejši, najbolj bleščeči. Dese-tine najboljših fotografov so posnele skoraj 600 izre-dnih slik, ki informirajo in očarajo. K vsaki je dodana osnovna informacija, povezuje pa jih esejistično be-sedilo z opozorili na vse tisto bogastvo, ki ga slikovno enostavno ni mogoče zajeti.

KNJIGA ZAKLADI SLOVENIJE JE PRED NEDAVNIM IZŠLA V ANGLEŠČINI IN NEMŠČINI. PRAV GOTOVO JE BODO VESELI VAŠI ZNANCI IN PRIJATELJI V TUJINI, TISTIM PA, KI ŽELIJO OBISKATI SLOVENIJO, BO KNJIGA NAJLEPŠA KNJIŽNA DOBRODOŠLICA.

Knjigo lahko naročite po pošti na naslov:

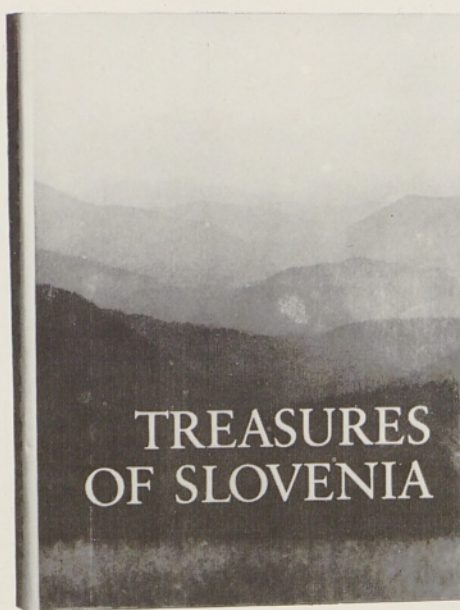
CANKARJEVA ZALOŽBA

IZVOZNO-UVOZNI ODDELEK

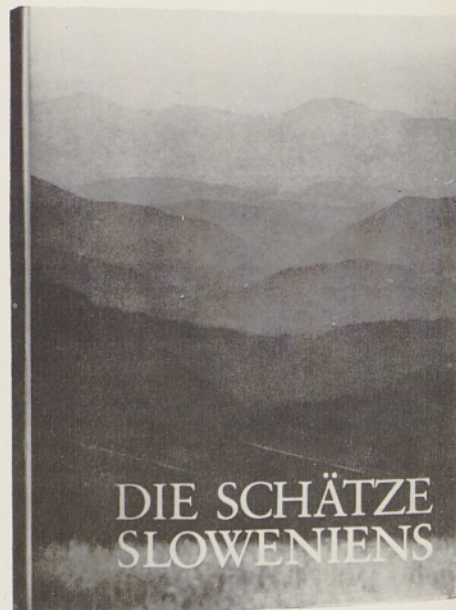
61000 LJUBLJANA
HRIBARJEVO NABREŽJE 13

ZAKLADI SLOVENIJE 780 din (24 US\$)

TREASURES OF SLOVENIA 980 din (30 US\$)

DIE SCHÄTZE SLOWENIENS 980 din (30 US\$)

(v dolarskih cenah so vključeni poštni stroški)

rodna gruda slovenija

 130327

*Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo*

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/20-657

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/23-102
Telefon uprave 061/21-234

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Tehnični urednik

Bruno Feher

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Marko Kern, Marko Pogačnik,
Jože Prešeren, Ina Slokan, Mila Šenk, Jagoda
Vigele, Matjaž Vizjak, Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetinc, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$,
Avstrija 120 Asch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija
260 Bfr, Danska 45 Dkr, Finska 35 FM,
Francija 33 FF, Holandija 18 Hfl, Italija
7.000 Lit, Kanada 10 can \$, ZR Nemčija
16 DM, Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr,
Švica 15 Sfr, ZDA – U. S. A. 8 US \$,
Južnoameriške države 8 US \$.

Avionska naročnina

Severna Amerika 20 US \$ ali 24 can \$, Južna
Amerika 22 US \$, Avstralija 20 aus \$

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-107-257300-
2818/5
pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštšina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

Vaša pisma, Urednik vam	2
Dogodki, Osebnosti	4
Jugoslavija in svet – Dialog med velesilama	6
Živahnejši načrti, a na trdnih tleh	8
Reportaža na vašo željo: Rob	10
Prednost razvoju kmetijstva	11
Po Sloveniji	12
Interview: Marjanca Jemec-Božič	14
Turistični vodnik	16
Naravni zakladi Slovenije: Igla	17
Slovenija v mojem objektivu: Ančka Tomšič	18
Pustni običaji na Slovenskem	20
Korenine: Drevo življenja	22
Naši po svetu	24
Vaše zgodbe: Srečanje s Skalnimi gorami	28
Za mlade po srcu	30
Materinščina, Nove knjige, Sporočila	32
Mislimo na glas, Filatelija, Vaš kotiček	34
Krožek mladih dopisnikov	36

Slika na naslovni strani:

Detajl s stare slovenske skrinje

Foto: Janez Zrnec

»Velik udarec zame in za mojo družino bi bil, če ne bi več prejeli Rodne grude, saj je v reviji za vsakega izmed nas nekaj. Čisto vso preberemo, še špansko, čeprav ne razumemo,« tako nam je med drugim napisala rojakinja iz Avstralije. Tudi potem, ko smo prebrali že tisoče podobnih pisem, nam ne more biti vseeno, ko jih prebiramo vedno znova in znova. Večina naših bralcev je z revijo zadovoljna, sami pa dobro vemo, da bi bila lahko še boljša, ko bi imeli več sodelavcev tako doma kakor tudi na tujem, ko bi imeli na voljo več denarja, da bi se lahko odpeljali prav v vsak kraj, ki si ga bralci žele videti na sliki, in ko bi bilo lahko še več barvnih fotografij vedno lepih slovenskih krajev. Naša domovina je res majhna, vendar pa je tako bogata z lepotami, da jih še zdaj, ko revija izhaja že skoraj trideset let, nismo mogli vseh predstaviti. Dela za nas bo torej še vedno dovolj in – kot vidimo – tudi bralcev ne bo zmanjkalo.

Ko sem pred ne tako malo leti nastopil delo pri Rodni grudi, so mi nekateri starejši delavci rekli: »Še nekaj let pa bo ta revija nepotrebna.« Tudi ko so pred tridesetimi leti ustanavljali Slovensko izseljensko matico, so nekateri izjavljali, da bo potrebna le nekaj let, češ da potem tako in tako ne bo več izseljencev. Naklada Rodne grude pa kljub temu iz leta v leto raste, ne veliko, ker zanjo skoraj ni nobene propagande, raste pa zagotovo. Izseljevanja iz Slovenije zdaj res skoraj ni več, vendar pa je na tujem še vedno veliko naših ljudi, do katerih še ni prišla naša revija. Prebirajo pa jo tudi tisti iz druge generacije, rojeni na tujem.

In kako zdaj vsem ustreči? Kako zadovoljiti čimveč željam? Eden izmed pomočnikov pri tem bo tudi anketa, ki jo bomo objavili v naslednji številki revije. Dovolj vprašanj bo in upamo, da bodo marsikoga spodbudila, da bo povedal tisto, kar meni, da je prav. In ko bomo potem uskladili vaše in naše želje, potem bo mogoče naša revija še boljša, in bo našla pot tudi do tistih, ki zaenkrat še niso naši redni bralci in naročniki.

Jože Prešeren

Visoka raven izdelka

Rodno grudo redno prejemam, ne vem pa, do kdaj imam poravnano naročnino. Sporočam vam, da sem nakažal po pošti malo večjo vsoto in vas prosim, da mi pošljete tudi Slovenski koledar za leto 1982. Naročnino obračunajte kar za vnaprej, dokler pač denar doseže.

Rodna gruda mi je zelo všeč in vedno vse preberem. Lepo je oblikovana in smiselno razdeljena. Hvaležen sem vam za ves trud, ki ga vlagate v revijo in moram priznati visoko raven izdelka. Revijo vedno pokažem tudi prijateljem, da si jo ogledajo in preberejo zanimivosti iz naše Slovenije in sveta. Želim vam veliko uspehov v bodoče, da bi bila še vedno tako lepa Rodna gruda, ki potuje križem po svetu iz rodne domovine.

**Michael Ulcej, Mayfield West,
N.S.W., Avstralija**

Globoki občutki do rodne kraja

Skoraj ni mogoče verjeti, da je minilo že toliko časa, odkar sem vam pisal. Vsa naša družina želi vsem, ki pomagajo pri izdajanju in urejanju rodne grude veliko uspeha, saj je to živa vez med rojaki širnega sveta.

Ves čas, odkar sem po svetu, nosim s seboj svoj rodni kraj, moje Prekmurje, moje ljubezen, ki sem jo ohranil iz zgodnje mladosti. Svet se je spremenil, zdaj je vse zelo drugače. Moram vam tudi povedati, da Rodno grudo prejemam zelo neredno in zdi se mi, da vem, kje je temu vzrok. Včlanjen nisem v nobeno tukajšnje društvo, vsakokrat pa se udeležim večjih prireditvev Prvega slovenskega prekmurskega društva in Hrvatskega doma.

Znani so tudi glasbeni uspehi mojega sina Fernanda, za katerega upam, da bo nekoč kot sin izseljenca nastopil tudi v Jugoslaviji.

**Ferdinand Hasaj,
Montevideo, Urugvaj**

Ižankino pismo

Tukaj v New Yorku je bila že v juniju lani slovesnost v čast Louisa Adamiča. Zelo sem se veselila, da se je bom udeležila, da bi spoznala tudi kakega novega naprednega človeka. Vabilo mi je poslala Mary Pezdirc iz Lindena, N.J., aktivna drušvenica pri SNPJ, s katero sva prijateljici že več let. Toda meni takrat usoda ni bila naklonjena. Zbolela sem nekaj dni prej. Ves mesec sem hodila k zdravniku, vendar ni nič pomagalo. 5. julija sem morala v bolnico, da so mi odstranili tumor, velik kot oreh. Po operaciji se mi je spet vlila kri, moja hči je hitela v bolnico, da so me očistili. Doktor me je potolažil, da je bila operacija pravočasna.

Zdaj se zdravim doma, prebiram Prosveto in Rodno grudo, otroci pa me obiskujejo, kadar morejo. Prejela sem tudi vrsto kartic z najboljšimi željami, ki me tolažijo. Zahvaljujem se vsem, ki me poznajo. Vabim vse, naj naročijo Rodno grudo, ki zelo lepo piše o naši rojstni domovini. Škoda je tudi, da Prosveta ni večja, čeravno bi bila v angleščini.

Mary Tursich, Terrace New York City, ZDA

Ponosen na lepo Jugoslavijo

Računal sem, da bom šel letos lahko na obisk v Jugoslavijo, vendar so okoliščine nanesle tako, da mi je nemogoče. Rodne grude sem vedno vesel, ker je to kot lepo pismo iz drage domovine, kjer sem se rodil in zrasel. Ponosen sem na našo lepo Jugoslavijo, saj je to tako lepa dežela. Lani sem bil prvič z ženo v Dalmaciji. Prvič v življenju sem se kopal v Jadranskem morju in to je doživetje, ki ga ne bom nikoli pozabil. Motilo me je le to, da je že precej onesaženo. Pogosto se ljudje premalo zavedajo, kakšen biser imajo.

**Franc Mali,
Konstancin Jeziovna, Polska**

Jubilej Ribnice

Pošiljam vam naročnino za Rodno grudo, kar je več, pa naj bo v tiskovni sklad. Kadar imate kaj prostora, bi prosil, da napišete še kaj o Ribnici in Sodražici na Dolenjskem, od koder sem doma. Slišal sem, da bo tam letos proslava jubileja ustanovitve kraja. V Ameriki sem že prek 40 let, na obisku v Jugoslaviji pa sem bil z ženo dvakrat, leta 1974 in 1977. Imeli smo se kar lepo in bova še prišla, če nama bo bog dal zdravje in bo mir na svetu.

Pozdravljena bodi prelepa Slovenija, moj nepozabni rojstni kraj!

Dominic Hočevar,
Lorain, Ohio, ZDA

Kjer izvira slatina

Pošiljam naročnino za nazaj in za naprej. Lepo se vam zahvaljujemo za redno pošiljanje revije. Zelo bi se razveselili, če bi kdaj kaj napisali o kraju Slatina Radenci, kjer izvira mineralna voda, in še o drugih privlačnostih, ki jih ima kraj. Bili bi ponosni tudi na fotografijo tega kraja. Že vnaprej se vam zahvaljujem.

Jože Horvat,
Herne Hill, Vic., Avstralija

Prej nas opomnite

Pošiljam vam zaostanek za naročnino Rodne grude, kot mi je izračunala hčerka. Rada bi, da me prej opomnete. Rodno grudo zelo rada berem, ker je tako lepo urejena. Če boste mogli, bi prosila, da kdaj napišete tudi kaj o vasi Fara na Kočevskem. Morda pa je kaj novega tudi tam. Sama sem že stara in berem le počasi, odpovedujejo pa mi tudi oči.

Frances Juretič, Wickliffe, Ohio, ZDA

Kjer je bila mama doma

Pošiljam naročnino za Rodno grudo, ki jo zelo rada preberem vsak mesec. Če vam je mogoče, prosim napiši-

te kaj o Moravčah pri Domžalah. Tam je bila moja ljuba mama doma. Moj atek je bil rojen pri Kočevju.

Antonia Sokoloski,
Parkville, Minn., ZDA

Vedno bom Slovenka

Pošiljam denar za naročnino Rodne grude, ker ne bi rada ostala brez tega lepega branja. Vedno se še kaj naučim, ker za to nisem imela priložnosti v mladih letih. Tako pa sem Rodne grude toliko bolj vesela. Nikoli ne bom pozabila, da sem Slovenka ali Dolenjka. Pravzaprav so bili moji starši Dolenjci, jaz sem bila še otrok, ko sem prišla v Ameriko.

Mary Robas, Indianapolis, Ind., ZDA

Stara domačija na Goričicah pri Lipsenju na Notranjskem (foto: Janez Zrnc)

Pretrsljiva nesreča na Korziki

Slovenija in vsa Jugoslavija je bila v prvih decembrskih dneh odeta v črno. V torek, 1. decembra lani, se je na Korziki zrušilo letalo DC-9 super 80 slovenskega čarterskega prevoznika Inex-Adria-aviopromet, ki je tja peljalo na enodnevni izlet potnike iz skoraj vse Slovenije. Življenje je izgubilo 180 ljudi, vsi člani posadke letala in potniki. V dneh, ko pišemo to žalostno novico, strokovnjaki še ugotavljajo vzroke nesreče, predvidevajo pa, da ji je botrovalo izredno slabo vreme.

Pri identifikaciji žrtev nesreče so sodelovali tako slovenski sodnomedicinski strokovnjaki kakor tudi francoski. Žrtve so nato z letali prepeljali v Ljubljano.

V korziški letalski nesreči, ki velja za doslej najhujšo nesrečo kakega jugoslovanskega letala, so izgubile življenja cele družine, številni otroci, ki so ostali pri sorodnikih, pa so ostali brez staršev. Slovenska vlada je usta-

novila posebno komisijo, ki bo skrbela za reševanje socialnih problemov, povezanih s to nesrečo. V petek, 4. decembra, je bil v vsej Jugoslaviji dan žalovanja, slovenska skupščina pa je sklicala posebni žalni zbor, ki se je poklonil spominu pokojnikov. Sožalne brzojavke so v Jugoslavijo in še posebej v Slovenijo prihajale z vseh strani sveta. Med drugimi jo je poslal tudi francoski predsednik François Mitterrand, generalni sekretar Organizacije združenih narodov dr. Kurt Waldheim in drugi. Med sožalnimi brzojavkami so bile tudi tiste, ki so jih poslala društva in organizacije naših rojakov, ki žive na tujem.

Praznične pridobitve

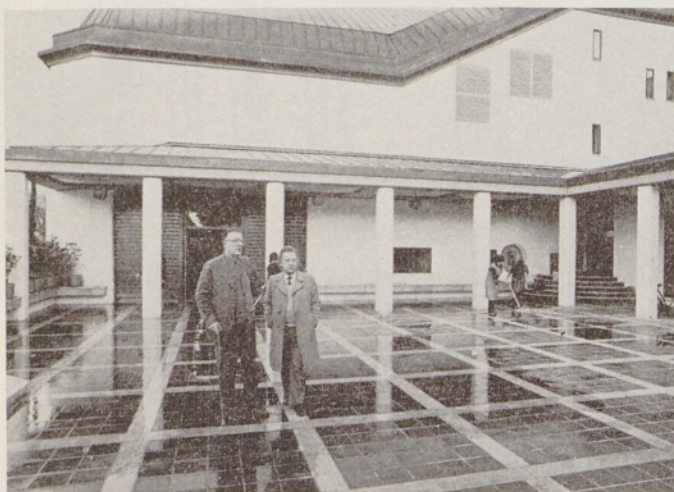
Dan republike, obletnico ustanovitve nove Jugoslavije, smo v vsej Jugoslaviji proslavili praznično in slovesno. Ob tej priložnosti so v vsej državi odprli tudi vrsto pomembnih objektov. Tako je bilo tudi v naši republiki, ki je v tistih dneh postala bogatejša za nekaj industrijskih obratov in delavnic

ter nekaj novih šol in vrtcev. V nekaterih krajih so v tistih dneh končali z deli pri novih vodovodnih napeljavah, odprli pa so tudi nekaj novih športnih objektov.

Ob dnevu republike je bila tudi vrsta kulturnih prireditev in proslav, odkrili pa so tudi nekaj spominskih obeležij.

Sodelovanje med IMV in Zastavo

V Ljubljani so se v prisotnosti predsednika slovenske vlade Janeza Zemljariča sestali predstavniki novomeške Industrije motornih vozil in tovarne Crvena zastava iz Kragujevca. Tovarni sta se dogovorili, da bosta v prihodnje tesneje sodelovali tako pri proizvodnji kakor tudi prodaji, zlasti na tujih trgih. Dogovor zajema zlasti sodelovanje pri proizvodnji nekaterih avtomobilskih delov, še posebej pa o izdelovanju homokinetičnih zglobov, ki naj bi jih izdelovala IMV za celotno jugoslovansko avtomobilsko industrijo.

Preddverje novega slovenskega kulturnega doma v Gorici, Italija (foto: Marjan Zaplatil)

V novem Cankarjevem domu v Ljubljani je bil konec novembra lani tradicionalni slovenski knjižni sejem, na katerem so se z deli iz dveletnega obdobja predstavile vse slovenske založbe tako iz SR Slovenije kakor tudi z avstrijske Koroške in Italije (foto: Dragan Arrigler)

Po nekaj letih naporov po vsem tem vendarle kaže, da bo jugoslovanska avtomobilska industrija v prihodnje nastopala bolj enotno.

Priznanja našim hotelom

Italijanski center za napredek svetovnega gospodarstva Cipem je Grand hotelu Toplice z Bleda podelil svetovni turistični oskar za leto 1981. Priznanje so podelili za »pospeševanje razvoja domačega in mednarodnega turističnega gospodarstva«. Italijanska mednarodna organizacija je podelila visoko priznanje našemu hotelu na podlagi ocene strokovnjakov te ustanove, ki so jo izvedli brez vednosti vodstva hotela. Turistični oskar je dobil tudi ljubljanski hotel Union.

Razprodani Energoprojekt

Beograjsko podjetje Energoprojekt je sporočilo, da so v tujini sklenili pogodbe v vrednosti 1,3 milijarde dolarjev in si tako zagotovili polno zaposlitev za naslednji dve leti. Skoraj vsa dela bodo prevzeli v državah v razvoju, glavna tržišča te beograjske delovne organizacije pa so v Iraku, Libiji, Peruju, Zambiji, Nigeriji, Angoli idr. Dela, ki jih to podjetje opravlja v domovini, predstavljajo le četrtino njihovega celotnega prihodka.

Mednarodni strokovnjaki v Krškem

V začetku decembra je končala z obiskom pri nas delegacija mednarodne agencije za atomsko energijo. Delegacija si je ogledala jedrsko elektrarno v Krškem, kjer so imeli vrsto razgovorov s tehničnim osebjem. Znano je, da se je krška jedrska elektrarna že vključila v jugoslovansko elektroenergetsko omrežje.

Odprli so slovenski kulturni dom v Gorici

Konec novembra lani so v Gorici, Italija, slovesno odprli novi slovenski kulturni dom, ki so ga tamkajšnji Slovenci zasnovali kot središče svojega kulturnega dela in križišče izmenjav z matičnim narodom. Novi objekt je po pomenu in zahtevnosti najpomembnejša naložba, ki jo je za tržaškim kulturnim domom uresničila slovenska kuturno-gospodarska zveza, da bi odpravila posledice fašistične odtujitve slovenskih objektov. Dom je skoraj v celoti financirala slovenska narodna skupnost iz svojih virov.

V novem slovenskem domu v Gorici je športna dvorana, gledališka in še ena manjša dvorana, poleg tega pa tudi klubski in razstavni prostori.

Stane Dolanc na Dunaju in v Bonnu

Stane Dolanc, član predsedstva centralnega komiteja ZKJ, je po večdnem obisku na Dunaju v začetku decembra, kjer je imel kot gost avstrijske socialistične stranke več predavanj, obiskal še Bonn na povabilo socialdemokratske stranke ZR Nemčije. Tudi tam je imel več predavanj in razgovorov z najuglednejšimi zahodnonemškimi političnimi osebnostmi. Stane Dolanc se je pogovarjal tudi o dejavnosti jugoslovanskih zunanjetrgovinskih podjetij v ZR Nemčiji in o položaju naših delavcev, ki so začasno zaposleni v tej državi.

Strožji carinski predpis

Jugoslovanski zvezni izvršni svet je določil nov znesek, do katerega se lahko ob vstopu iz tujine v našo državo prenesejo predmeti brez carine. Mejni znesek je zdaj samo 200 dinarjev. Vse, kar je nad tem, je podvrženo carini. Predpis močno omejuje potovanja naših državljanov v tujino zaradi nakupov. Znano je, da veliko Jugoslovancev odnaša v tujino velike vsote deviz.

Večina Jugoslovancev po prvih prenečenjih z razumevanjem sprejema ta predpis in ga ocenjuje kot mnogo boljšega, kot pa je bila predlagana taksa, ki bi jo bilo treba plačati ob vsakem prestopu meje.

V Uradnem listu je bil objavljen tudi seznam carinskih osnov za blago, ki ga naši državljanji najpogosteje prinašajo v našo državo. Iz tega seznama je razvidno, da znaša carinska osnova za kilogram pražene kave 260 dinarjev, carina in druge uvozne davščine za ta kilogram pa znesejo 652 dinarjev, za liter whiskyja je treba plačati 404 dinarjev carine in davkov, za hlače »jeans« pa 180 dinarjev.

Nove telefonske številke

Celotno ožje središče Ljubljane je bilo v začetku decembra priključeno na novo telefonsko centralo, hkrati pa so bile spremenjene tudi telefonske številke. Nove številke je dobila tudi Slovenska izseljenska matica. Te so: tajništvo 210-732, predsednik 210-748, tajnik 210-766, kulturnoprosvetni oddelek 210-647, uredništvo Rodne grude 210-716 dokumentacija 210-747 in uprava Rodne grude 210-757.

osebnosti

Med dobitniki nagrade AVNOJ za leto 1981 je tudi Slovenec akademik prof. **DR. IVAN VIDAV**, ki je najpomembnejši slovenski matematik. Po njegovi zaslugi je funkcionalna analiza postala v slovenski matematiki vodilna smer. Ivan Vidav je znan kot izreden predavatelj in avtor učbenikov za višjo matematiko, izrednega pomena za razvoj sedanje slovenske matematične šole pa je njegov prispevek k podiplomskim študijam. Vidav je napisal več kot 20 člankov in približno 10 knjig, ki so običajno doživele več izdaj. Prof. Ivan Vidav že vse od ustanovitve sodeluje pri delu in vodenju Inštituta za matematiko ljubljanske univerze, ki s svojim oddelkom za matematiko povezuje vse matematike ljubljanske univerze in organizira njihovo znanstveno delo.

Glasbenika **IGOR DEKLEVA** in **JOŽE STABEJ** sta se te dni vrnila s štirinajstdnevne koncertne turnee po Kitajski. Nastopala sta na solističnih koncertih s sporedom, ki je obsegal dela iz svetovne in domače glasbene ustvarjalnosti; med slovenskimi skladatelji so bili zastopani Ipavec, Gerbič, Simoniti in Šivic. Kitajsko občinstvo je z mnogo odobravanja sprejelo koncertiranje dveh slovenskih glasbenikov.

Prof. dr. muzikologije **PRIMOŽ KURET** je v japonskem strokovnem mesečniku z naslovom Svet glasbe objavil daljši prispevek o slovenski glasbeni ustvarjalnosti našega veka. Glavni urednik omenjene revije Toshiya Sukegava, tudi sam ugleden glasbenik, je ob tej priložnosti izrazil zadovoljstvo nad prikazom naše glasbene dejavnosti, ki je bila na Japonskem doslej popolnoma neznana. Kuretovo študijo je glavni urednik opremil s skico Jugoslavije, v kateri je Slovenija še posebej označena s črtkanjem, med japonskimi pismenkami pa vidno izstopajo v latinici izpisana imena naših skladateljev, od Marija Kogoja do Marjana Gabrijelčiča.

FRANC ŠIVIC, čebelar in član fotokluba Diana iz Ljubljane, je za svojo serijo diapozitivov z naslovom Medovita flora Jugoslavije dobil srebrno medaljo v mehiškem letovišču Acapulcu. To je doslej prva nagrada, ki jo je prejel kak Jugoslovane na tradicionalnem tekmovanju v tem mehiškem mestu.

Dialog med velesilama

Obisk sovjetskega predsednika Leonida Brežnjeva v Zahodni Nemčiji konec novembra lani in začetek sovjetsko-ameriških raketnih pogajanj v Ženevi, ki so se začela zadnji dan novembra – to sta dogodka, zaradi katerih se je leto 1981 z mednarodnega stališča izteklo nekoliko bolj optimistično, kot je kazalo v začetku tega leta.

Oba dogodka sta – vsaj zdi se tako – dokončno razpršila dvome o tem, ali imajo pogajanja med Vzhodom in Zahodom sploh kakšen pomen, ali je vredno prizadevati se za dogovarjanje in sporazumevanje, za tisto, čemur običajno pravimo popuščanje napetosti. Dolgotrajno obdobje zastoja v odnosih med Vzhodom in Zahodom in povsem zamrznjenega dialoga je obeima stranema dokazalo, da tako ne gre več naprej; svet je danes že premajhen in preveč povezan med sabo, da bi na njem lahko živela dva popolnoma ločena sveta, ki bi povrh vsega med sabo še tekmovala za vpliv in prestiž.

Tudi predsednik Ronald Reagan, ki je bil pred volitvami in še dolgo potem naklonjen misli, da se s Sovjetsko zvezo ne da pogajati ali pa kvečjemu s stališča močnejšega, se je očitno prepričal, da politika zavračanja pogajanj vodi samo v vse hujšo oboroževalno tekmo, ki konec koncev tudi ZDA ne koristi; v Moskvi pa so bili pogajanjem vedno naklonjeni, kajti za Sovjetsko zvezo je oboroževalna tekma tolikšno gospodarsko breme, da mu je kos le s skrajnim naporom.

Tako je torej po dolгих mesecih medsebojnega zmerjanja in obtoževanja zmagalo prepričanje, da se je treba pogajati. Dokončno politično zeleno luč za to je prižgal obisk Brežnjeva v Bonnu, že prej napovedani začetek ženevskih sovjetsko-ameriških raketnih pogajanj pa je tako postal veliko bolj vsebinski.

Vse to pa so seveda šele skromni začetki, ki so močno obremenjeni s povsem različnimi ocenami trenutno bistvenega spornega vprašanja: Kakš-

no in komu v korist je resnično razmerje raketne oborožitve v Evropi?

Zahodna stran trdi, da ima tu Sovjetska zveza veliko prednost, ki jo je dobila v zadnjih letih, ko je v vzhodni Evropi namestila giblјive rakete SS-20. Zaradi tega so ZDA sklenile opremiti NATO z novimi raketami, razmeščenimi na ozemlju zahodnoevropskih držav. V Sovjetski zvezi seveda zaničajo, da imajo kakšno raketno prednost in, nasprotno, trdijo, da obstaja ravnotežje, ki pa bo hudo porušeno, če in ko bodo ZDA namestile v Evropi nove rakete.

Gre torej za klasičen obrazec spora, ki izvira predvsem iz hudega medsebojnega nezaupanja in strahu, in ki je prav zato videti kot nerešljiv klobčič. Predsednik Reagan ga je nekaj dni pred prihodom Brežnjeva v Bonn navidezno presekal s predlogom, naj bi iz Evrope odstranili vse rakete srednjega dometa in tako začeli pogajanja »od nič«. Predlog je zanimiv in dragocen predvsem zato, ker kaže ameriško pripravljenost na pogajanja in kompromise, brez katerih seveda ni nobenih pogajanj; ni pa zelo stvaren, saj je jasno, da v resnici nobena stran ne bo umaknila iz Evrope vseh raket in tako ostala brez najmodernejšega in najmočnejšega orožja.

Sicer pa začetnih predlogov nihče nikoli ne jemlje čisto zares, ampak vidi v njih le izhodišče za pogajanja. Tako je v bistvu reagirala tudi Sovjetska zveza, ki je Reaganov predlog ocenila kot neresno propagando, obenem pa je sam Brežnjev med obiskom v Bonnu dejal, da bi bila ZSSR pripravljena umakniti za Ural del svojih raket, ki jih ima zdaj v vzhodni Evropi. To pa je seveda že čisto resen odgovor in nasprotni predlog, ki kaže na upoštevanje sogovornika in pripravljenost na kompromis.

Ker je taka volja očitna na obeh straneh, lahko torej govorimo – s čimer se strinjajo povsod po svetu – o določenem otapljanju odnosov med Vzhodom in Zahodom, ki so seveda še kako pomembni za vso mednarodno skupnost. Kaj več je za zdaj težko reči, toda začetek je tu.

Seveda ni treba posebej poudarjati, da je Jugoslavija živo zainteresirana za dialog med največjima velesilama in za nov val popuščanja napetosti. Ne le zato, ker vsak morebitni napredek pri omejevanju oborožitve zmanjšuje nevarnost nove vojne katastrofe, ampak tudi zato, ker v obdobjih popuščanja med velesilami tudi manjše in srednje države lažje dihaajo in se bolj učinkovito posvečajo domačim skrbem, ki jih nikomur ne manjka.

Janez Stanič

Gospodarske novice

Sodelovanje Cimos – Citroën

Predstavniki slovenske vlade, Cimos in Citroën so konec novembra v Parizu podpisali dogovor o nadaljnjem sodelovanju med slovensko delovno organizacijo in Citroënom. Cimos in njegovi kooperanti bodo izvažali avtomobilske dele in usluge, Citroën pa bo izvažal v Jugoslavijo svoja sestavljena vozila in rezervne dele. Cimos in Citroën bosta v kratkem podpisala pogodbo o nadaljnji industrijski kooperaciji in v okviru tega predvidela povečanje menjave od leta 1983 naprej, pri čimer bo Citroën – Cimosu zaupal izdelavo nekaterih bistvenih sestavnih delov za izdelavo svojih bodočih modelov avtomobilov.

Eta izvažata 90 odstotkov

Tovarna elektrotermičnih aparatov Eta iz Cerknega sodi med najmočnejše izvoznike v idrijski občini. Proizvodnjo grelnih plošč za štedilnike so povečali na 5 milijonov plošč na leto, pred koncem lanskega leta pa so sprejeli še dodatne izvozne obveznosti. Eta izvažata 90 odstotkov proizvodnje grelnih plošč, pri čimer jih okoli 40 odstotkov izvozijo posredniki, vgrajene v štedilnike, Iskra in Gorenje. Za letos ima Eta dogovorjen izvoz v vrednosti 310 milijonov dinarjev.

Jubilej slovenskega gospodarskega združenja

Slovinci v Italiji so pred 35 leti ustanovili svoje gospodarsko združenje, ki se predvsem zavzema za zaščito pravic slovenskih ljudi na gospodarskem področju. Združenje je vsa leta doslej zavestno spodbujalo gospodarsko sodelovanje ob meji, opravljalo pa je tudi vlogo posrednika gospodarskih interesov.

Danes ima slovensko gospodarsko združenje v Italiji trdne strokovne

službe, ki opravljajo različne servisne naloge za svoje člane in nudijo strokovno pomoč v odnosih do upravnih oblasti dežele Furlanija-Juljska krajina.

Izvoz zlata

Samo v avgustu in septembru lani je zlatarna iz Majdanpeka izvozila zlati nakit v vrednosti 280.000 dolarjev. V omenjenih dveh mesecih je ta zlatarna izvozila več kot v vseh prvih šestih mesecih lanskega leta. Največ zlata izvažajo v Združene države Amerike in Francijo.

Ugodnejša gibanja v menjavi s svetom

Slovenski zavod za statistiko je v novembru objavil med drugim tudi podatek, da je bil slovenski izvoz vrednostno za 17 odstotkov večji kot v septembru oziroma za 29 odstotkov večji kot v oktobru 1980, uvoz pa je bil v lanskem oktobru za 19 odstotkov manjši kot v oktobru leto prej.

Industrijska proizvodnja je lani rasla nekoliko počasneje kot v minulih letih, vzrok za to pa je zlasti v tem, ker je bilo na voljo manj uvoženega reprodukcijskega materiala.

Gradbeni žerjavi v tujino

V mariborski Metalni iščejo nove možnosti za izvoz gradbenih žerjavov. Doslej so jih izvozili že več kot 30 v Irak, nekaj pa tudi v Libijo in Jordanijo. Na teh trgih se srečujejo z močno mednarodno konkurenco, vendar se jim kljub temu odpirajo lepe možnosti za še večjo prodajo. Največjo pozornost posvečajo raziskovanju jordankega in kuvajskega trga. Metalna je zunanjetrgovinsko dejavnost v primerjavi z enakim obdobjem predlanskega leta do konca oktobra lani povečala za 30 odstotkov.

Novomeška Krka – avnojska nagrajenka

Tovarna zdravil Krka iz Novega mesta je prejela lansko najvišje jugoslovansko priznanje – nagrado Avnoj za svoje delovne dosežke v 25 letih razvoja. Tovarna se je razvila iz majhnega laboratorija v sodobno tehnološko močno razvito tovarno zdravil. Danes ima 32 odstotkov njenih delavcev visoko strokovno izobrazbo, kar je prav gotovo jamstvo tudi za prihodnje dosežke.

Krka je svojo proizvodnjo po Sloveniji, Jugoslaviji in svetu širila tako, da so njeni novi objekti rasli na manj

razvitih območjih; razen v Novem mestu ima svoje obrate tudi v Ljutomeru, v Svrlljigu v Srbiji in v Keniji (Dawa).

V okviru Krke deluje tudi znanstveni inštitut, kjer razvijajo lastne tehnološke postopke. Tudi po njihovi zaslugi se je Krka doslej s svojimi izdelki uveljavila že v 71 državah na vseh celinah. V lanskem letu je znašal njihov izvoz 60 milijonov dolarjev.

V prihodnjih letih namerava Krka postaviti še obrat za proizvodnjo batalamskih antibiotikov (to so polsintetični penicilini), po katerih je v svetu veliko povpraševanje. Prodaja teh zdravil na svetovnih trgih je zagotovljena že vnaprej.

Hidromontažina oprema v Libijo

Mariborska Hidromontaža je v novembru lani začela prevažati opremo za tri gradbišča v Libiji. Najprej so poslali 66 bivalnih in skladiščnih kontejnerjev za tri naselja. Hidromontaža že tretje leto sodeluje pri gradnji največjega objekta v Libiji, petrokemijskega kombinata Ras Lanuf. Ko bo postavila novo naselje, bo začela z deli na gradbišču Marsa el Bregi, kjer gradijo dve enoti za razsoljevanje morske vode. Vrednost teh del je tri milijone zahodnonemških mark. Kmalu pa bodo začeli z deli tudi na novem gradbišču, apnenici. Za strojno in elektromontažo bo Hidromontaža dobila 9 milijonov zahodnonemških mark.

Geološki zavod je znan doma in po svetu

Geološki zavod iz Ljubljane je ob koncu lanskega leta slavil 35-letnico delovanja in ob tej priložnosti je odprl svoje nove poslovno-skladiščne prostore. V novih prostorih bodo popravljali in obnavljali svojo opremo ter izdelovali vrtnalne krone, dleta, nože idr.

Geološki zavod iz Ljubljane se je doslej uveljavil doma in v svetu. V svojem kolektivu ima okrog 2900 zaposlenih, od priučenih delavcev do doktorjev znanosti, ki vsako leto delajo na okrog 1000 deloviščih doma in na tujem. Zavod poznajo že v 17 državah in že nekaj let ustvarijo okrog tretjino svojega prihodka z deli na tujem.

Ženske bluze na Švedsko

Blejska Vezena je skoraj za polovico povečala svoj izvoz v primerjavi s prejšnjim letom. Precejšen delež pri tem je imel izvoz na klirinško področje, porasel pa je tudi izvoz v zahodne države. V skladu s povečevanjem izvoza se je povečal tudi skupni prihodek te delovne organizacije. Slovenska tekstilna industrija, ki sicer veliko dela za tujino, je precej odvisna od uvoza reprodukcijskega materiala.

V novembru lani so v Ljubljani odprli prvi del nove ljubljanske obvozne ceste, ki povezuje Celovško cesto s Tržaško. Ta del ceste je dolg dobrih 9 kilometrov, širok pa od 25 do 30 metrov. Turistom, ki bodo z avstrijske strani potovali proti morju – Kopru ali Reki, je tako pot skrajšana za okrog 20 minut vožnje. Od Šentvida pri Ljubljani do Razdrtega se zdaj pripeljemo po avtocesti.

Živahnější načrti, a na trdnih tleh

Vrata v leto 1982 so že na široko odprta. Za načrtovalce letnega gospodarskega razvoja so se morala odpirati že prej, saj morajo prav oni z lučjo usmerjati gospodarstvo po načrtanih poteh. Slovensko kot jugoslovansko gospodarstvo je stopilo v novo leto z nekoliko šibkimi nogami, z dokaj težkimi bremenami zunanjih dolgov in nekaterih notranjih nesorazmerij. Po razmeroma burnem razvoju vse Jugoslavije v prejšnjih letih bo treba nekoliko počasneje, a trdneje zastaviti korak ne le v letošnje leto, temveč tudi v prihodnjih nekaj let.

Zato je vsekakor nujno treba upočasniti industrijsko proizvodnjo, torej tudi narodni dohodek in družbeni proizvod zastaviti z manjšo žlico, kot smo je bili navajeni nekaj let nazaj. Čeprav sta bili tudi zadnji dve leti že pod klavdom tako imenovane stabilizacije ali gospodarske ureditve, bo leto 1982 moralo biti še bolj stabilizacijsko. Zadeva je namreč taka, da bomo morali ustvariti več narodnega dohodka, kot ga bomo lahko porabili, saj bomo morali vračati denar, ki smo si ga pred leti sposodili in včasih dobro, včasih pa tudi nekoliko slabše naložili. Prav zato bodo v prihodnjem letu vse sile predvsem usmerjene v izvoz našega blaga na tuje. Prodor na tuje trge, zlasti na Zahod, smo pred leti nekoliko zanamirili. Vzrok je v tem, da se je blago dobro prodajalo doma in izdelovalci zaradi ugodnega domačega povpraševanja niti niso silili na tuje.

Že predlani, predvsem pa lani, je nekoliko zaškripalo, saj Jugoslavija, pa tudi Slovenija (čeprav ta v manjši meri) več uvaža kot izvaža. Čim več torej naredimo, tem več materiala in surovin potrebujemo z zunanjega trga. To seveda povečuje razliko v naši plačilni bilanci s tujino, kar pa prav gotovo ni dobro.

Zato so slovenski načrtovalci sprva celo menili, da industrija v prihodnjem letu ne bi smela izdelati več, kot je izdelala letos, družbeni proizvod (narodni dohodek in amortizacija skupaj) pa bi bil realno večji za 0,2 odstotka. Izvoz naj bi povečali za 6 odstotkov. V dolgih razpravah v gospo-

darski zbornici, na združenjih gospodarskih panog, na vladnih odborih, izvršnem svetu in nazadnje v skupščini se je pokazalo, da gospodarstvo ni zadovoljno s tako nizko rastjo. Nekateri ostrejši gospodarstveniki so celo rekli, da bi to pomenilo že začetek stagnacije, česar pa si ne smemo privoščiti.

Zdaj je slovenski letni načrt nekoliko bolj optimističen. Po predvidevanjih naj bi slovenska industrija leta 1982 izdelala dva odstotka več kot letos, družbeni proizvod bo predvidoma večji za 1,5 odstotka, zaposlili bi lahko 0,5 odstotka več ljudi, kot jih je zdaj, realno pa naj bi se zmanjšala poraba, ne samo proračunska, ampak tudi poraba drugih vrst. Torej bodo nekoliko morale počakati tudi nekatere naložbe.

Povsem jasno pa je, da bo za tako živahnější rast potreben tudi uvoz, predvsem nakup tujega materiala s konvertibilnega trga. Ta uvoz naj bi povečali za 4,3 odstotka. Celoten uvoz, torej tudi oprema in energetske

surovine, kot je na primer nafta, pa naj bi bil za 2,5 odstotka večji. Ker v Sloveniji računamo, da bi že v letu 1982 morali za pet procentov več izvoziti kot uvoziti in torej stremimo k pozitivni plačilni bilanci, je očitno, da bo treba veliko več izvažati, kot pa so bili prvotni resolucijski načrti. Po sedanjih izračunih naj bi na konvertibilni trg izvozili kar 13,1 procenta več blaga, kot smo ga izvozili v letu 1981.

Taka zahteva je zelo napeta, nekateri ekonomisti mislijo, da bo tako povečanje zelo težko doseči. Na drugi strani pa je tudi res, da so slovenski izdelki v svetu precej cenjeni in da torej prodor na tuji trg ne bo tako težak, kolikršen je strah na začetku. Čeprav se zahodni trg precej zapira in neformalno poskuša odklanjati izdelke iz tujih dežel, med temi tudi iz Jugoslavije, je vendar delovna tradicija Slovencev gotovo toliko močna, da bomo lahko prodajali svoje izdelke v svetu po solidni ceni, ki še zagotavlja dohodek in tudi dobiček.

V tovarni Iskra-elektromehanika v Kranju

stvo v blagovni menjavi. Tako so menili ekonomisti in ljudje iz gospodarstva samega, ko so očrnilo zagovornike izvoza, ki bi zagotavljal vsaj nekaj deviz, ne pa tudi zaslužka. Tak pristop je pogrjal tudi podpredsednik izvršnega sveta Jugoslavije Zvone Dragan, nekateri ostrejši gospodarstveniki pa so ocenili, da bi tak način vodil do razprodaje narodnega bogastva, ki se je kopičilo stoletja. Zatorej bo v novem letu imel prednost tisti izvoz, ki bo prinašal ustrezen dohodek in po možnosti kar največji dobiček.

Verjetno bo treba v celotni jugoslovanski ekonomski politiki nekaj zadev spremeniti, da bi lahko uspevali s tako ekonomsko logiko. Veliko gospodarstvenikov, katerih podjetja izvažajo, meni, da razmerje dinarja do drugih valut ni povsem realno in bo treba tečaj dinarja nekoliko spremeniti, da bi bili posli na tujem dobičkonosni. Samo če bo cena slovenskega izdelka zunaj višja, kot je njegova cena v Ljubljani, Škofji Loki ali Beogradu, bo podjetje raje prodajalo tujim kupcem in ne domačim. To je pravzaprav povsem preprosta ekonomska logika, ki jo je zapisal že David Ricardo v svoji teoriji o komparativnih prednostih. Pri tem ima jugoslovansko in seveda tudi slovensko gospodarstvo nekaj absolutnih prednosti, kar bi celo potrjevalo že nekoliko zaprašeno in dve stoletji staro misel Adama Smitha.

V svojem hitrem razvoju predvsem predelovalne in druge industrije je Jugoslavija močno pozabila na kmetijstvo, kjer so še velike možnosti za večji pridelek in torej za večji izvoz, pozabili pa smo tudi na enakomeren

razvoj industrijskih vej. Tako so ene pobegnile in se navezale na tuje surovine, druge pa so nekoliko zaostale. Prihodnja leta bodo torej tudi leta pravnih izpitov. Leto 1982 bo prvi večji preizkusni kamen, kjer naj bi Slovenci in vsi Jugoslovani pokazali, da znamo več, kot smo doslej naredili.

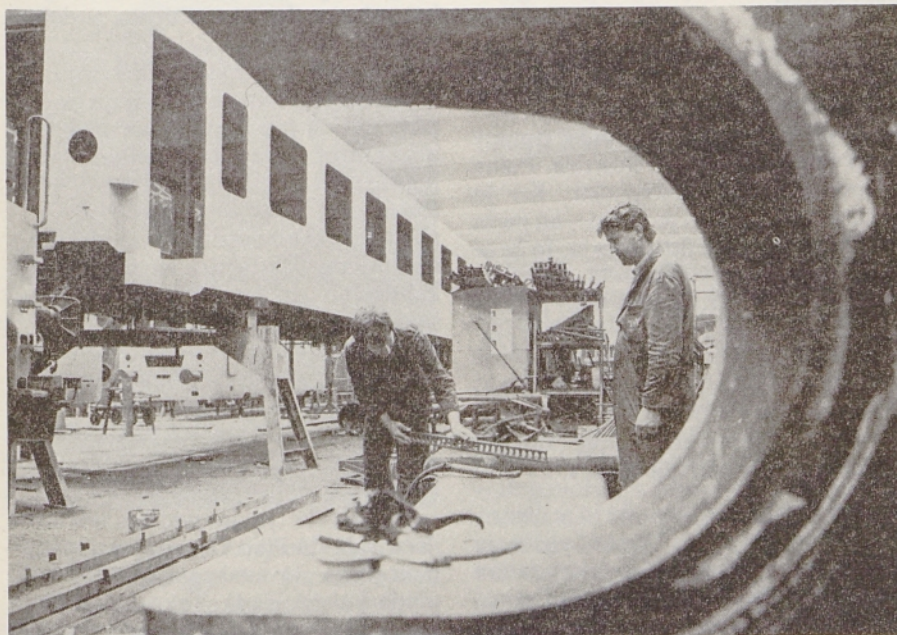
Ko so o načrtih za prihodnje leto še vneto razpravljali v vsem gospodarstvu in ko je osnutek še predvideval ničelno rast industrijske proizvodnje v prihodnjem letu, so se oglasili gospodarstveniki in dejali, da načrti in resolucija ne smejo biti omejevalni, pač pa se morajo ravnati po načelu »več in bolje delati«. Omenili so, da vse kapacitete niso izkoriščene, da bi lahko dosegli več z višjo produktivnostjo in tako naprej.

Zdaj je torej načrt bolj dinamičen, planerji so bolj prisluhnili gospodarstvu. Seveda pa so realna tla zato postavljena nekaj nadstropij višje. Potrebno bo nekoliko več truda in gospodarske kondicije, da bomo to nadstropje dosegli in se vzpenjali še višje. Po mnenju slovenskih gospodarstvenikov naj bi to ne bilo tako težko, kot se morda zdi na prvi pogled, čeprav naloga ni lahka in enostavna. Delovna tradicija, iznajdljivost in ugled slovenskih izdelkov in storitev v svetu, vse to bo gotovo pripomoglo k večjemu, trajnejšemu in denarno stimuliranemu izvozu; večji izvoz pa je v sedanjih razmerah nujen predpogoj za slovenski in jugoslovanski gospodarski razvoj.

Slovenski načrti, ki jih bodo sicer še usklajevali na zvezni jugoslovanski ravni, so torej bolj korajžni, kot so bili prvi resolucijski osnutki za leto 1982; gospodarski dinamiki obetajo večjo moč, vendar pa hkrati zahtevajo tudi več naporov in več dela, verjetno tudi več znoja. To pa ni tako hudo, če samo pomislimo na slovenske rudarje, ki so v začetku tega stoletja vihteli krampe povsod po svetu, od Westfalije, Pennsylvanije do južnoameriških rudnikov. Pomembno je, da načrt temelji na realni in dobro premišljeni osnovi.

Lansko naprežanje izvoza je bilo v zadnjih mesecih pretirano. V resnih bilančnih težavah so nekateri govorniki celo govorili, da je treba izvažati za vsako ceno, samo da se prebijemo na zunanji trg in izboljšamo letno bilanco. Take in podobne besede so izzvale odgovore doma in v tujini. Na tujem so si mislili, da je Jugoslavija, s tem pa tudi Slovenija, v takih škripcih, da mora prodajati po katerikoli ceni in so takoj pritiskali na slovenske izdelovalce, naj cene svojih izdelkov znižajo, saj jim pač gre samo za izvoz in nič drugega. Te nepremišljene izjave, ki so se pojavile tudi v časopisju, so poskušali zlasti izrabiti v zahodnih deželah, slovenskemu gospodarstvu pa so škodile tudi pri poslih z Vzhodom in z nerazvitimi deželami, kjer se je celotna Jugoslavija že dodobra uveljavila.

Ekonomski zakoni morajo biti temelj vsakega gospodarskega sistema, zato bi bil tudi pri nas izvoz »za vsako ceno« brez ustreznega dohodka in dobička v nasprotju z gospodarskimi zakonitostmi, ki jih išče vsako gospodar-

Pogled v tovarno železniških vozil Boris Kidrič v Mariboru (foto: Miško Kranjec)

Delo za otroke prinaša srečo

Novoletna voščilnica Marjanca Jemec-Božičeve je šla po svetu v milijonih izvodov

Slovensko slikarko in ilustratorko **MARJANCO JEMEC-BOŽIČEVO** pozna že nekaj let kar ves svet. Pred sedmimi leti ji je namreč žirija mednarodne organizacije UNICEF prisodila prvo mesto na natečaju za novoletne voščilnice. Njeno podobico štirih otrok s svečko v roki v beli zimski noči je mednarodna žirija izbrala iz tisočev poslanih prispevkov in jo skupaj s približno petdesetimi drugimi (med njimi je bila tudi voščilnica druge slovenske ilustratorke Marlenke Stupice) predlagala za tisk. Potem je UNICEF milijone teh voščilnic poslal po svetu, izkupiček – kot je že pravilo in tudi namen te organizacije – pa dal v sklad za pomoč otrokom vseh dežel sveta. To Marjančino voščilnico pa je UNICEF uporabil še enkrat: natisnil jo je na naslovni strani svojega mednarodnega koledarja za leto 1975.

To je sicer Marjančino največje priznanje, ni pa edino. Že leta 1971 je dobila Prix Japon televizijska oddaja z naslovom Čarobna noč v prodajalni inštrumentov, za katero je Marjanca Jemčeva prispevala ilustracije. Potem je nekaj let pridno ustvarjala, da se je nabralo že okrog 60 knjig, ilustriranih z njenim svinčnikom, leto 1981 pa je bilo zanjo izredno pomembno; prejela je namreč kar dve nagradi – Kajuhovo, ki jo podeljuje slovenska založba Borec v Ljubljani in jo je slikarka prejela za ilustracije v mladinski knjigi o partizanski bolnišnici Franji, pa Levstikovo. Levstikovo nagrado je letos ob 150-letnici rojstva Frana Levstika podelila založba Mladinska knjiga iz Ljubljane za ilustracije le Marjanci Jemec-Božičevi za njen likovni delež v knjigah Branke Jurčeve *Ko Nina spi*, *Pomladna ladja* in *Metuljčki*. Strokovna žirija je ugotovila, da je slikarka »znala prisluhniti psihološki obravnavi besedil in jih obogatila s pridihom rahlega humora in z dobrodušno ironijo, kar je še posebej dragoceno v slovenski mladinski književnosti«.

Marjanca Jemec-Božič pravi, da ilustriranje in družina zapolnita njen dan.

Širok in veder človek je Marjanca

»Otroku se prilagam, ko ustvarjam podobe zanj,« pravi slikarka, »njegovi starosti pa zgodbi...« In polna je pričakovanja, ko prinese domov novo knjigo, ki naj jo ilustrira. Polna radovednosti in nestrpnosti. Ko jo prebere, ugotovi ali je zanjo – ali pa za kakšnega drugega ilustratorja. In če se ji zdi zgodba dovolj vesela, vedra in razgibana, jo kratkoma tako pritegne, da se ji že ob prvem branju poraja: jo obrisi njenih bodočih likovnih junakov; že kar skicira jih, potem pa nekaj mesecev nosi v sebi doživetje, ki dozeva in se postopoma v njej oblikuje najustreznejša likovna rešitev.

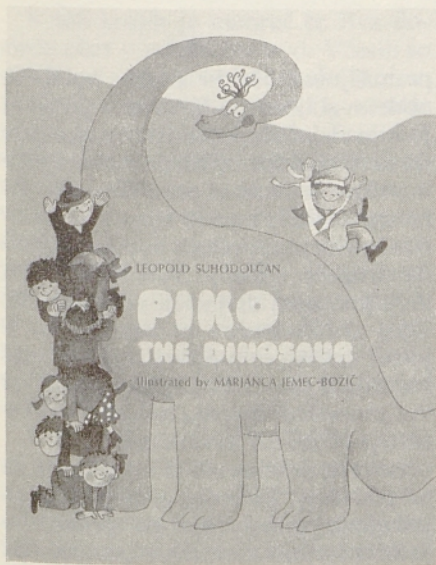
Za njeno prvo knjigo, ki jo je ilustrirala, lahko štejemo Toneta Seliškarja Martinčka, sina brigade, takoj zatem pa se je lotila dela s Kovičevim Franco izpod klanca. Med njene najprijetnejše likovno-delovne skupine sodi ilustriranje Sergeja Vošnjaka mladinske zgodbe z naslovom *Kruh*, ki ga ni bilo.

»Zlahka sem se vživela v vojno obdobje, ki ga opisuje Vošnjakova zgodba, saj smo še pri nas doma podobno stradali kruha...« Zelo ji je bilo pri srcu ilustriranje Marje Cerkovnikove Praznične pravljice; ta knjiga je bila pred petimi leti na velikem mednarodnem knjižnem sejmu v italijanski Bologni. Tam so ob tej priložnosti izmed šestdesetih avtorjev izbrali dela šestnajstih z vseh koncev sveta, med njimi tudi njene ilustracije, za razstavo po Združenih državah Amerike. In ko smo že pri razstavah: Marjanca Jemec-Božičeva je kar precej razstavljala, seveda največkrat doma, samostojno in skupinsko, potem pa tudi v tujini, trikrat v Bologni, v ZDA, v češko-slovaški Bratislavi...

Knjiga, ki jo je nadvse imenitno ilustrirala, je Piko Dinozaver danes že pokojnega slovenskega pisatelja Leopolda Suhodolčana. Tako imenitno je v njeni slikarski »delavnici« zaživela ta sicer nečedna pošast, Marjanca je njenemu gobčku dala prav ljubeznivo obliko, da se je nekega lepega dne

Tole je UNICEF voščilnica Marjanca Jemec-Božičeve, ki je prišla tudi na naslovnico UNICEF koledarja za 1975. leto.

Naslovnica povesti Leopolda Suhodolčana o Piku Dinozavru, ki je izšla tudi v angleščini in jo je ilustrirala z imenitnim poslušom za prisrčnost, vedrino in izraznost Marjanca Jemec-Božičeva. Knjigo je založila Mladinska knjiga v Ljubljani.

znašlo v poštnem predalu Mladinske knjige v Ljubljani pismo s takimle naslovom:

Piko Dinozaver, Mladinska knjiga, Titova 3

LJUBLJANA, Yugoslavia

Ko je ustvarjalka Pika Dinozavra odprla ovojnico, je lahko v njej prebrala ponudbo neke bostonske založniške hiše, pismo je namreč priromalo iz Združenih držav Amerike, da bi naj »Pikova mama« likovno opremljala tudi knjige, namenjene otrokom, te založbe. Zaenkrat sta obe »stranki« še v dogovorih, a Marjanca Božičeva je medtem že bila v ZDA. Ogledala si je številne likovne razstave, zelo pa je uživala v ameriških knjigarnah. »Nihče te ne nadleguje v njih, lahko si ogleduješ knjige ves dan, uživaš ob njih...«

A ko sva potem primerjali ilustratorske dosežke slovenskih in tujih av-

torjev, je dejala, da so slovenski prav gotovo med najboljšimi. To dokazujejo tudi številne razstave po evropskih mestih, na katerih vzbujajo veliko pozornost prav dela slovenskih tovrstnih likovnikov. V primerjavi z ilustracijami mladinskih del ostalih jugoslovanskih republik pa smo Slovenci nedvomno na vrhu. V likovnih krogih namreč že govoré o tako imenovani slovenski ilustratorski šoli... »Prav pa je,« pravi Marjanca, »da se iz leta v leto pomlajujejo vrste slovenskih ilustratorjev. Vedno si je treba prizadevati za napredek, za nov izraz, novo obliko, novo izpovednost...«

Sicer pa je Marjanca Jemec-Božičeva pričela ilustratorsko živeti že v gimnazijskih letih, ko je zvezke za slovenske šolske ure (poučevala jih je znana slovenska literarna zgodovinarica Marja Boršnikova) prav ljubko opremljala z risbami in slikami. Po poklicu je akademska slikarka, saj na ljubljanski likovni akademiji ni posebne oddelke za bodoče ilustratorje, vendar – ne slika. Le nekaj podob v olju visi na stenah njenega mirnega, a izredno lepo opremljenega doma, ki razodevajo tankočutnost ustvarjalke in pričajo, da bi za Marjanco Jemec-Božičevo vedeli tudi, če bi le slikala in nič ilustrirala...

Svobodna umetnica je, kar pomeni, da ni redno zaposlena. Bila je sicer nekoč, a se je potem odločila za samostojno pot dela. Pravi, da ni težav z delom in potemtakem tudi ne z zaslužkom. Ko zajadraš v ilustriranje, se prične sukati kolo obveznosti; ena knjiga povleče za seboj drugo, zadovoljstvo založnika ob prvi rodi željo po drugi, ki naj bo prav tako uspešna. »Vsi ilustratorji na Slovenskem imamo dovolj kruha,« pravi Marjanca.

Vendar so njeni liki v številnih slovenskih mladinskih knjigah že kar – slog. Marjančin slog. Pa ne da bi nanje vplivalo Marjančino srečno otroštvo? Bila je srečen otrok, pravi, čeravno je zgodaj, z mlajšim bratom vred, izgubila očeta. Njeno otroštvo ni bilo denarno bogato, a prekipevalo je z bogastvom notranjih doživetij, čustev. Potemtakem je imelo to srečno otroštvo posledice, ki – požlahtnjene z njeno vedro in optimistično naravo – razveseljujejo tisoče slovenskih otrok.

Jagoda Vigele

Turjak, Rob, Krvava peč

Upam, da boste ob primerni priloznosti kaj napisali o krajih Rob, Turjak, Krvava peč, od koder so doma moji starši.

hči Angele Resner, Grand Haven, Mi., ZDA

Na TURJAKU je grad sameval v objemu čudovitih gozdov, bilo ni nobene skupine obiskovalcev in sem se po ključ morala napotiti nazaj v vas. Ker ima oskrbnica bolnega moža, me je na ogled pospremil prijazni Šteblajev Jože iz Zapotoka, ki je vedel veliko povedati o zgodovini gradu in kraja – kot najbrž vedo to vsi tam okoli.

Ko sva si ogledovala nekdanjo last Auerspergov (fevdalcev, ki so znani iz časa turških vpadov), ni pozabil povedati, da se je tu skrival Jurij Dalmatin in pridigal v znameniti lutrovski kapei, kjer si še zdaj lahko ogledamo gotške freske iz 15. stoletja. Grad je bil med narodnoosvobodilnim bojem zelo poškodovan, vendar ima sedaj precej nove strehe, mnogo imajo stropov in vsepovsod je videti, da dela še niso zaključena, saj je marsikateri prostor še najbolj podoben gradbišču. Tako lahko upamo, da bo grad kmalu dobil drugačno podobo. Ko sva stala zunaj pred stoletno lipo, ki jo je Prešeren imenoval hrast, mi je moj spremljevalec pripovedoval o grbu, ki si ga je Auersperger omisilil, ko je ubil zadnjega tura v teh krajih; o bitki leta 1943, o obnovi gradu in tudi o tem, da se je kraj sam precej spremenil. Še več so mi o teh spremembah povedali v prijateljski gostilni Pri Ahacu, kjer imajo tudi zelo staro fotografijo gradu.

S Turjaka hodijo ljudje največ v službo v Ljubljano, imajo pa tudi še kmetije; zjutraj vse postorijo, kar je treba, otroci raznosijo mleko, potem šele gredo v službo ali šolo.

Na Turjaku imajo staro šolo, kjer si malčki nabirajo učenost štiri leta, pozneje pa morajo v Velike Lašče, kjer je nova šola.

Če bi rada kaj vedela o običajih, so rekli, naj pridem na žegnanje, ali pa

pusta pokopavat. Kako se pa polhi love, naj grem vprašat Blatnikovega Ludvika, ki to pač najbolje ve.

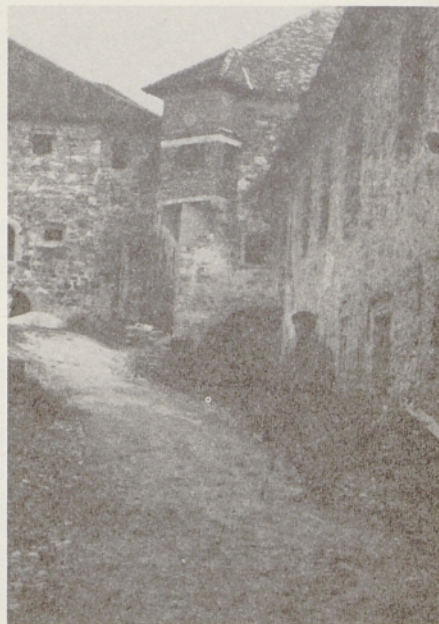
Samo nekaj kilometrov naprej sem pozdravila v njegovem rojstnem kraju Raščici spomin Primoža Trubarja in se mu majčkeno zahvalila za ljubezen do Slovencev in za temeljni kamen, ki ga je postavil našemu jeziku in kulturi.

Iz Raščice me je pot vodila po prelepi, s soncem obsijani pokrajini, mimo polj in skozi svetle gozdove, mimo majhnih zaselkov do Roba, kjer se je gozd umaknil prijetni dolini, nad katero se je v soncu kopala cerkev na hribu.

Velika, lepa, nova stavba, ki stoji na začetku vasi, je dom družbenih organizacij ali – kot mu rečejo po domače – kulturni dom. V njegovih prijetnih prostorih, kjer imajo tudi dvorano z odrom, mi je o Robu, Rutah (območje devetih vasi, ki spada v krajevno skupnost Rob) in o Krvavi peči pripovedovala Angela Puhova, upokojenka, ki nadomešča tajnico krajevne skupnosti.

Pred vojno so tu živeli v glavnem kmetje in gozdni delavci s številnimi družinami. Te vasi pod Mokrcem in Mačkovcem, z vseh strani obdane z gozdovi, so bile med vojno zelo prizadete. Krvava peč je bila požgana trikrat, dvakrat so jo ljudje obnovili, tretjič pa je ostala prazna. Po vojni so se ljudje vrnili, vse so morali začeti znova, saj so ostali brez domov, živine in orodja. Število prebivalcev se je zmanjšalo: v Krvavi peči jih je bilo pred vojno 162, sedaj le še 29; vseh prebivalcev krajevne skupnosti je sedaj 729. Del hiš v Krvavi peči je ostal neobnovljen in zapuščen. Zaposlitve v domačem kraju ni dovolj. Rob ima obrat Hoje, pa Kmetijsko zadrugo in odkupno postajo DOM, v Krvavi peči pa možnosti za zaposlitev ni. Kmetijstvo je ogroženo, posebno zadnja leta, zaradi divjadi; jeleni in divji prašiči so številčno zelo narasli.

In če se ti na njivo eno noč povabi petdeset jelenov, potem začneš res

Turjaški grad sicer počasi, a vztrajno obnavljajo

premišljevat, če bi zemljo sploh še obdeloval. Zato je Krvavsko polje, ki je bilo nekoč lepo obdelano, prerasla trava. Obdelane njive, pa tudi zeljnike in vrtove je namreč pred divjadjo treba zavarovati z ograjo ali pa z električnimi pastirji. O, včasih bi bilo to seveda drugače. »Ko je kdo še hodil na divji lov, nam divjad ni delala škode. Zdaj divjih lovcev ni več. Kadar ti jeleni uničijo celo njivo, te pa od jeze kar zaboli srce in bi najraje pozabil na vse prepovedi divjega lova,« pravi Intiharjev Franc s Krvave peči.

Lovska družina, ki je odgovorna za to področje, je sedaj zmanjšala plan jelenjadi, poleg tega pa preskrbijo lovci kmetom električne pastirje, pa tudi škodo jim povrnejo, pravi tovariš Lokar, ki se s problemi te lovske družine ukvarja že vrsto let.

Kljub vsem težavam se nekateri ljudje še ukvarjajo s kmetijstvom. Veliki Osolnik je vas živinorejcev, vse hiše so trdne kmetije in tu ljudje ne premišlujejo, da bi odšli v dolino.

Trubarjev roj. kraj Rašica

Na Robu – na desni kulturni dom

Zanimiva velikolaška razglednica

Le dekleta jim delajo težave – malokatera se hoče poročiti »na kmete« in tako je v Velikem Osolniku in tudi po drugih vaseh na marsikateri kmetiji gospodar sam – brez gospodinje in brez živčava otrok.

Ko sva s Puhovo Angelo stopili v toplo kuhinjo Usenikovega Štefana na Krvavi peči, so bila tla pokrita z ostanke lesa, miza pa polna napol narejenih »špin« (palčke za ražnjice), ki jih, posebno pozimi, delajo kar vsi člani družine. Poskusila sem svojo spretnost in naredila eno, pa smo skupaj ugotovili, da mi ne gre preveč dobro. Njim pa seveda gre, dobro in hitro, nekajkrat obrnejo zakrivljen nožek in že je izdelek gotov.

V teh krajih je namreč še živa domača obrt – suhorobarstvo. Včasih so delali vse, od zobotrebcev do škafov. Škafe je izpodrinila plastika, vendar imajo še vedno dosti dela. Prav kot včasih, ko so delali v vseh hišah vsi, od otroka do starca, je še sedaj skoraj v vsaki hiši suha roba vir dodatnega zaslužka. Delajo obešalnike, žlice vseh vrst, zobotrebece, »špine« in še vrsto izdelkov. Večina narejenega gre v izvoz. »To gre pa v Ameriko,« so rekle delavke na odkupni postaji Kmetijske zadrage, ko sem si ogledovala velike kupe lepo zloženih žlic.

V prihodnjem letu bo DOM postavljen v Robu poslovno stavbo, povezano z odkupno postajo, kjer se bo lahko zaposlilo nekaj domačinov, da vsaj nekaterim ne bo treba hoditi v Ljubljano, saj se da tu gori prav lepo živeti.

Vse vasi so elektrificirane, povsod imajo vodovod in so opustili kapnice, Rob ima avtobusno povezavo, gradijo nov gasilski dom, že za drugo leto pa so prepričani, da bosta tudi Krvava peč in Veliki Osolnik dobila telefone.

Ta očitni napredek, ki prebujata vasi, da se v njih vedno bolj čuti utrip sodobnega življenja, je seveda posledica zavzetosti, pridnosti in požrtvovalnosti prebivalcev.

To veliko požrtvovalnost in ljubezen do rodne kraja so izkazovali vsa leta po vojni, ko so obnovljali porušene vasi. Na Krvavi peči so iz stare hiše Auerspergerjevega oskrbnika s prostovoljnim delom napravili šolo, ki je do pred desetih let dajala vasi živahen utrip. Otroci so odrasli, le dva učenosti željna nadebudneža se morata vsak dan odpravljati v Rob. Mladih je v Krvavi peči žal malo. Morda se bodo vrnil, pravijo vaščani, ko bo tudi sem gor pripeljal avtobus. Iz nekaterih domačij so si naredili prijetne počitniške hišice, na kmetije pa se otroci vračajo ob koncu tedna, da staršem malo pomagajo pri delu.

Kljub temu da imajo ljudje malo prostega časa, niso pozabili na družabno in kulturno življenje. Imajo kulturno društvo, ki s podpornimi vred šteje 150 članov, v okviru tega društva prirejajo dramske predstave na odru novega doma, včasih pa povabijo v goste tudi igralce od drugod. Letos je bila pri njih tudi revija pevskih zborov občine Vič. Včasih organizirajo tudi igrice za otroke, nikoli pa nanje ne pozabijo v času dedka Mraza.

V domu imajo tudi knjižnico, imajo 700 svojih knjig, poleg tega še precej sposojenih, sodelujejo pa tudi s potujočo knjižnico.

»Ljudje kar precej berejo,« pravi knjižničarka Angela Puh, »brali bi pa še več, če ne bi vsi delali suhe robe. Ta jim poleg rednega dela vzame precej časa. Vendar za branje dobre knjige kljub vsej zaposlenosti najdejo priliko.«

Od prijaznih vaščanov v Krvavi peči sem se kar težko poslovila, obljubila sem jim, da jih še obiščem, takrat mi bodo razkazali cerkev svetega Lenarta na griču (pravijo, da ima cerkev prelep lesen strop), pokazali mi bodo prepad na oni strani vasi in pečine, po katerih je dobila vas ime in radi mi bodo povedali še marsikakšno zgodbo, ki jo je čas zarisal v njihov spomin.

Tudi v Rob se bom z veseljem še kdaj vrnila, saj je nadvse prijetno govoriti z ljudmi, ki jim iz oči gleda vztrajna zavzetost za napredek domačega kraja. Njihova ljubeča pripadnost temu delu naše domovine je najlepše poročilo, da ti kraji ne bodo izumrli, še več, prepričana sem, da se bodo domačini potrudili in jih ponovno oživili z mladino in otroškim smehom.

Mira Dobravec

Prednost razvoju kmetijstva

Poleg energije, ki si je že pred leti (zna- na naftna kriza) »priborila« osrednje me- sto v svetovnem gospodarstvu oziroma svetovni izmenjavi dobrin, se v zadnjem času na podobno mesto zelo naglo prebija tudi hrana. Države, ki ne pridelajo dovolj hrane, so v podobnem položaju kot drža- ve, ki so odvisne od uvoza energije. Na najslabšem so seveda tiste države, ki mo- rajo upoštevati oboje.

Med dežele, ki več hrane upoštevajo kot izvažajo, se je v zadnjih letih uvrstila tudi Jugoslavija. V letu 1967 smo npr. izvozili še 1,4 milijona ton hrane, uvozili pa smo je 1,1 milijona ton. To razmeroma ugodno razmerje se je potem začelo poslabševati, tako da smo v letu 1979 izvozili samo še slabega pol milijona ton hrane, uvozili pa smo je že kar 2,5 milijona ton. V denarju je to izgledalo takole: za uvoženo hrano smo (v letu 1979) plačali 950 milijonov dolarjev, za izvoženo pa smo dobili 572 milijonov dolarjev.

Takšen razvoj je seveda postajal vedno bolj zaskrbljujoč, postalo je očitno, da ta- ko ne gre več naprej. Zato se je že v srednjeročnem načrtu za obdobje 1981–1985 pojavila zahteva po povečani proizvodnji hrane. Vse republike in pokra- jini so opredelile kmetijstvo v tako imeno- vanih »zelenih« planih kot prednostno pa- nogo, čeprav so zastavljeni cilji v njih raz- lični. Skupno jim je eno: pridelati več hrane zase in za izvoz, saj so naše naravne možnosti takšne, da bi se lahko uvrstili med večje proizvajalce in tudi izvoznike hrane.

Kmetijske površine zavzemajo 51% ce- lotne površine Jugoslavije ali povedano drugače na ha obdelovalne površine pride- jo samo trije prebivalci.

Načrti slovenskega kmetijstva

V primerjavi z drugimi jugoslovanskimi republikami je Slovenija v nekoliko manj ugodnem položaju. Vendar si je tudi Slo- venija postavila za cilj, da bo leta 1985 pridelala več hrane, kakor je pridelala sedaj. Če se bodo načrti uresničili, bo Slovenija leta 1985 »pokrila« 85% potreb po hrani. To pa ne pomeni, da Slovenija ne more doseči 100% samooskrbe s hrano, je pa res, da tega ni mogoče doseči do leta 1985.

Pot do tega cilja vodi predvsem preko povečanja intenzivnosti pridelave in pro- duktivnosti dela. V »kmetijskem« jeziku gre pri tem za izboljšanje in pridobivanje novih kmetijskih zemljišč, uvajanje novih tehnologij, kmetijskih vrst in sort, ohran- janje in izboljšanje sedanjih kmetijskih zemljišč, za rajonizacijo kmetijske proiz-

Ali bomo pridelali doma dovolj žita? (foto: Janez Zrnc)

vodnje itd. Ne nazadnje bo povečanje kmetijske proizvodnje v dobri meri odvisno tudi od melioracijskih, agromelio- racijskih in komasacijskih del. Če v tem ne bo napredka, potem tudi s povečanjem proizvodnje hrane ne bo nič.

Seveda pa tudi 100% samooskrba ne pomeni, da bomo vsa potrebna živila pri- delovali sami. Tudi v tem primeru bomo pri nekaterih živilih še vedno odvisni od uvoza (pšenica, koruza, olje, sladkor, pra- šiči in še kaj), medtem ko bomo drugih pridelovali toliko, da jih bo ostalo še za izvoz (hmelj, vino, goveje meso, perutni- na, krompir in drugo). Nekatere od teh pridelkov izvažamo že sedaj, vendar v manjših količinah, kot jih bomo v prihod- njih letih.

Zmanjševanje kmetijskih površin

Ves povojni razvoj je vodil in še vodi v zmanjševanje kmetijskih površin. Vzrokov za to je veliko in so tudi zelo različni med seboj. V bistvu pa gre za en sam proces.

Vsa industrializacija in z njo povezana ur- banizacija se dogaja v dolinah in kotlinah, pri čemer pa smo doslej premalo pazili na to, da bi industrijske hale, stanovanjske in druge objekte gradili na manj rodovitnih površinah. Tako smo vsako leto pozidali od 1200 do 1500 ha najboljše kmetijske zemlje. Po drugi strani pa je industrija potrebovala delavne roke, ki jih je dobila predvsem na podeželju, saj je hkrati nudi- la boljši zaslužek in boljše delovne pogoje kot kmetijstvo.

Seveda pa so se morali tisti, ki se niso mogli vsak dan voziti na delo v industrijo, preprosto preseliti v dolino. To so bili predvsem delavci iz oddaljenih in oddaljenih hribovskih vasi in zaselkov. Tako so se v celoti ali deloma izpraznili obsežni predeli. V dolinah pa so se kmetije spreme- nile v polkmete – poldelavce. Nekateri strokovnjaki menijo, da je danes že 80% slovenskih kmetij mešanih.

Poenostavljeno rečeno se kmetijske po- vršine potemtakem zmanjšujejo zaradi po- zidovanja (v dolinah) in zaradi opuščanja kmetovanja v hribovskih predelih, s čimer pa ni rečeno, da se to ne dogaja tudi v dolinah in v bližini mest. V začetku tega stoletja so kmetijske površine zavzemale okoli 60% celotne površine Slovenije, danes pa zavzemajo le še okoli 45%. Samo od leta 1960 do danes so se kmetijske površine zmanjšale od 938.000 ha na 876.000 ha. Zmanjšanje je bilo največje pri pašnikih, ki so se zmanjšali od 281.000 ha na 232.000 ha, njive so se zmanjšale od 295.000 ha na 256.000 ha, površina vino- gradov pa se je zmanjšala za 2000 ha.

Še bolj zaskrbljujoče številke pa navaja- jo gozdarji, saj trdijo, da se danes zarašča, oziroma se bo v najkrajšem času zaraslo z gozdom kar 237.000 ha kmetijskih površin ali 11,7% slovenske zemlje. Od tega je 40.000 ha že zaraščenih, v zaraščanju je 50.000 ha, v opuščanju kmetovanja je 77.000 ha in nadaljnjih 70.000 ha bo ne- preklicno opuščanih v naslednjih dvajsetih letih. Lahko ugotovimo torej, da je gozd v Sloveniji na pravem pohodu, vendar ne na bojnem, kajti tisto, kar so naši predniki s težavo iztrgali gozdu, mu mi prepuščamo brez boja. Danes zavzemajo gozdovi že več kot 50% celotne površine Slovenije, oziroma točneje 1.014.000 ha

Struktura zemljišč	Površina	
	v ha	v %
gozd	1.014.000	50,1
kmetijska površina	876.000	43,3
nerodovitna in močvirna	135.400	6,6
Skupaj	2.025.400	100,0

Če bolj v šali kot zares pogledamo, kam bi prišli, če bi stvari tekle tako naprej kot v zadnjem desetletju, potem lahko ugotovimo, da bi Slovenija že čez 140 let ostala popolnoma brez njiv.

Kot je bilo že omenjeno, smo imeli v Sloveniji leta 1979 876.000 ha kmetijske zemlje. Od tega je bilo:

- 256.000 ha njiv in vrtov,
- 57.000 ha sadovnjakov in vinogra- dov,

– 563.000 ha travnikov, pašnikov in trstičja.

Obdelovalne zemlje, h kateri ne štejemo pašnikov in trstičja, pa je bilo 641.000 ha.

Glede na lastništvo je bila Slovenija v letu 1978 »razdeljena« takole: od celotne površine 2.025.400 ha je odpadlo:

- 30,3% na družbeno lastnino,
- 69,7% na lastnino občanov.

To razmerje pa je pri posameznih vrstah kmetijskih zemljišč različno. V lasti občanov je največ:

- travnikov 89,4%
- njiv in vrtov 89,9%
- vinogradov 82,8%
- sadovnjakov 82,7%
- pašnikov 65,9%
- gozdov 62,7%

Razdrobljenost kmetijskih površin

Druga velika ovira na poti do večje pridelave hrane je prevelika razdrobljenost kmetijskih površin. Kmetijska zemljišča so razdeljena in razkosana na pet milijonov parcel. Povprečna slovenska kmetija (leta 1969 je bilo 180.234 kmetij) ima tri do štiri ha zemlje, ki je naprej razkosana na 20 do 30 arov velike parcele, kar je vse prej kot ugodno za sodobno kmetovanje. Tisto, kar je pri tem najbolj zaskrbljujoče, pa je dejstvo, da se kmetijska zemlja še naprej drobi, zlasti na račun prehajanja lastništva iz kmečkih rok v mestne (torej znotraj privatnega sektorja).

Struktura prebivalcev

Kot tretjo, vendar ne najmanj pomembno oviro na poti do večje pridelave hrane je treba omeniti strukturo prebivalcev, ki se ukvarjajo s kmetijstvom. V tej zvezi je treba najprej omeniti, da se še naprej zmanjšuje število prebivalcev, ki se ukvarjajo s kmetijstvom. Medtem ko je kmečko prebivalstvo po popisu leta 1971 predstavljalo še 20,4% vsega prebivalstva Slovenije, pa je sedaj tistih, ki se preživljajo s kmetovanjem, le še okrog 14% (po predvidevanjih jih bo leta 2000 še nekaj nad 7%).

Obenem z zmanjševanjem števila kmečkega prebivalstva pa se žal slabša tudi njegova struktura. Predvsem postaja problematična starostna struktura kmetov, saj je že danes več kot 80% kmetov starejših od 50 let in približno polovica je starih nad 60 let. V nekaterih predelih so ti odstotki še višji in le približno 20% slovenskih kmetov ima zagotovljenega naslednika.

po sloveniji

Zdravstveni dom v **BREŽICAH** je z dograditvijo druge faze dobil dokončno podobo. V njem sta zdaj še dve novi ordinaciji za medicino dela z diagnostičnim kabinetom, nevropsihiatrični in protituberkulozni dispanzer, ordinacija dispanzerja za splošno medicino in nujno zdravniško pomoč, upravni prostori, zaklonišče in osebno dvigalo, ki so ga doslej pogrešali starejši bolniki.

Ob krajevnem prazniku so v **BUČKI** v sevniški občini odprli trgovino sevniškega kmetijskega kombinata in gasilski dom. Ob tej priložnosti pa so bile v Bučki tudi številne prireditve: odkritje spomenika, razvitje prapora društva invalidov pa številna športna tekmovanja.

V **CIRKULANAH** v ptujski občini so odprli novo samopostrežno prodajalno, prvo tovrstno na območju Haloz. Novo samopostrežnico z bifejem je odprla in popeljala kupce skozi prostore mimo dobro založenih polic najstarejša prodajalka Julijana Dernikovič. Ob tej priložnosti so učenci osnovne šole Cirkulane pripravili prisrčen kulturni spored.

Na **DRAVINJI** so v Doleni, Trčcu in Stogovcih odprli tri nove mostove, ki bodo prebivalce tega dela dravskega polja rešili prenekatero dolge poti. Udeleženci slavlja so se po otvoritvi udeležili skupne proslave v domu v Doleni.

Mladi iz **GABERJA** so doslej uresničili že nekaj uspešnih akcij. Poslušali so predavanje o varstvu narave, društveno sodelujejo pri pripravi vesellic, uredili so okolico vaškega doma in zbirali po vasi odpadlo železo, steklenice in papir.

V obmejnem **HODOŠU** na Goričkem so odprli novo sodobno samopostrežno trgovino. Tako je rešen problem oskrbe Hodoša in širšega obmejnega in narodnostno mešanega področja Goriškega z osnovnimi živili in tudi blagom široke potrošnje.

V **KOPRU** so svečano odprli prenovljeni trakt srednje ekonomske in družboslovne šole. V novem traktu je 11 učilnic za učence in 10 kabinetov za učitelje. Nova pridobitev je doslej veljala 42 milijonov dinarjev, dijakom pa je s tem omogočen enoizmenski pouk.

Edina tovarna, ki jo grade v lendavski občini, je tovarna higienskih izdelkov Lek iz Ljubljane. Tovarno gradijo v neposredni bližini železniške postaje v **LENDAVI**

in v industrijski coni. Ljubljanski Lek se je odločil za premišljeno investicijo, saj gre za prenos obstoječega programa v Lendavo. Proizvodni program bo zajel farmacevtske izdelke, mazila, kreme in kozmetične izdelke. Objekt bodo predali svojemu namenu predvidoma meseca junija. V novi tovarni bo našlo zaposlitev okrog 1000 delavcev, leta 1983 pa nameravajo zaposliti še dodatnih 50 delavcev. Površina objekta bo 8400 kvadratnih metrov. Ob zgradbi bodo še štirje hektarji njiv, na katerih bodo pridelovali nekatere zdravilne rastline.

Ob 35-letnici ljubljanske Name so v **LEVCU** pri Celju odprli sodoben prodajni center, ki je že enajsta blagovnica ljubljanske Name po Sloveniji. Kupci bodo našli v njej več kot 25 tisoč izdelkov, pred njo pa je parkirni prostor za več sto avtomobilov.

V Dravljah v **LJUBLJANI** so odprli prvi krajevni spominski park »88 dreves za tovariša Tita«; to je 750 metrov dolg lipov drevored, ki obrobja draveljski športno rekreacijski center, ki se vije mimo doma starejših občanov, vrtca, šole in stanovanjskih blokov.

V središču **MARIBORA**, na glavnem trgu, so odprli trgovino z najrazličnejšo športno opremo. Trgovina se imenuje Trim, meri 635 kvadratnih metrov, ima štiri oddelke, v njej pa dela 28 prodajalcev. Trim trgovina je zelo dobro založena z vso športno opremo od pripomočkov za rekreacijo do opreme za boks.

V Novi vasi v **MARIBORU** končujejo nekaj več kot 500 stanovanj v v treh objektih – H, A in J. Kvadratni meter stanovanja v objektu J in C bo veljal 22 tisoč dinarjev, v objektu H pa nekaj malega več. Nekateri stanovalci so se že pričeli seliti v svoja stanovanja.

Do leta 1985 bodo na Koroškem zgradili plinovod od ravske železarne do **PREVALJ**, uredili omrežje v naselju Pod gonjnjami, zgradili pa naj bi še glavni vod do Mežice. Za gradnjo dolinskega plinovoda so se v Mežiški dolini odločili predvsem zaradi varčevanja z energetskimi viri.

Planinski delavci v **MOJSTRANI** si že dolgo časa prizadevajo, da bi zbrali bogato gradivo za triglavsko zbirko. Zajemala naj bi bogato planinsko in alpinistično zgodovino tega območja. Zbrali so vrli planinci že okrog 500 različnih dokumentov, fotografij, stare planinske in alpinistične opreme in drugih dragocenih predmetov.

V **TITOVEM VELENJU** je začela z delom že peta osnovna šola. Postavili so jo v naselje Salek-Gorica in jo obiskuje 620 učencev. Šola meri 5100 kvadratnih metrov in 10.000 kvadratnih metrov zunanjih igrišč in ploščadi pred vhodom.

V **ŠKOFJI LOKI** so odprli nov srednješolski center poimenovan po revolucionarju Borisu Zihlerlu. Ob šoli so zgradili tudi dijaški dom z 80 sobami in 240 ležišči. V novi šoli je prostor za 1300 učencev.

Slapovi v Sloveniji

(nadaljevanje)

SPODNJI PERIČNIK v dolini Vrat je eden od treh slovenskih slapov, kjer voda ne pada ob steni, ampak prosto, in je visok 52 metrov. Enak je slikoviti **ZGORNJI PERIČNIK**, visok le 16 metrov. Oba sta posebno lepa pozimi, ko voda zamrzne v tisoče majhnih in velikih ledenih sveč.

Oba slapa sta dostopna po označeni in zavarovani poti od Koče pri Peričniku. Do spodnjega slapu je četrta ure hoje, do zgornjega pa še deset minut.

Slap **SAVICA** v Bohinjskem kotu, izvir Save Bohinjske, ki ga je naš največji pesnik France Prešeren ovekovečil v pesnitvi Krst pri Savici, sodi zaradi lahke dostopnosti in lepega razgledišča med najbolj znane in obiskane slovenske slapove. V zgornjem delu teče Savica po brzicah, zato označuje višina 51 metrov le spodnji dve stopnji; najprej teče voda ob steni, nato pa se požene navpično v tolmun.

Od Koče pri Savici je potrebnih kakih 20 minut hoje do vznožja slapu. Do izvira Savice iz kraške jame vodi markirana pot na Komarčo, ki se v spodnjem delu odcepi v levo. Leta 1980 si je slap Savico ogledalo prek 68 tisoč obiskovalcev.

Slap **PIRAŠICA (PERAČICA)** je 50 metrov visok slap istoimenskega potoka, ki v bližini Bohinjske Bistrice priteka s pobočja Pokljuke v Savo Bohinjko. Je širokopramenski in pada v treh stopnjah. Slap je zelo atraktiven, predvsem ob velikem vodnem pretoku. Pozimi zaledeni v 100 metrov visok steber z naklonom 60 do 90 stopinj.

Del slapu je viden že s ceste Nomenj-Bohinjska Bistrica. Izhodišče za pešpot je avtobusna postaja Log, od koder vodi pot tik ob cesti proti Bohinju do prve domačije na desni strani ceste, nato pa pelje markirana steza po levi strani suhe struge do vznožja slapu.

MARTULJKOVI SLAPOVI – Potok Martuljek ustvarja na svoji poti dva slapova. **ZGORNJI MARTULJKOV SLAP** je nastal zaradi prelomov v steni pod krnico Za Akom. Sestavljajo ga nekoliko nagnjen enojni slap, visok 34 metrov, dva slapiča po 14 in 5 metrov, zadnja, največja stopnja pa je 48 metrov visok navpičen enojni slap.

Tudi **SPODNJI MARTULJKOV SLAP** je enojen in navpičen ter pada v globino 29 metrov.

Pri depandansi hotela Špik opozarja na slapove tabla, nato pa vodi markirana pot do tolmana tretje stopnje, od koder se turistu nudi lep pogled na ves sistem slapov.

ZIMA NA BLEDU Turistično društvo Bled je izdalo posebno informacijsko knjižico o zimski turistični ponudbi Bleda in smučarskega centra Zatrnik s cenami, urniki, voznimi redi in drugimi zanimivimi podatki.

Naj navedemo nekaj cen: dnevna karta žičnice Zatrnik velja 200 dinarjev, poldnevna (od 12. ure dalje) 120 dinarjev, tedenska pa 900 dinarjev. Cena prevoza s skibusom s prtljago vred je 20 dinarjev, vozi pa do 16. ure vsake pol ure na Zatrnik in z Zatrnika na Bled.

Na Zatrniku je tudi smučarska šola: 1 ura s smučarskim učiteljem velja 300 dinarjev, ena ura za dve osebi velja 250 dinarjev, za tri osebe 200 dinarjev, za štiri 180 dinarjev, za pet oseb 150 dinarjev, za šest 120 dinarjev, tedenski tečaj (5 krat 2 uri) pa velja 750 dinarjev.

Na Zatrniku si lahko tudi izposodite potrebno opremo: za smuči boste odšteli za ves dan 120 dinarjev, za čevlje 60 dinarjev, za drsalke (2 uri) 40 dinarjev, sani za ves dan 60 dinarjev, za pol dneva 40 dinarjev, kompletna oprema pa velja dnevno 180 dinarjev, tedensko pa 1000 dinarjev.

In še prenočišča na Bledu: najcenejše so zasebne sobe (od 100 do 180 dinarjev v dvoposteljni sobi in od 80 do 145 dinarjev v enoposteljni sobi), najdražje prenočišče pa je v hotelu Toplice (v enoposteljni sobi je polni

pension od 660 do 830 dinarjev, v dvoposteljni sobi pa od 620 do 710 dinarjev).

Predstavništva jugoslovanskih potovalnih agencij v tujini

GLOBTOUR

ČSSR

Globtour, PRAGA 2, Trojanova 7, tel. 290-768, 294-635, teleks 123-514.

Globtour, BRATISLAVA, Neleptova 12, tel. 336-537, 336-539, teleks 92-442.

JAT

ALBANIJA

JAT/Albatransport, TIRANA, Rruga Kongresi Permetit 202, tel. 5945, 3107, 3026.

AVSTRALIJA

JAT, MELBOURNE-VIC 3000, N.S.W. 2000, 124 Exhibition Street, tel. 636-017, 636-191.

JAT, PERTH, 111 St. Georges Terrace, W. Australia 6000, G.P.O. BOX a-b, Perth, tel. 322-20-32, 322-29-32.

JAT, SYDNEY N.S.W. 2000, 126-130 Phillip Street, tel. 221-1666, 221-28-99, 221-21-99.

AVSTRIJA

JAT, 1010 WIEN, Mahlerstrasse 3, tel. 522-229, 522-253.

Generalni prodajni zastopnik: AUSTRIAN, 1010 WIEN, 18 Kärntnerring, tel. 655-757.

BELGIJA

JAT, 1000 BRUXELLES 3, place de l'Albertine 2, tel. 512-98-98, 513-34-03.

Generalni prodajni zastopnik: SABENA AIRWAYS, 1000 BRUXELLES, 35, rue Cardinal Mercier, tel. 511-90-60.

ČSSR

JAT, 11000 PRAGA 1, Parižska 20, tel. 243-737, 60-502.

Generalni prodajni zastopnik: ČSA 11000 PRAGA 1, Revoluční 1, tel. 21-46.

naravni zakladi slovenije

Igla

Nekoč je v Zgornji Savinjski dolini živel ajdovska deklica. Pravijo, da je bila tako velika, da je z eno nogo stala na Raduhi, z drugo na Veži, v Savinji pa je prala perilo. Nekega dne je z veliko iglo šivala srajco. V grobem platnu se je igla zlomila in deklica jo je v jezi zadegala v dolino, kjer se je zapičila v breg Savinje ter tam ostala vse do danes. Tako pojasnjuje ena izmed pripovedk nastanek te zanimivo oblikovane skale.

Do Igle ni težko priti: po asfaltni cesti se od Mozirja zapeljemo ob Savinji navzgor v objem Savinjskih Alp. Kakšne tri kilometre nad Lučami se svet zoži v kratko, a divjo sotesko – in že na desni strani zagledamo okoli 30 metrov visok drzni skalni osamelec. Nastal je s postopnim preperevanjem in izpiranjem manj odpornih okolnih kamnin. Značilna oblika ni ostala nezapažena med ljudmi. Videli smo že, kako je domišljija domačinov vtkala to svojevrstno skalo v pripovedko, zgovorno pa je tudi ljudsko ime – Igla. Ne le, da zašiljena oblika spominja na ta šivalni pripomoček, skalna Igla ima celo uho! To je do dva metra široka prepoka, ki loči osamelec od stene. Skozi to »uho« je nekoč vodila peš pot. Danes pomeni ta zanimivo speljana stezica ob asfaltirani cesti le še spomin na nekdajne čase.

Soteska Savinje pri Igli predstavlja spodnjo mejo Solčavskega, skrajnega zgornjega dela Savinjske doline. Včasih, ko ceste še ni bilo, je bilo treba od Solčave do Ljubnega kar šestintridesetkrat bresti Savinjo, kadar pa je bila voda previsoka, je bil prevoz sploh nemogoč.

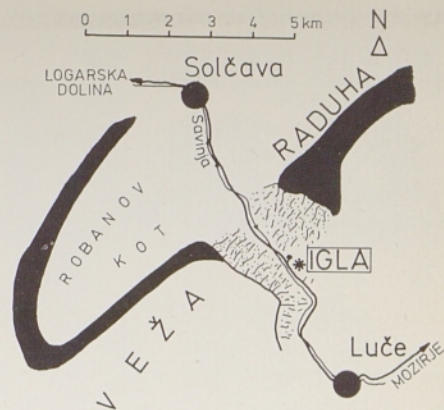
Najožji prehod je bil prav pri Igli, kjer je celo steza umaknjena visoko nad Savinjo in speljana skozi »uho«. Prva znana navedba za prehod pri Igli je listina iz leta 1268, v kateri je gornjegradski opat Ivan omenil koroškemu vojvodi Ulriku tudi Solčavane – imenoval jih je »podložniki za vrati« (retro portam).

Zaradi teh težavnih prometnih razmer s Savinjsko dolino je bilo nekdaj Solčavsko gospodarsko in kulturno

povezano s Koroško. Šele od leta 1311 je Solčavsko upravno pripadlo Štajerski in ne več Koroški, gospodarsko pa se je začela bolj navezovati na Savinjsko dolino šele po letu 1894, ko je po dolgoletnih prizadevanjih le bila zgrajena cesta do Solčave. Najtežji oreh za graditelje je predstavljala soteska pri Igli, kjer so morali cesto vsekati v živo skalo.

Danes si lahko brez težav ogledamo Iglo kar mimogrede ob obisku Logarske doline. Nasproti osamelca je bife z manjšim parkiriščem. Ko si že ogledujemo današnjo naravno znamenitost, ki je že od leta 1948 zavarovana kot naravni spomenik, je vredno stopiti še kakih trideset metrov po cesti naprej do znamenitega Presihajočega studenca. O tem pa morda še kdaj drugič!

Peter Skoberne

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Ančka Tomšič

Spodnje Drežniške Ravne

Lipa pod Tr

Volarje, sv. Bric (1475)

Libušje, v ozadju Matajur

11 130327

**rodna
gruda
slovenija**

english section

*RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
1/11, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/23 102*

*Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.*

*English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.*

*RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.*

*Yearly subscription for overseas
countries is 8.— U.S., 10.—
Canadian or 7.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account. No.
50100-620-010-32002-2818/5 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.*

From the Editor

During October 1981 a delegation of "Slovenska izseljenska matica", headed by president, Stane Kolman, visited Slovene emigrants in South America, in Argentina, Uruguay and Brazil. This was the first official visit by such representatives to the Slovene societies in these countries, so it can be called a historic visit. The significance of this visit is all the greater as it had been planned for several years, and as during the visit one of the largest Slovene cultural centres outside Yugoslavia was opened: the home of the Yugoslav-Slovene mutual support society "Triglav" in Buenos Aires. The equipment for this centre was partly supplied by Yugoslav enterprises. Thus one more important event has been recorded in the long history of the cooperation of Slovenska izseljenska matica with Slovene fellow-countrymen throughout the world. We are convinced that the friendly links established on this occasion will strengthen even further in the future.

The year which we have now left behind was a year which passed here

in the auspices of two thirty-year anniversaries: that of Slovenska izseljenska matica, and that of the death of one of the greatest emigrant sons of Yugoslavia, Louis Adamič. Our magazine paid particular attention to these two important anniversaries, to Matica's anniversary at the start of the year. You'll find some additional material about Louis Adamič in this number, and a considerable part of the Slovene Calendar for 1982 has been dedicated to him, too. The work of our society continued more or less along established lines, although this work had to be fitted into the scope of limited financial resources. The desire of a large number of societies of emigrants for visits of all kinds from the Yugoslav homeland is great, and of course it is impossible to please everybody. Certainly every important decision taken by the executive committee of Matica is weighed up very carefully.

Jože Prešeren

Velenje is now Titovo Velenje

From October 8th, 1981, the annual holiday of the Commune of Velenje, the town of Velenje is now called Titovo Velenje. In the proposal for the change of name of their town, the people of Velenje wrote in the introduction: "The people of Velenje have through their work and the results of their work proved that they can and want to realize in practice the struggle for the realization of Tito's ideas about self-management and of Tito's vision of development of our self-management, Socialist community. The naming of Velenje after the late President Tito was proposed by the Communal

Conference of the Socialist Alliance of the Working People of Velenje, and was supported by the Federal Committee for the marking and preserving of the name and works of Josip Broz Tito, in accordance with the proposal of the Praesidium of S.F.R. Yugoslavia that one town in each republic be named after Tito.

President Tito visited Velenje four times, and in 1977 a grand statue of Marshal Tito, the work of the academic sculptor Antun Augustinčič, was unveiled in the town centre.

The Vipava Valley — Slovenia's Biggest Garden

During the next five-year period, according to the Social Plan of S.R. Slovenia, as much as 85 % of the food needed to feed Slovenia's inhabitants should be produced at home. The improvement of the agricultural capacity of the Vipava Valley is one of the three biggest projects foreseen in this plan. The valley has a total area of 37,000 hectares, and the tradition of growing basic foods here has been a long one. The food produced covers a large part of the needs of the local population, and as well it supplies the nearby urban centres, such as Trieste and Gorica, with milk, meat, fruit, vegetables and other agricultural produce.

Today there are a total of 14,500 hectares of productive land in the Vipava Valley. After the improvement works are carried out this area will be increased to 16,000 hectares, of which 9000 hectares will be in larger complexes. According to the plans, the area of arable land should increase from 3600 to 7000 hectares, the area covered by orchards should increase from 600 to 1500 hectares, and the area covered by vineyards should increase from 1700 to 3270 hectares. There should be a simultaneous decrease in the area covered by meadows.

A lot of money will be needed to bring this project to fruition. The river Vipava and its streams will have to be finally regulated, otherwise fertile earth is carried away during floods after heavy rain. These costs are estimated at 15 million dinars. It will be much more expensive to carry out the hydro- and agro-melioration, commassation, arrondation and watering. A total of 2320 million dinars would be needed.

The total dairy milk production should be increased to a total of 25 million litres annually. A maximum of 18 million litres of milk should be sent to the new dairy in Vipava, and

7 million litres to the Kobarid dairy. There should be a total of 10,000 cows in the Vipava valley area. Such a number is necessary for the suitable breeding of calves for fattening. The maintenance of 12,000 fatted cattle should completely cover the needs for fresh meat in the Nova gorica and Ajdovščina communes. A total of 100 million dinars worth of meat and meat products will be needed for processing and export. Thus a certain amount of fresh meat will have to be supplied from other regions. The situation as far as pig-breeding is concerned is similar.

A total of 5000 tons of corn will remain for mass consumption. Half of the needs of the "Mlinotest" corn-processing industry of Ajdovščina for corn for baking bread will be covered. There would be a sufficient market surplus of pears and peaches to satisfy all the needs of the "Fructal" factory of fruit-juices for these two kinds of fruit, whereas additional apples, apricots and other fruit will have to be obtained elsewhere, since the natural fruit-growing capacity of the area is insufficient.

A total of 6200 tons of vegetables should be produced in the Vipava valley annually according to the market-gardening program. Thus all the needs of the local population for salad and potatoes would be covered.

A lot of the products of the Vipava valley should be exported. Thus "Fructal" should increase its exports of fruit-juices to West Germany and Great Britain, apart from its already successful export business with the U.S.A., Italy, Canada and the Netherlands. Possibilities for the export of wine to the convertible currency area are good, too, including to the U.S.A. and Great Britain. Thus wines to a value of 175 million dinars should be exported.

means that if other sources of energy are used up, nevertheless with sensible use of energy there are good possibilities for its production. Investigations have led to the discovery of uranium and other radioactive indicators mainly at Žirovski vrh, in the vicinity of Škofja Loka, but also at Trbovlje, and in the bituminous mudstones of the Idrija, Pohorje and Celje basin regions.

The main part of these investigations was carried out by "Geološki

zavod" of Ljubljana. The first investigations were conducted by the Nuclear Institute of Belgrade, but the experts of the Slovene institute then started to take on an ever-increasing part in this work, and finally they carried out their work quite independently. It was in the years 1958—59 that the first signs of radioactive abnormality were discovered by aerial surveys. This was confirmed by the use of Geiger counters on the ground, and at the end of 1959 uranium was discovered at Žirovski vrh. Investigations were continued and by 1969 the experts of "Geološki zavod" of Ljubljana had assumed the control and execution of complete exploratory drillings and geological investigations. This work is still being carried out today by experts of the same institute, together with the experts of the Žirovski vrh Uranium Mine in its preparation phase. Outside the central part of the mine area and in other parts of Slovenia, these works are carried out independently by teams from "Geološki zavod" of Ljubljana.

The degree to which individual areas have been investigated differs from area to area. The wider area of Žirovski vrh has been the most thoroughly researched. In this area structural drillings from the surface have been carried out as well as mining pits. These investigations have shown that there is an ore-containing area extending as far as two kilometers from the central area of the mine. However more trial boreholes are needed to confirm this, which will be drilled over the next few years. Certainly the existing mine will provide enough ore for the needs of the Krško Nuclear Power-Station, which has already started trial power-production.

There is another potential location for a uranium-mine in the vicinity of Škofja Loka, where geological surveys and in 1977—1980 structural drillings from the surface have already been carried out. In this area the presence of uranium ore has been confirmed. Both the Žirovski vrh and the Škofja Loka locations, which are certainly the most promising sites in Slovenia, are of the sedimentary type of mining areas, which appear in the Middle-Permian sandstones and conglomerates, similarly to those in Italy and Hungary (the Mačec mine). The presence of copper in these ores is a distinguishing feature. The fact that there appears to be as much uranium-ore in the areas south of Žirovski vrh as in the central mining area is very promising. The central mine is to start trial operation in 1981, and regular production in 1983.

How much Uranium is there in Slovenia?

Slovenia has practically no sources of oil, only a modest supply of natural gas of its own, and not a great deal of coal. For these reasons Slovenes view their future as far as energy is concerned with a certain amount of concern. However, Slovenia does have certain supplies of uranium, which

Bigger Fish in the Net for the Less-Developed Parts of Yugoslavia

Over the next years Yugoslavia's underdeveloped republics and the province of Kosovo will receive 228 milliard dinars aid to assist faster development

"It is not enough to give a poor man a fish. It is more important to teach him how to fish".

This old Chinese saying, which is popular with businessmen all over the world, can often be heard in the Yugoslav federal assembly, too, where several times a year discussions about the developed and underdeveloped republics and autonomous provinces are on the agenda. Of course, the old Chinese saying has been somewhat modified in order to suit Yugoslav conditions, since fish are successfully caught also in the least developed parts of our country, but it seems that the biggest fish only too frequently escape out of their nets.

Soon after the Second World War, it became obvious that some of the Yugoslav republics in the South would not be able to manage without the aid of the more developed republics, and nobody has ever questioned this. In Macedonia, Montenegro, Bosnia and Hercegovina there was practically no industry, and the province of Kosovo was one of the poorest areas in Europe. On the other hand, Slovenia, Serbia, Croatia and the province of Vojvodina were not rich enough to eliminate all the serious consequences of economic backwardness in the above-mentioned areas within a few short years. The economic situation in those days can be best illustrated by the fact that even eight years after the end of the war the annual Yugoslav income per capita was only 850 dollars, the income in Kosovo being as low as 268 dollars.

The people in the better-developed republics thus understood the economic necessity that they should help the less-developed areas, for only in this way would they be able to improve their own economic conditions as well. On the other hand, nobody has ever claimed that the richer republics should wait for the underdeveloped ones to reach the same economic level, for this would lead to an economic disaster. Nor does the economic aid given to the underdeveloped republics and the province of Kosovo mean that the northern Yugoslav republics will go on

supporting their southern neighbours for ever. Thus, over the past few years the idea that two of the republics so far treated as underdeveloped should soon join the club of the developed ones has been considered in the Federal Assembly several times.

Eight years after the war Slovenia's income per capita was 935 dollars, which was considerably more than that of the likewise developed republics of

Serbia and Croatia and of the province of Vojvodina. In Macedonia the income per capita at that time was only 394 dollars, in Montenegro 433, in Bosnia and Hercegovina 496 dollars, and, as has already been mentioned, the province of Kosovo with its undeveloped agriculture was one of the lowest income per capita areas in Europe.

A winter-trip to the Bled Island (Blejski otok)

Today, when such calculations are clear for all to see, people often ask how money actually flowed to the south since the end of the war. Since our national currency, as well as many other foreign currencies, has changed its value over this period so many times, it is virtually impossible to work out the present value of that amount. Thus there would be no sense in adding up the "old" dinars and the "new" dinars if we know that in the period immediately after the war a dollar was worth 50 old dinars whereas today the rate of exchange is 1 dollar: 35 new dinars. (To avoid misunderstanding it should be mentioned that with the 1965 economic reform 100 old dinars were replaced by 1 new dinar).

People who follow our economic development from outside are apt to make a joke at our expense, comparing the developed republics with a milking-cow and the aid for the underdeveloped republics with a river with no return. Now, when thirty-six years have passed since the end of the war, all such comments can easily be disputed by pointing out the fact that the developed republics have found good customers for their products in Macedonia, Montenegro, Bosnia and Hercegovina, and Kosovo and are receiving an increasing amount of raw-materials and energy from them. If they hadn't provided any aid to the underdeveloped republics over all the past years, the richer republics wouldn't have been doing so well either. The money the latter had contributed has thus been well invested and it was only occasionally spent on things which had little to do with economic progress.

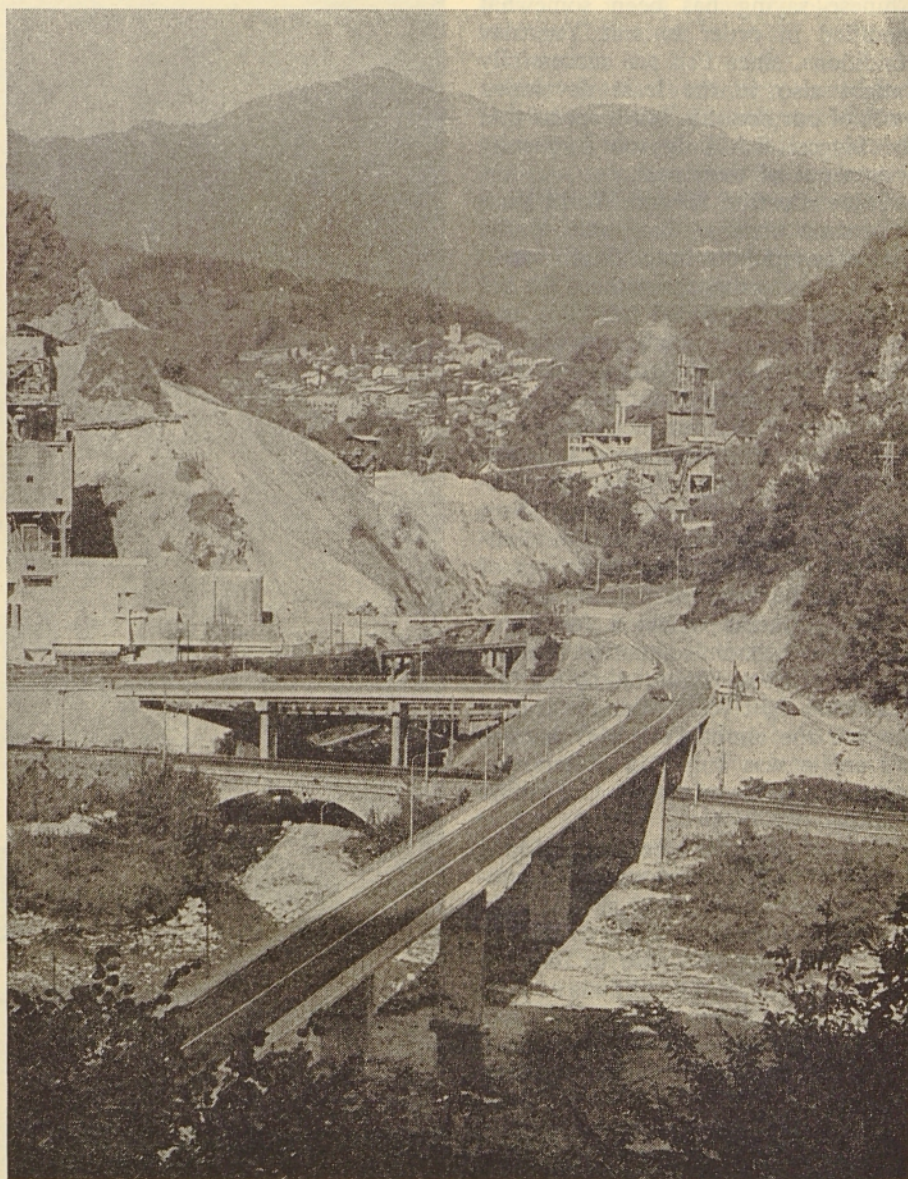
How wide is the gap between the developed and the underdeveloped republics and provinces in Yugoslavia at present? The following figures are from 1979. Macedonia had an income per capita of 1616 dollars, and Bosnia and Hercegovina 1549 dollars. These are the two republics which have reached the stage of development which is high enough for them not to be considered underdeveloped any longer, and soon they will probably not be entitled to receive financial aid any more. The situation in Montenegro is somewhat different, for, although there the income per capita amounts to 1534 dollars, this republic is going to receive loans on favourable terms for quite some time in the future due to the disastrous earthquake which hit this area three years ago. The province of Kosovo represents a special case of its own, since in spite of the fact that this province is getting the greatest amount of aid pro-

vided by the Yugoslav community, its income per capita is only 676 dollars. For the sake of comparison, mention must be made also of the income per capita in the other republics and in the province of Vojvodina. In 1979, Slovenia's income per capita was 4936 dollars, Croatia's 3022 dollars, Vojvodina's 2765 dollars and Serbia's 2390 dollars.

For several years after the war, the money intended as aid to the underdeveloped republics and the province of Kosovo was accumulated in a special fund for the promotion of the development of the underdeveloped republics and provinces. During that time the question often arose as to whether those republics which provided the money should also have a say in deciding on how the money was to be spent. It would be, for instance,

absurd if the money were to be spent on building sports stadiums or Olympic-size swimming-pools, which may be signs of a higher standard of living, but certainly do not lead out of a state of underdevelopment. New regulations adopted recently will make such discussions considerably less necessary.

During the 1981—1985 period (which in Yugoslavia is called the five-year middle-term period) the underdeveloped republics and the province of Kosovo will get a total of 228 milliard dinars worth of aid (that is almost 7 milliard dollars). How much will each underdeveloped republic or province give and how much will each underdeveloped republic or province receive? The above-mentioned sum will be raised by each republic and province contributing 1.83 % of its GNP. It is interesting

The Slovene industrial town of Zagorje — the new bridge across the River Sava (photo by Janez Zrnec)

to note that the same contribution will be given also by the underdeveloped republics and the province of Kosovo, their actual share being much smaller due to their low GNP. It must also be mentioned that the aid is not given as a present to the underdeveloped, but rather in the form of long-term loans under favourable conditions. It is true, however, that in the past the loans were often written off.

A new feature concerning the aid to be given in this five-year middle-term period is that the above-mentioned sum of 228 milliard dinars will not be pooled into a common fund, since 114 milliard dinars, that is half of the total amount, is to be invested by the enterprises of the developed republics directly in the underdeveloped republics and the province of Kosovo. The other half is to be divided in the following way: Kosovo is to get 97.1 milliard dinars, Bosnia and Hercegovina 63.5 milliard dinars, Macedonia 44.8 milliard dinars and Montenegro 22.4 milliard dinars. Among the underdeveloped, Kosovo has enjoyed special status for several years since, as the most underdeveloped area, it receives an additional 40 milliard dinars towards faster development.

The aid thus involves a great amount of money (compare it, for instance, with Yugoslavia's budget for 1981, which is 170 milliard dinars — a bit over 5 milliard dollars) and in this five-year, middle-term period every fifth job in Yugoslavia will be financed by it. New job openings are, of course, most urgently needed in Kosovo, where there are 345,000 people unemployed at present. In this province the effects of economic aid are the least visible, since the birth-rate in Kosovo is much higher than anywhere else in Europe. During the past five years the population has increased by almost a third and out of the 1.6 million inhabitants only 170,000 hold a regular job. An even heavier financial burden is represented by the relatively very high number of pupils and students — 450,000.

It is therefore particularly in Kosovo that special care should be taken that the aid be used in such a way that as many new job openings as possible are assured. It is true that over the past ten years about one hundred factories have been built, but there could have been more. A lot of money was spent on Kosovo's capital, Priština, which is now a really smart town, but some of the buildings in its centre are almost too luxurious. After the recent disturbances in Kosovo, it was pointed out both in Priština and in some other towns in Kosovo that

many buildings could have been built in a more modest and cheaper way.

From now on there will be fewer cases like this, for now those who have given the money will have the first word. For instance the Republic of Slovenia will be providing funds totalling 23.5 milliard dinars for the less developed republics and provinces over the period 1981—85. Half of this money will be invested directly in Montenegro, Bosnia and Hercegovina, Macedonia and Kosovo. The money will be handled by larger firms, who would be unable to obtain sufficient workers in Slovenia or who wish to obtain a sure supply of parts for their products. Thus the Slovene Steelworks will invest money in Bosna and Hercegovina, and get in return rolled wire and flourine. The electrical-energy producing industry will invest money in the development of Bosnia's mines, the result of which will be that Slovenia will obtain more coal and more electrical energy. A number of factories are to be built in Bosnia with Slovene money, too. The Štore Steelworks is to build a factory of industrial burners at Bihač, "Termika" of Ljubljana a factory of stone-fibre heat-insulation material at Srebrenik, "Gorenje" of Velenje a factory of refrigerators at Bihač, "Varstroj" of Lendava a factory of toilet cabins at Odžaki and "LIV" of Postojna a factory of fittings at Lopari. Several enterprises will be contributing funds for new sheep-farms, pig-farms and plantations.

So far it is not definitely known what new buildings are to be financed by Slovene enterprises in Montenegro. However it is almost certain that "Varstroj" of Lendava will provide a part of the funds needed to build a factory of welding materials in Plužine, whereas "Slovin" from Ljubljana will invest in the amelioration of 1000 hectares of vineyards in Montenegro. There is also talk about the setting up of two farms for thoroughbred and fatted cattle at Šavnik, of a collection centre in Bijelo polje, of the hotel "Otrant" in Ulcinj, for which part of the necessary funds will be provided by Emona of Ljubljana, and of the construction of a factory of Aluminium structures in Ivograd.

In Kosovo, a factory for the production of Bismuth salt is to be built by "Lek" of Ljubljana (the pharmaceutical factory) in cooperation with Farmakos of Prizren. Several years ago "Slovin" invested money in the amelioration of vineyards in Kosovo; now new vineyards with an area of 1200 hectares are to be laid out by this enterprise. "Gorenje" of Velenje will be a joint investor in a factory in Djakovica, where a total of 1,200,000

electro-motors are to be manufactured annually. Slovene enterprises are going to invest directly 5 milliards in Kosovo over the period 1981—85, which will mean the provision of a large number of new jobs. It is also known that "Aero" of Celje is going to build a factory for the production of self-copying paper at Kosovska Mitrovica, whereas "Iplas" of Koper and "Color" of Medvode are going to be joint investors in the construction of a factory of Ruše, the Electro-Institute of stoves. A number of other Slovene enterprises are interested in investing in the construction of new plants and factories in Kosovo. They are "Iskra", "Gradis", the Nitrogen Products factory of Ruše, the Electro-Institute of Ljubljana, "Smelt" of Ljubljana and others.

The majority of Slovene enterprises interested in investing in Macedonia are from the field of agriculture. This is understandable since Slovenia obtains most of its early vegetables and other agricultural produce from Macedonia. "Slovin" of Ljubljana has already built a number of wine-cellar and bottling-factories in our southernmost republic, and is expecting to extend this cooperation over the next few years. "Vozila" of Gorica and "Mlaz" from Bogdanci are going to build together a factory of camping caravans. The Mežica Lead Mine is going to invest money in Zletovo, where an increase in the production of lead and zinc concentrate is to be achieved, and Skopje steelworks are expecting quite a lot of money from Slovenia in order to be able to deliver larger quantities of sheet-metal to Slovene factories. "Termika" of Ljubljana will probably invest in Macedonia, too, as well as the Machine factories of Trbovlje, "Iskra" of Kranj and some other enterprises.

There are similar plans in Serbia and Croatia, too, as half the money to be contributed to the less developed republics and provinces is to be used for direct investments. There should certainly be changes in our southern republics as a result of these investments, already by the year 1985, with even greater changes in the future middle-term plan. In this way, if we recall the old Chinese proverb, big fish too will remain in the fishing-net, and there will be plenty for sale, too.

Trough the American jungle

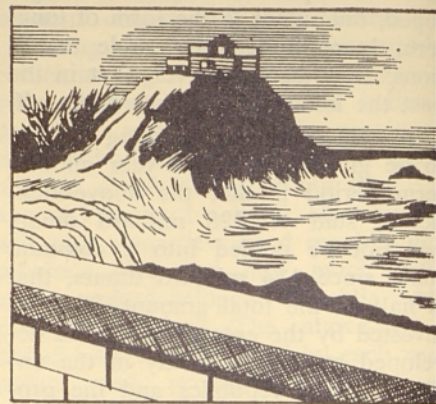

151. In the Summer Lojze left his job at the newspaper and set off for San Pedro. What he would do there, he didn't know. He had been attracted to the town at the time of the strike. There wasn't the extravagance in it that was so evident in Los Angeles. The inhabitants were mainly dockyard workers. Lojze liked the smell of raw oil and timber, of oranges and lemons, the goods which were being on- and off-loaded in the port.

He got a job at the docks. It was tiring, but there was plenty of variety.

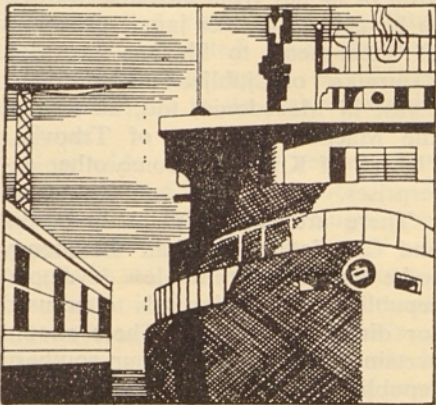

152. One week he was off-loading timber, and the next week he was selling canned fruit or carrying bunches of green bananas from Guatemala. Sometimes he had to work hard from morning until late at night, until the cargo had been put on or taken off board and the ship had sailed away. At other times he was able to wander about for a few days, to read in the library or sit on a bank and watch the seagulls. There were a lot of coloured workers among the dockers. They kept up a continuous chatter and teased one another as they pushed their trucks. They kept on singing and laughing. Lojze became very fond of them because of the way they laughed.

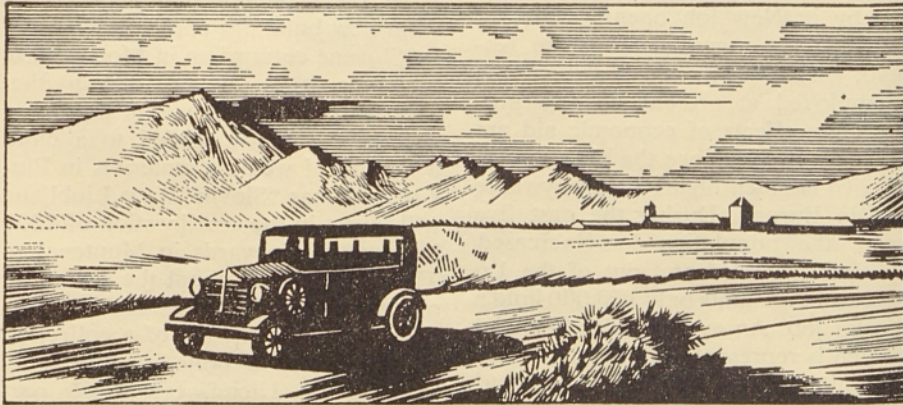

153. Lojze lived in a suburb called the "Balkan States", as most of its inhabitants were immigrants from the Balkan countries, a lot of them having come from Dalmatia. They went fishing, sold the fish they caught, went in for the smuggling of alcoholic drinks on a small scale, and in general found ways to enjoy life. Lively, shouting children were chasing around the houses. The fresh breeze blowing off the sea couldn't drive off the strong smell of fishing-nets drying and strong wine.

Lojze's bungalow had just one small but nevertheless comfortable little room. It stood on the edge of a steep cliff, surrounded by foaming waves.

154. It was in this little room that Lojze spent the quietest four years of his life. He had the luck to get a job as a clerk to the city harbour pilot. The pilot's office was in a small building at the edge of the docks, near the entrance to the main channel. The work wasn't difficult. Sometimes the telephone rang and Lojze received a message about when a certain ship was due to arrive or due to sail. In that case he had to call for the harbour pilot, who conducted the ship safely through the narrow channels.

155. He started to write. He wrote several articles and short stories, and tried to write a novel. But he tore up most of his manuscripts. For practice, he translated from Slovene and Serbo-Croatian, and sent his translations to a newspaper in Boston.

When a number of his articles had been published Lojze took courage and sent a story about a young Slovene emigrant to the popular magazine "The American Mercury". The editor praised Lojze's work, so Lojze sent him a few more stories and articles.

He ceased being Lojze Adamič, an unknown Slovene immigrant, who had to

look for work like millions of unemployed Americans, and he became Louis Adamič.

He stayed for some time in San Pedro. Uncertainty disappeared from his life. He met interesting people. Among them were the writers whom he had admired, who disclosed a lot about America in their books. He bought himself a car, which meant that he could go just where he pleased. Occasionally he wrote a letter to his parents and other relatives in Slovenia, telling them that he was keeping well and getting on well, too.

156. In all the American cities crowds of unemployed workers were besieging the employment agencies, and waiting outside the offices of charity organizations which were distributing tickets for free meals in their canteens. Hundreds of men and women were sleeping on benches in the parks, on railway-stations, and inside porches. On the streets poor people were begging for charity. The landlady, in whose flat he was staying, placed an advertisement in the newspaper, saying that she needed a man to clean her stoves. The next day a crowd of men were standing outside her house. At the same time the social events columns in the newspapers brought news

about extravagant parties and dinners given by rich men and women, who didn't want to notice the poverty.

Bearing in mind these contrasts between the life of the rich and the poor, Louis Adamič got the idea for writing a book about workers and their life in the U.S.A. But he wasn't satisfied with just describing the conditions in which they lived, so he took some steps backward into history, and started to study the struggle of the workers against the capitalists. He gave his book the title "Dynamite". Adamič was aware that the crisis was a longterm one and that a long period of trials was awaiting the working-class.

157. Now he was able to start writing his autobiography, "Laughter in the Jungle". He won his first literary award: the Guggenheim Foundation awarded him a scholarship for a year's study in Europe.

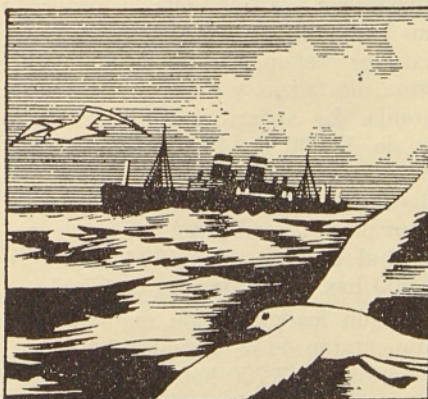
A little while before he had married an American girl — Stella. When Louis had told her about his childhood, his parents and his village she could hardly believe her ears. It sounded to her like a fairy-tale. For Stella, Louis was an American from top to toe.

158. Before they set off for Europe Stella said: "Of course we'll visit your family in Slovenia, too".

"Of course", answered Lojze quietly. "It'll be a quick visit, maybe we'll stay the afternoon there".

He wrote home to his family that he would be arriving in May, together with his wife Stella, who was an American and knew no Slovene. He intended to write his new book in the mountain districts of Italy and Austria. He knew that so far Europe had only interested him in an indirect fashion. He spoke, wrote and read only in English. He was afraid of the visit to his relatives.

159. Three weeks later, when they were in the middle of the Atlantic, Louis said to Stella: "I'm rather afraid of this visit home".

"I thought something was bothering you", said Stella. "Why is that?"

"Over these long years I've changed", Louis explained to her. "At home I've got, as well as my parents, four brothers and four sisters. Two were born since I left home. We're strangers to one another. They know nothing about me, as I know nothing of them. Once my father was a well-off farmer, but the economic crisis has hit Europe, too."

"Maybe your family is just as much afraid of you and of what America has made of you", said Stella.

160. The ship by which Louis and Stella had sailed to Europe stopped at the big European ports in Lisbon, Naples and Palermo —and everywhere they saw a mob of ragamuffins who were crowding round the tourists. Louis was afraid that this might be even worse in Yugoslavia. But in Dubrovnik they had a pleasant surprise. The people of Dalmatia appeared to be goodlooking and proud.

When the ship sailed into Trieste, the representative of the "Dravska Banovina", as Slovenia was known then, visited them and showed them a sheaf of newspapers in which Louis Adamič was wished a hearty welcome.

El jefe de redacción a Uds.

En el mes de octubre del 1981 la delegación de la SIM, guiada por su presidente Stane Kolman, visitó a los inmigrantes eslovenos que viven en Sud América (Argentina, Uruguay y Brasil). Fue éste el primer encuentro o visita oficial, a los clubes y asociaciones eslovenas de las ya mencionadas naciones, que hiciera el Centro de Emigración Eslovena. Es por eso que podemos afirmar que ha sido un hecho histórico. El significado de esta visita es mucho mayor si tenemos en cuenta que ha sido estudiado y planeado ya hace tiempo atrás. Además claro está también porque en esta oportunidad se inauguraba uno de los más grandes hogares de cultura eslovena de todo el mundo, como lo es la Asociación Mutual esloveno-yugoslava de Buenos Aires intitulada Triglav -el cerro más alto de Yugoslavia. -Asociación que tiene gran parte de su mobiliario típico esloveno donado por nuestra república. En la gran gama y rica colaboración histórica entre la SIM y los compatriotas eslovenos de todo el mundo, es éste uno más de los acontecimientos más importantes de este año. Es decir que estamos completamente seguros que las uniones de amistad y confraternidad nacidas y afirmadas en esta oportunidad serán en el futuro cada vez más amplias y fuertes.

El año que ya está detrás nuestro ha finalizado para nosotros con fechas importantes y simbólicas en torno de dos celebraciones como lo son el trigésimo aniversario de la SIM (Centro de Emigración Eslovena) y el 30 aniversario de la muerte de uno de los emigrantes eslovenos más célebres de la historia eslovena en el extranjero, Louis Adamič. También en ambas oportunidades nuestra revista ha dedicado con gran y especial atención sus páginas y trabajos literarios. A principios de año a la SIM. En este número encontrarán ustedes algo más sobre Louis Adamič. Además también en el Calendario de Matica del año 1982. En cuanto al trabajo y labor en general de nuestra «Matica» ha marchado según lo planeado, si bien lo han modificado también las limitadas capacidades económicas. Sin duda entendemos el deseo de parte de las

asociaciones y clubes de inmigrantes eslovenos que les visitemos y demás, pero es imposible satisfacer a todos. Sin embargo podemos afirmar que cada una de las decisiones ha sido estudiada particularmente. Por lo general las mismas las recibe, analiza y decide la C.D. de Matica (SIM).

Jože Prešeren

El valle de Vipava

Nova Gorica. El valle de Vipava fue intitulado últimamente como el más grande jardín de Eslovenia. Uno de los tres proyectos de mayor culminación que se están haciendo en Eslovenia pertenece a este valle. Consiste en la obtención de alimentos. Cerca del 85 % de la producción alimenticia de Eslovenia se debe obtener en el país. Es por eso que la Rep. Soc. Eslovena ha incluido en el plan social y en la etapa siguiente la regularización del Valle de Vipava. Es tradición en este valle el cultivo de las hortalizas más esenciales, como así también de alimentos y productos de la región. A su vez ya es por todos conocido que ya hace tiempo atrás el valle cubre el abastecimiento no sólo de la región sino además vende sus subproductos y demás a grandes centros de consumo como lo son Trieste y Gorizia. Es decir que autoabastece a sus habitantes y provee a sus localidades vecinas del interior y exterior del país con leche, carne, fruta, hortalizas y otros productos de granja. La superficie total del valle es de 37.000 ha. Hoy posee el valle de Vipava cerca de 14.500 has. de tierra cultivada. Según datos estadísticos podemos asegurar que se elevará ésta al número de 16.000 has. Casi 9.000 has. serán de tipo comunal.

Según los planos de regulación se aumentarán de las actuales 3.600 has. de granjas a 7.700 has. De las plantaciones frutales de 600 a 1.500 has. Viñedos: de 1.700 a 3.270 has. Mientras que se irán paulatinamente disminuyendo los pastizales y tierras de pastoreo. Para la regularización y puesta en marcha de este proyecto harán falta muchos medios económicos y financiación a largo plazo. Así entre otros la urgente terminación de los trabajos de regulación del río Vipava y sus afluentes. Estos últimos durante las grandes lluvias desbordan y arrastran gran cantidad de tierra fértil. Según cálculos y apreciaciones realizados sobre el río Vipava, sus afluentes y mantenimiento de regulación de sus aguas, costarán los trabajos respectivos cerca de 15 mill.

din. Un gasto mayor arrojarían los trabajos de saneamiento, drenaje, canales, irrigación, etc. Todo junto serían cerca de 2,32 mil. mill. din. Para la realización del plan ganadero harán falta la venta de 25 mill. de litros de leche, de los cuales 7 mill. irán a la fábrica de productos lácteos de Kobarid. Entonces tendríamos en todo el valle cerca de 10.000 vacas lecheras. Lógico que sería éste un caudal básico necesario para el consecuente plan de cambio de ganado, engorde, pastoreo y cuidado de los terneros para su posterior empleo. El engorde de 12.000 terneros bastarían para cubrir las necesidades de carne fresca en las municipalidades de Ajdovščina y la región de Nova Gorica. En cuanto a las necesidades de exportación y elaboración de subproductos se venderían 100 mill. de din. de carne al mercado extranjero. Por lo cual la industria de la carne seguirá sin embargo abasteciéndose con ganado de otras regiones. El mismo problema será con los porcinos.

En cuanto al maíz «quedarían como reserva» 5.000 ton. para el consumo general. En cuanto a los demás granos y gramíneas que se cultivan en el Valle de Vipava podríamos cubrir las necesidades de los molinos e industrias que aglomera la industria Mlinotest de Ajdovščina. Con la fruta (peras y duraznos) también cubriríamos en general las necesidades de la fábrica de jugos de fruta FRUCTAL, mientras que el resto de la recolección de manzanas, damascos y otras frutas no podríamos asegurar su emplazamiento pues las condiciones naturales son imprevistas. Según el programa de trabajo para la adquisición de terrenos en Vipava para el cultivo de hortalizas, podemos asegurar una producción de 6.200 ton. De esta manera cubriríamos el mercado y consumo casero con la producción de lechuga y papa. Gran parte de la producción del Valle de Vipava también será exportada. Fructal está exportando sus conocidos jugos de fruta a EEUU de N.A., Italia, Canadá, Holanda y en estos momentos en tratos con Alemania e Inglaterra. Se abren oportunidades de exportar también nuestros vinos entre otros a EEUU de N.A. y al Canadá. Exportaríamos así cerca de 175 mill. de litros de vino.

Branik z gradom

Dolje pri Tolminu

Pustne norčije

Kurenti, Markovci pri Ptuj

Brusač (šlajfar) na borovem gostüvanju

Od kod se je prikradel k nam pust, je težko reči. Zdi se, kot da je že od nekdaj tu med slovenskimi šegami in navadami povezan s kmečkim delom in življenjem.

»Šentjur, ki sedi v ponedeljek pred postom opolnoči na slemenu kozolca, vidi, kako prihaja Pust iz devete dežele. Na Dravskem polju je Pust sirota, ki jo je rednik zapodil...« je zapisal med drugim o pustnem času Vinko Möderndorfer in naštel ob tem celo vrsto imen, ki jih ima na Slovenskem pust. V Solkanu pri Novi Gorici ga imenujejo Kore, Tolminci so ime malce predrugačili v uret, v okolici Laškega pa ga tako kot v Sevnici in Ribniški dolini kličejo kar Kurent.

Uvod v pust je nedelja pred pustnim torkom. Prijelo se je je ime mastna nedelja. Jedi morajo biti ta dan še posebno mastne. Odtod tudi rek: »Včeraj je bil pustni dan, imaš gobček masten«. Gospodinje so se nanjo dobro pripravile. Na mizi je morala biti obvezno svinjina, poleg te pa še špehovka, pa ajdova potica, zraven še krofi, flancati... Te cvremo še danes ob pustu, pa vendarle so jih gospodinje nekdaj spekle kar cele sklede. Ni bilo hiše, kjer bi jih ne cvrle. V Mislinjski dolini so krofom rekli krapi. Dolenjci so jedli štraube, v Pušencih pri Ormožu so znani krapiči, na Go-

renjskem pa poznajo poleg krofov še bobe in flancate, na Krasu fancije ali štrauve...

Na pusta je vse jedlo in pilo. Pa ne samo zaradi lakote ali požrešnosti. Ne, veljalo je namreč, da bo tisti, ki bo ob pustu ostal lačen, vse leto stradal. Tega si nihče ni želel, pa četudi ga je po trebuhu zvijalo od prevelike požrešnosti. Tudi na to so ponekod mislili. Pod Kumom so imeli navado na pusta kuhati suhe češplje in hruške. K temu so pripomnili še: kdor se naje na pust suhih hrušk, ga potem leto dni ne boli trebuh.

Recept zoper krte

Jed pa ni bilo edino, na kar je bilo treba misliti ob pustu. Kmet ni smel pozabiti še na vrsto reči. Na Dolenjskem je moral biti hlev že pred soncem pometen in ometen vse do vrha, smeti pa je moral kmet sežgati, da bo vse leto tako snažno kot ta dan. Preden je sonce vželo, so morali na Dravskem polju molče zluščiti semensko koruzo. Ponekod so na pustni dan obrezovali staro sadno drevje, mlado pa sadili. Nerodovitno drevje so na Koroškem ta dan kaznovali. Nanj so naložili kamenje. Pa še nekaj so morali na Koroškem obvezno storiti: pojesti vse iz skled, kar je bilo ta dan

pripravljeno. Če ne se kokljam lahko jajca poškodujejo pri valjenju. V Prekmurju pa je gospodar ajdove žgance in krofe po polju nosil in verjel pri tem, da to pokonča krte.

Vrsto drugih opravil so še imeli za opraviti kmetje na pustni dan. Nekateri so vozili gnoj na polje, nekateri so cepili drva. Ti so vedeli povedati: kdor na pusta drva kolje, je vse leto dobre volje. In dobre volje za pusta nikjer ni manjkalo. V Sloveniji ni bilo in ni kraja, kjer bi pusta ne poznali. Zapisi o pustnih norčijah pri nas sežejo že tja v 17. stoletje. Posebno živahno je bilo, kot kaže, leta 1652 v Ljubljani, kjer so kar tri pustne dni norčije zganjali.

Tudi pustnim šemam so ljudje v različnih krajih različno rekli. V Ortneku so bile to mačkore, v Cerknem lavfarji, v Kobaridu je bila glavna šema – sovre, ki je smel izreči sovaščanom prav vse očitke, na Štajerskem so bile najstarejše šeme koranti, v bližni Ptuja so rekli našemljenim fantom, ki so opoldne prijezdili v vas – moškori. Pa razlike niso bile samo v imenih, tudi v šegah so. Oglejmo si le dve.

Šeme v belih oblekah

»Že na svečnico se zberejo fantje, da se pomenijo, kako bodo škoromali« je zapisano v knjigi »Od morja do

Triglava«. V tej je tudi zapis o pusto-
vanju v Istri, ki sta ga zapisala Milka
Stančič in Aleksej Gregorič, na kratko
pa o njem še to: »Izberejo si dva kolo-
vodja. Eden je vodja plesa, drugi vo-
dja pustnih šem skoromatov. Zaoblju-
bijo se in nihče ne sme potem odstopi-
ti. Nekaj dni pred pustom gredo po
domači vasi in sosednjih pobirat klo-
base, jajca, vino, žganje. Pobirajo le
poberini. Navadno sta to dva. Eden je
oblečen vsakdanje, na rami pa nosi
koš. Drugi ima na sebi narobe obrnjen
kožuh in polno zvoncev. Nosi bele hla-

*Borov oča
(vse slike iz arhiva Slovenskega
etnografskega muzeja)*

če z rdečimi trakovi, za klobukom pa
polno papirnatih rož in trakov. Vza-
meta vse, kar ljudje pač dajo. Če ni za
rabo, pa pozneje prodajo.»

Njima slede šeme-skoromati. Ti ne
pobirajo daril, le tu in tam kaj popije-
jo in pojedjo. Skoromatijo le fantje.
Oblečeni so v bele ženske obleke.
Obraz imajo zakrit s pajčolanom. Tu
pa so še škopiti. Ti so oblačeni v črno
povoščeno platno. Na glavi imajo re-
šeto, ki je okrašeno s kokošjimi peresi,
v rokah pa nosijo velike lesene klešče,
s katerimi močno ropotajo. Teh se vsi
boje, najbolj pa seve otroci. Škopita
sta običajno dva. Najbolj zanimiv pa
je medved. Fant si narobe obrne ko-
žuh in nadene kožuhaste hlače in že je
»maska« tu. Medved ima še gospodar-
ja. Ta je oblečen v dolgo suknjo. Na
glavi ima klobuk s širokimi krajci.
Zraven so še dimnikarji, telefonist, ci-
ganka s torbo pepela. Prav vsi imajo
črne sajaste roke in veliko željo, da bi
vsakogar, ki ga srečajo počrnili. Le
šeme v belih oblekah nimajo črnih
rok.

Ta pustni sprevod povsod, v vsaki
vasi, obvezno zavije še v gostilno. Za
pijačo gre denar, ki ga dobe od plesa.
Ples prirede dvakrat – na pustno nede-
ljo in pustni torek. Na pustni torek je
obvezna še svečana večerja, ki se zač-
ne ob devetih zvečer, že čez uro pa ji
sledi ples. Če je bil sprevod in popiva-
nje le fantovska domena, smejo na
ples tudi dekleta. Ta imajo navado
hoditi proti večeru pustnega dne nao-
krog in to zagrnjene s krpami čez
obraz, da jih nihče ne bi spoznal. Od
hiše do hiše gredo in mrmraje spra-
šujejo, kdo je prišel. Njihov prihod in
mrmranje pomeni, da bo pusta vsak
čas konec.

Borovo gostüvanje

Za vsako vas je nekaj tipičnega –
maske, jedi, verovanje, ki je ob pustu
še posebej v modi. Med vsemi pustni-
mi šegami pa borovo gostüvanje osta-
ja skoraj brez primere.

Borovo gostüvanje bi lahko imeli za
nadomestek poroke, ki so si ga v Prek-
murju izmislili, kjer je bilo porok in
zabave premalo. Sklenili so, da ob pu-
stu pripravijo poroko z borom – ženi-
tev z drevesom, če ne gre drugače.
Kadar se razve, da pred pustom v vasi
ne bo nobene poroke, se že začno
priprave na borovo gostüvanje. Te so
že tri tedne vnaprej, zajamejo pa veli-
ko sodelujočih.

Vse se začne s pozvačini, ki nazna-
njajo in vabijo vse na gostüvanje.
Glavna »predstava« pa je na pustno
nedeljo. Vsak od nastopajočih ima
svojo vlogo in svojo masko. Teh pa je
precej. Najpomembnejše so: borov
pop, ki ga ponekod zamenja tudi škof,
kapucinar, farar ali plebanuš. Ta ima
hvaležno vlogo. Na zabavljiv in zbad-
ljiv način lahko »obere« vso vas. Ne-
kateri so za to priložnost sestavili na-
govor celo v rimah. Popa spremljajo
cemešter ali cerkovnik in mu nosi
knjige. Oblečen je v praznično kmeč-
ko obleko, med vaščani pa zbira den-
nar. Sneja ali nevesta mora biti najsta-
rejša neporočena mladenka, oblečena
pa v belo svatovsko obleko z dolgim
pajčolanom. Za povrh pa ji nadenejo
na glavo še bel lonec, v roko pa poti-
snejo šopek belih umetnih cvetlic. Ob
njej je mladoženec, prav tako najsta-
rejši neporočeni fant v vasi. Oblečen
je v črno praznično obleko kot vsi
svatje. V njegovem imenu govori sta-
rešina, ki igra sila pomembno vlogo.
Tega je moč spoznati po velikem šopu
rožmarina. On je tisti, ki vse »poga-
nja« okrog ženitve. Tu je še starišica,
ki vodi pogajanja, pa borov oče, oble-
čen v starčka z dolgo brado in slamni-
kom na glavi, borova mati. Ne manj-
kajo tudi zvači ali pozvačini, družbani,

posvalbice ali svarbice, ki so oblečene
v bele obleke in imajo na glavi bele
venčke, pa merarji ali inženirji,
opremljeni z najrazličnejšimi naprava-
mi, s katerimi kažejo pot do gozda in
bora. K sprevodu sodi tudi bürovija
(sodnija), pa žandarji, tolovaji, cigani,
harmonikaš, drotoš, ki veže lonce z
žico. Ponekod je v tej pustni povorki
še boc ali bohec, nekakšen harlekin,
našemljen v pisanem oblačilu iz cunj,
pa kupiran ali pütar, ki kupuje jajca,
pa rešetar, šlajfar, fiškališ, roroš, ki
čisti dimnike in še fotograf, ki s svojim
aparatom »kepa« ljudi.

Vse se začne zgodaj zjutraj s skup-
nim fotografiranjem na zbornem me-
stu. Tod so včasih zaigrali tudi ljudsko
igrice. Nato gre povorka, ki jo vodi
turbaš od nevestine hiše v gozd. Pred
gozdom jih čaka logar ali kdo drug,
včasih celo vile, ki so plesale in prepe-
vale stare svatovske pesmi. Po pogaja-
nju z njimi pridejo vsi končno do
izbranega drevesa, ki je bil dotlej
močno zastražen. In kaj bi ne bilo, saj
je predstavljalo največjo sramoto, če
bi povorka našla to drevo brez vrha.
Fantje iz sosednjih vasi so namreč radi
ponagajali in si privoščili to šalo. Seve-
da, če jim je le uspelo. Ob boru čakata
tudi že borova mati in oče. Tu se začno
nato pogajanja za nevesto. Ob tem
očitkov na račun neporočenih deklet
in fantov ne manjka in zbadljivih be-
sed za tiste, ki so se ženili, a neoženili.
Šele ko pop neha svoj nagovor, lahko
bor pade.

Ko je na tleh, imajo vsi veliko dela.
Najprej mu posekajo vse veje razen
vrha. Tega vile ali posvadbice lepo
okrase z venci in trakovi. K boru mo-
rata nato mladoženec in sneja, pop pa
ju sprašuje, če se bosta ljubila... ne-
kako tako, kot se vsa ceremonija odvi-
ja pred matičarjem. Ko je ta opravlje-
na, nalože bor na voz ali pa ga pritrde
tako, da ga vlečejo za vozom. Na boru
sedi sneja. Povsod naokrog je vse pol-
no spremljevalcev, ki ves čas zganjajo
norčije. Smeha seveda ne manjka. Ta
se malce poleže le ob ločitvi. Tudi ta
sodi v borovo gostüvanje. Opravi jo
sodnik ali pop. Vzrok ločitve je cigan-
ka. Ta se vmeša, pokaže otročička in
pravi, da je ta mladožencev. Tako z
vso poroko ni nič. Bor razprodajo na
dražbi. Ob koncu je seveda veselica,
za katero so vsi sodelujoči nekaj pri-
spevali. Vabljeni gostje plačajo le vi-
no, vse ostalo pa je zanje zastonj. Ve-
selici pravijo tudi polharska slavnost.
Obvezno pa se je morala končati ob
polnoči.

Darinka Kladnik

Drevo življenja

Približno sredi poti med Škofjo Loko in Kranjem – je prijazna, dolga vas Žabnica, kjer so hiše zvečina obnovljene, obdane z vrtovi in napol skrite med košatimi krošnjami sadnega drevja. Ob severnem robu vasi z razgledom na prostrana polja v ravnini je nova, udobna hiša s št. 55, po domače pri Gregorču, prijeten dom daleč naokrog znane Antonije Šifrer, rojene Cegner, h kateri prihajajo po podatke in nasvete celo ugledni zgodovinarji. Žilava, šegava gospodinja, ki dobro prikriva leta (rodila se je 4. novembra 1899), se že skoraj desetletje ukvarja z raziskovanjem preteklosti domačega kraja in sosednjih vasi, z veliko vnemo pa je tudi zbrala obsežno gradivo za rodovnike Šifrerjev v razponu 300 let. Vsekakor prav izjemna dejavnost za gospodinjjo, ki pa se je že kot šolarka zelo zanimala za zgodovino in narodopisje ter želela postati učiteljica. Toda oče-gostilničar, ovdoval je, ko je bilo Antoniji 3 leta, je odločil, da bo domá gospodinjila. Za to se je temeljito usposobila v gospodinjjski šoli na škofjeloškem gradu in na Koroškem, pri sloviti Gospe Sveti, potem je doma »tri vogale podpirala«. 24-letna pa se primožila k Šifrerjevim: številna družina, grunt, skrbi – več tegob kot radosti... Življenje pa ji ni prizanašalo s trpljenjem – zlasti med 2. svetovno vojno: v zaporu v Begunjah – septembra 1944 – ji je pretila strašna usoda, taborišče v Ravensbrücku...! Toda tudi prisilno delo v Salzburgu je bilo težko breme...

Minevala so desetletja in naposled se je ponudila ustrezna priložnost, da je njena tleča iskra ljubezni do zgodovine mogočno vzplamenela: leto 1973 praznovanje 1000-letnice Škofje Loke! Podjetna Antonija Šifrer tedaj že 74-letna gospodinja na trdni kmetiji, ki je že prepustila težja opravila mlajšim svojcem je zaživela v svojem elementu... K temu pa so jo zlasti podžigale nekatere zanimive podrobnosti: kako to, da je študiralo kar 25 fantov iz Žabnice v obdobju 140 let v 18. in 19. stoletju...!? Odkod denar sinovom tlačanov...? Antonija je brskala po matičnih knjigah, po rojstnih, po-

Antonija Šifrer kaže rodovnik svoje rodbine profesorja zgodovine Črtomirju Zorc iz Kranja

Korenine rodov

(posvečeno Antoniji Šifrer, po domače Gregorč – iz Žabnice pri Škofji Loki)

*Deklétce zvedávo – oči kot plavice,
kitici kakor klasje pšenice –
s srcem prislunilo je vsaki besedi
pod streho domačo, kjer shajali so
se
zgovórni sosedje
pa furmani žejni, popotniki lačni –
od vseh vetrov...*

*Babica modra, ko predla je niti,
z besedo je tkala podobe življenja
davnih rodov...*

*Iskra ljubezni do zgodovine
vžgala je plamen žlahtne strasti:
iskáti sledove življenjskih poti
prednikov svojih, ki v senci cipres
počivajo v zemlji domači,
in tistih, ki jih zvabilo je v svet:
želja po znanju – učenost in
ugled...*

*Klic zémle in glas srcá
mladenko sta zadržala domá:
pesem škrjančkov, otroški smeh,
iskre sreče v njenih očeh...*

*Antonija-žena, Antonija-mati,
na trdni kmetiji gospodarica,
dolgo je v srcu nosila zlato breme
mladostnih sanj – šele po sedmem
križu življenja – pritajena klica
pognala bogato je klasje dognanj:
v pepelu časa našla je KORENINE
RODOV...*

*Deset let risala je košato drevo živ-
ljenja –
rodovnik – zvitek dolg metrov pet
splet je usod- tristotih let!*

*Žilava, modra, vedra, zgovorna –
mladostno kljubuje
bremenu let, čeprav jih je že osem-
deset...*

*Njen jasni spomin in žlahtno sreč
s peresom obujata – davne dni...
običaje – domače in bližnjih vasi.
ČAS bo ohranil njeno ime...!!*

Gema Hafner

god. Včasih pišem za en podatek na pet ali devet krajev, tudi v tujino.«

Kako daleč pelje najdaljša sled, ki ste jo odkrili za kakim človekom?

»Tristo, štiristo, petsto let v preteklost. Zgodi se, da se je v vsem času ohranil isti priimek, to se pravi, da je bil v vsaki družini moški potomec.«

Antonija je s svojo izjemno vztrajnostjo in vneto prizadevnostjo iz pepela časa izbrskala številne dragocene podatke: glavni rodovnik njenih prednikov – mogočno, košato drevo življenja je izredno razvejan: 5 metrov dolg papir, skrbno zvit v lepenkastem tulcu! Razen tega je zbrala veliko zanimivih podrobnosti iz narodopisja, ki osvetljujejo šege in običaje njene domače in okoliških vasi. Večkrat se v tihotnih, nočnih urah v svoji sobi, vsa zatopljena v stare papirje – kakor da prisluškuje dihu zemlje in šepetu davnih časov loti pisanja: tako je zbornik LOŠKI RAZGLEDI leta 1979 objavil njena krajša članka narodopisne vsebine. V tej znani publikaciji, ki si je utrla pot v široki svet, sem v letniku 1979 objavila svojo pesem »KORENINE RODOV«, posvečeno Antoniji Šifrer ob njeni 80 letnici...!

Gema Hafner

ročnih, mrliških zapisih, celo po urbarjih in dolge ure posedala po arhivih... Pisarila je v München, na Dunaj, v Gradec, v St. Pölten in celo v Budimpešto ter sčasoma zbrala zanimive podatke. Opravičeno je lahko ponosna, da je iztrgala pozabi svojevrstne podrobnosti o zanimivih usodah... Začetnik rodu Šifrerjev je bil Bartolomej – kmet Jernej iz Žabnice, pravili so mu Jernač – zanimiva osebnost: vztrajen upornik, celo zaprt je bil in zaradi poguma se ga je oprijel vzdevek »vojvoda«! Dobrih 30 let se je zaradi dajatev pravdal s freisinškim škofom, fevdalnim gospodom Škofje Loke. Nekaj Šifrerjev se je visoko povzpelo: tako je bil Andrej Šifrer spovednik cesarice Eleonore, žene Leopolda I. in cesarica je bila njegovemu sinu celo krstna botra... Dobrotnik Žabnice pa je postal Jožef Anton Šifrer-dvorni kaplan v letih 1707–1714: naposled je le sledil klicu domače grude, kupil ljubljanski kanonikat in ko je 1756. leta umrl je zapustil 30 tisoč goldinarjev, dovolj da bi kupil vsaj 30 tedanjih srednje velikih gruntov, toda to vsoto je namenil štipendijskemu skladu! Tako so moški potomci Šifrerjevega rodu in sinovi revnih kmetov iz Žabnice, ki so študirali, prejeli štipendije iz Šifrer-Steinove ustanove prav do konca prve svetovne vojne.

»Veste,« pravi Antonija Šifrer, »v našem rodu smo bili vsi zelo radovedni in vsi imamo dober spomin za letnice. Vse letnice vem na pamet in tudi vse me zanima. Kot veste, je Žabnica spadala pod Škofjo Loko, njej pa so gošpodovali freisinški škofje. Sem se je priselilo tudi precej Bavarcev. Skoraj ni hiše, da bi si ljudje ne bili v sorodu v daljnem kolenu. Med Šifrerji pa je bil eden tudi plemič, stric tistega Andreja, ki je bil cesaričin spovednik. Iz Šifrerjevega rodu pa je bil tudi Tone Šifrer, pesnik, pripovednik in dramatik, ki so ga Nemci ustrelili kot prvega talca.«

– Kje ste doslej našli največ podatkov za rodovnike?

»V Arhivu Slovenije in v Škofjskem arhivu. V enem in drugem sem presedela že dolge ure. Pa tudi dru-

Za dan republike po Evropi

Z velikim Kompasovim avtobusom, ki so ga varno vodile večše Ludvikove roke, smo prevozili okoli tri tisoč kilometrov in bili devetnajst dni zdoma... Zdaj, ko so vtisi zbrani: bili smo na neki način tudi doma. Med svojimi, med Slovenci v tujini, med gostoljubnimi rojaki.

Popotovanje pri naših rojakihi po zahodni Evropi, ki ga je pripravila Slovenska izseljenska matica za dan republike, 29. november, je imelo prvo postajo med rojaki v Franciji v Merlebachu in naslednji dan, 7. novembra pri prav tako prijaznih gostiteljih v Aumetzu.

Nato je bila na vrsti Zahodna Nemčija. V Grevenbroichu je popotni načrt, ki ga je pripravila Slovenska izseljenska matica, terjal tri dni postanka. Za rojake, zbrane v slovenskem društvu Celje, ki kljub kratkem času delovanja že dobro uspeva, sta bila kar dva nastopa. Prvič v ožjem krogu, drugič tudi za krajane, torej Nemce in Slovence. Vodja skupine, ki je iz Slovenije prišla na obisk k rojakom, Bojan Lubej, predsednik komisije za mednarodne odnose pri skupščini SRS, se je pogovarjal z županom Grevenbroicha, skočil je tudi v Bonn na pogovore na jugoslovansko ambasado, predstavniki Celja, ki so prinesli pozdrave in pokroviteljstvo mesta nad istoimenskim slovenskim društvom v Grevenbroichu, so se z lokalnimi oblastmi domenili za še večjo podporo Slovincem, zbranim v društvu. Še nekaj ur je ostalo za obisk največje termoelektrarne v Evropi in menda na svetu, donele so domače melodije in razpoloženjska glasba ansambla »12. nadstropje« in že je avtobus odhitel proti Belgiji.

S tem ansamblom so se skoraj povsod odvijale zanimive stvari, ki so nas, naj nam rojaki oprostite, kar malo zabavale. Povsod so bili zaskrbljeni, kakšen neki je ta na pol kuštravi beat ansambel s tako gromozansko opremo? Ali bodo znali zaigrati kakšno domačo pesem? Ali, bo kaj polke za

plesa srbeče pete? Bo samo tista kričava glasba za mladino? In razlegla se je prva melodija, pa druga, pa zbornoubrana slovenska narodna pesem Kje so tiste stezice, Gor čez izaro... Aplavzi, navdušenje, vriskanje... Vsega je bilo na dušek.

Res, fantje so se izkazali. Ko pa se je nekomu zahotelo druge, plesne in zabavne glasbe, pa so jo še bolj ubrano zaigrali. In to je bila vrednost in prednost izbora take skupine za letošnjo turnejo.

Šifererjeve hudomušne (Andrej Šiferer je v Sloveniji eden najbolj priljubljenih in popularnih pevcev, po poklicu pa diplomirani pravnik) pesmi, ki imajo za osnovo narodno motiviko, so kar raznežile Ivana Kodeha, markantnega bradatega upokojenega rudarja iz Charleroi, ki je tudi v Eisdnu, na prvi postaji v Belgiji, vodil eisdenski pevski zbor.

Peli smo slovenske pesmi, recitirali Župančiča, Bojan Lubej je govoril o prazniku, plesalo in veselilo se je do pozne ure ali bolje, do zgodnjih jutranjih.

Komaj smo zbrali doživetja s pogovorov z gostitelji, ki so nam nudili tudi prenočišča na svojih domovih, že smo bili v nizozemskem industrijskem in rudarskem kraju Heerlerheide.

Ob kozarčku – saj je bila Martinova nedelja, kajne! – in poskočni glasbi, se je razvil pogovor, odprlo srce in orosilo marsikatero oko. Zadovoljni so bili tudi Nizozemci, ki jih je bilo tukaj kot domačih prebivalcev največ, kar smo obiskali mest in krajev. Kakšnih petsto ljudi se je gnetlo ob mizah in na plesišču.

Prijazni gostitelji so nato skupino Izseljenske matice popeljali v znamenito jamo Valkenburg in na nizozemsko kmetijo, kjer na domač način pridobivajo sir.

S kratkim postankom v Bruslju smo pozdravili rojake v glavnem belgijskem mestu in že smo bili v Parizu. Tukajšnji nastop pa je bil drugačen od ostalih. Plesne dvorane ni bilo na voljo, a se je v zelo lepi in novi dvorani na robu mesta odvijala praznična proslava, ki je trajala kar dve uri in pol. In

to kljub kratkim govorom. Pa šalo na stran.

Tudi tukaj je Bojan Lubej poudaril, da so rojaki na tujem tisti pozitiven človeški dejavnik, ki lahko in tudi največ prispeva pri zblževanju narodov, pri prizadevanju za mir ter prijateljstvu med narodi dežel, kjer žive in delajo, in Jugoslavijo, ki ponosna, samoupravna socialistična skupnost praznuje svoj osemtrideseti rojstni dan.

Charleroi. Belgija. Po tristo kilometrih vožnje in neprespami noči so vsi, ki so prišli v imenu Slovenske izseljenske matice, dodobra, tja do dveh zjutraj razvedrili rojake, ki so tudi pripravili za uvod prisrčen kulturni spored.

Na zadnjem nastopu v severni Franciji, v Sallauminesu, v rudarskem mestu na najbolj oddaljeni točki turneje, so glasbeniki kar v kuhinji zapeli prijaznim gostiteljicam Gor čez izaro, »pa ne zato, da bi jokale«, kot so jim odvrnili na njihovo prošnjo, češ, da se ob tej pesmi vedno jočejo.

Naj strnem. Lepo je bilo. Naporno, prisrčno in veselo. Vez z domovino je čvrsta, slovenski jezik živ, društveno delo dobro. Za nami so prireditve, ki so zasejale na plodna tla, v srca Slovincem še en cvet – košček domovine, domovine, pa čeprav za hip, za en večer, za nekaj uric pogovorov.

Saša Veronik

AVSTRALIJA

Novi odbor Slovenskega društva Sydney

Slovensko društvo Sydney je imelo svoj redni letni občni zbor v nedeljo 18. oktobra 1981. Potekal je v znamenju dobrega razumevanja med članstvom in odborom ter je bil tudi odsevprirojene ali privzete naklonjenosti

Novi dom slovenskega kluba Triglav v Sydneyu bo kmalu pod streho. Zidovi nezadržno rastejo tudi po zaslugi zavednih članov kluba, od katerih so številni prispevali denar za nakup opeke. Na sliki: pri zidavi pomagajo tudi ženske

nekaterih posameznikov do teatralne umetnosti...

Novo na tem občnem zboru je bilo zlasti to, da je bilo na seznamu kandidatov za odbor 18 predlogov, voliti pa jih je bilo treba 12. Tako je po nekaj letih spet prišlo do pravih volitev. Pozneje, na seji novega odbora, so člani izvolili vodstvo društva. Za predsednika je bil izbran Ivan Zafošnik (ki je tudi sicer dobil na volitvah največ glasov), za podpredsednika je bil izvoljen Slavko Prinčič, blagajnik je Ivan Koželj in tajnik Jože Žohar. Za tajnika je treba pojasniti, da ni kandidiral iz globljih osebnih razlogov, in da je bila na prvi seji novega odbora za tajnico izvoljena Fanika Zafošnik, ki pa tajništva ni mogla sprejeti in je zato predlagala za tajnika ponovno Jožeta Žoharja. Ker je bilo v odboru eno mesto izpraznjeno po odstopu Toneta Okorna, je odbor na njegovo mesto vključil Jožeta Žoharja. V odboru so še: Ivan Gherm, Jože in Marija Furlan, Stanko Roj, Fanika Zafošnik, Vinko Ovijach; Ivica in Tone Kustec sta pozneje odstopila, tako da ima odbor trenutno samo deset odbornikov. Prazni mesti nameravajo dopolniti.

Novi predsednik društva Ivan Zafošnik je miren, preudaren človek. Oba z ženo Faniko sta dolgoletna člana društva in redna gosta društvenih prireditvev. Ob izvolitvi je obljubil, da se bo potrudil, da bi delo potekalo gladko in brez zapletov.

Novi odbor bo še naprej izdajal mesečnik »Avstralski Slovenec«, oživeti

pa bo poskušal tudi folklorno sekcijo. Podprli bodo tudi lovsko in balinarsko sekcijo. Radi bi spet pridobili več članov, zlasti rojake iz Brd, ki so se porazgubili v prejšnjem letu. V ta namen nameravajo ponovno organizirati »Briški večer«, razstavo del briške rojakinje Romane Favier Zorzut, radi pa bi ponovno navezali dobre odnose z uglednim rojakom Billom Mariničem, društvenim dobrotnikom; društvo namerava poravnati tudi nekatere stare dolgove. Kot so pokazala prva dejanja novega odbora, potem lahko upamo na najboljše.

Jože Žohar

ŠVICA

Prisrčno ob dnevu republike

Proslava dneva republike – 29. novembra, ki so jo v soboto, 21. novembra v bližnjem Pfungenu skupaj pripravila vsa štiri slovenska društva: Slovensko planinsko društvo »Triglav« iz Züricha, Slovensko društvo »Planika« iz Winterthurja, »Soča« iz Schaffhausna in Športno-kegljaško društvo »Slovenija« iz Rütija, je znova dokazala, da je vsako srečanje Slo-

vencev na tujem njihov zares velik praznik. Skrbno pripravljen program in številna udeležba dokazujeta, da društva dobro delujejo in da je poleg že znanih marljivih posameznikov vedno več tistih, ki so pripravljeni pomagati pri delu v društvih.

Proslava se je začela s pesmijo Slovencev kremeniti, ki jo je zapel moški pevski zbor Soča. Udeležence je ugodoma pozdravil predsednik Slovenskega planinskega društva »Triglav« Metod Fikfak, nato pa je generalni konzul v Zürichu Gustav Kranjc v priložnostnem govoru najprej pojasnil pomen praznika, zatem pa orisal razmere v domovini.

Rojake so zatem navdušili gostje iz domovine, prvaki ljubljanske opere Sonja Hočevar, Ladko Korošec in Rajko Koritnik, ki so ob spremljavi Milana Stanteta poleg narodnih in umetnih pesmi zapeli tudi nekaj priljubljenih prizorov iz znanih oper. Navdušenje, ki ga kar ni hotelo biti konec, saj je kakih 500 zbranih v ritmu zaploskalo že sredi pesmi, kaže, da naši rojaki v tujini dobro poznajo in cenijo tudi tovrstno glasbo.

Tako vzdušje se je nadaljevalo tudi potem, ko so z nekaj skeči iz Mikelno-ve »Zaradi inventure odprto« nastopili člani dramske skupine, ki jo uspešno vodi neutrudna Breda Stepič-Cechich. Vsak njihov nov nastop potrjuje, da so boljši od predstave do predstave. Koliko so vredni, pa najbolje pove navdušeno ploskanje, ki ni le priznanje za njihovo dobro delo, pač pa tudi spodbuda za naprej z željo, da bi nastopili vsaj na vsaki večji prireditvi.

Tudi nastopa moškega pevskega zbora »Soča« in kvarteta »Kranjci« iz Oltna sta dokazala, da je njihovo petje čedalje bolj ubrano in da si skorajda ni mogoče zamisliti prireditve, na kateri ne bi nastopili. Njihovemu petju so z vsem priznanjem zaploskali tudi prvaki ljubljanske opere.

Mladen Rodella je že stari znanec Slovencev, ki živijo na nemško govorečem območju Švice, pa tudi drugih. Tokrat je nastopil s hčerko in predstavil nekaj novih pesmi z igrivo vsebino. Pohvaliti pa moramo tudi Grego Smrekarja, ki je v lepi in pravilni slovenščini deklamiral pesem Starka za vasjo.

V drugem delu prireditve, ki je bil zabaven, pa so igrali Fantje iz Selške doline in Železnikov na Gorenjskem.

Peter Štefanič

Kegljaški ples Slovenije

Vsako leto, ko se oktober nagiba h koncu, se poslavljamo od toplih dni, zaključuje pa se tedaj tudi obdobje

jesenskih prireditev slovenskih društev v Švici.

Letos je bila zadnja Slovenija s svojo tradicionalno prireditvijo, ki nosi naslov »Kegljaški ples«. Odvijal se je 31. oktobra v veliki občinski dvorani Hotela Löwen v Rütiju blizu züriškega jezera. Prireditve se je udeležilo okrog dvesto naših ljudi, med katerimi je bilo tudi lepo število Slovencev iz Winterthura, med gosti pa je bila tudi tokrat jugoslovanska konzulka Sonja Ledinekova.

Prireditve je bila skrbno pripravljena, bogata tombola je obetala prenekateri lep dobitek, za ples in dobro voljo do jutranjih ur pa je poskrbel orkester »Vikend«.

Tudi ta prireditve je ponovno potrdila besede članov upravnega odbora, ki so nam pripovedovali, da šteje društvo sicer le petindvajset članov, da pa za delo poprimejo vsi. Zato je lahko razumeti izreden uspeh, ki ga je imela Slovenija s svojim prvomajskim kegljaškim turnirjem, katerega se je poleg številnih ekip iz vse Švice udeležilo še nad tristo gostov, pa tudi ti so kegljali tri dni. Turnir je potekal brez zastojev in Slovenija je žela lepo pohvalo za odlično organizacijo.

Vendar se Slovenija ne ukvarja le s kegljanjem. Svoj delokrog je že kmalu po ustanovitvi razširila. Tako je bilo to društvo pobudnik ustanovitve slovenskega oddelka jug. dopolnilne šole v Rapperswilu, ki že uspešno deluje, sedaj pa že zopet zbirajo otroke za nov slovenski oddelek, ki naj bi deloval v Wetzikonu.

Slovenija ima dalekosežne programe. Razmišljajo o novih sekcijah, o avtobusnih izletih, menda pa se bodo tudi oni v kratkem povezali z eno od slovenskih občin in tako zagotovili še tesnejšo povezavo z domovino za odrasle in otroke.

Breda Stepič-Cechich

Osrednja prireditve Beneških Slovencev

Društvo Beneških Slovencev je v soboto 17. oktobra priredilo v Dietikonu pri Zürichu svojo tradicionalno vinsko trgatve, katere so se udeležili tudi visoki gostje in sicer konzulka Sonja Ledinekova, jugoslovanski generalni konzul Gustav Kranjc, ter italijanski generalni konzul g. Ratzenberger. Posebej na to prireditve se je iz Čedad pripeljal Elio Vogrič, podpredsednik tamošnjega društva Beneških Slovencev, prišli pa so tudi predstavniki številnih organizacij ter podružnic tega društva, ki že vrsto let uspešno delujejo v Oltenu, Luzernu in Luganu.

Te prireditve pa se prav radi udeležujejo tudi člani slovenskih društev v Švici, pa ne le zato, ker so Beneški Slovenci stalni obiskovalci njihovih prireditev, temveč zato, ker so se eni in drugi v dolgih letih bivanja na tujem zblížali in postali prijatelji, saj jih veže skupna misel ohranjati materinski jezik tudi v tujini.

Pa ne le to. Organizatorji te vinske trgatve ne poskrbijo le za domače specialitete, za ples in dobro voljo, za to njihovo osrednjo prireditve pripravijo vsakokrat tudi lep program. Tako so letos obiskovalci napeto prisluhnili zbranemu petju okteta Soča iz Schaffhausna, burne aplavze pa je požela tudi velika furlanska folklorna skupina, ki je nastopila v pestrih narodnih nošah. Z venčkom plesov iz domačih krajev so mladi plesalci dokazali, da izredno pridno vadijo.

Razburljivega obiranja grozdja sicer ni bilo na sporedu, zato pa je društvo poskrbelo, da je marsikatero srce močnejše bilo, ko so izbirali lepoto večera.

Breda Stepič-Cechich

ANGLIJA

Slovenski dan v Bedfordu

Slovenci iz Anglije se bolj poredko oglašamo v Rodni grudi, vendar pa tudi mi težko pričakujemo to lepo revijo, ki nas povezuje z domovino in tudi z rojaki drugod po svetu.

Slovenci v Angliji živimo precej raztreseni in oddaljeni drug od drugega, zato imamo precej težav, predno se združimo v večjem številu. Ena izmed takih priložnosti v minulem letu je bila prireditve »Slovenski dan« v Bedfordu, kjer se nas je zbralo okrog 240 Slovencev iz vseh krajev Anglije. Zasluga za to srečanje gre zlasti tu živemu slovenskemu duhovniku Ludviku Rothu. Ta dan nam je ostal v nepozabnem spominu še zlasti zato, ker nas je prvokrat obiskal slovenski pevski zbor »Zvon« z Nizozemske, ki nam je prinesel čudovite slovenske pesmi. Še poseben ponos tega zbor je njihov pevovodja, Nizozemec Josef Willems, ki je ponosno nosil okoli vratu jugoslovansko državno odlikovanje, ki mu ga je za zasluge na področju slovenske kulture podelil pokojni maršal Tito. Prav tako je v nas vzbudil veliko veselje Bedfordčan Jože Pogačnik, saj so nam ob njegovih vižah spomini pohiteli v domače kraje.

Vladimir Gmajner, Bedford, Anglija

FRANCIJA

Počastili smo dan republike

Ko to pišem, je minilo že nekaj dni, odkar smo se poslovili od naših gostov iz domovine. Kakor vsako leto je tudi letos organizirala Slovenska izseljenska matica za nas rojake v tujini turnejo in nam poslala mladi ansambel »Dvanajsto nadstropje« in pevca Andreja Šiferja.

Tako smo skupaj praznovali državni praznik, 29. november. Proslavo je organiziralo društvo Jadran. Nastopil je mešani zbor Jadran, ki je najprej zapel slovensko in francosko himno, nato pa se je nadaljeval spored še s petjem in recitacijami. Slovenska izseljenska matica je društvu tudi podarila diploma, s katero jih je odlikovala za požrtvovalno kulturno življenje v tujini. Za to se Matici lepo zahvaljujemo in obljubljam, da bomo tako delali tudi v bodoče in v tujini gojili našo besedo in pesem. Prav posebno se zahvaljujemo tudi našim pridnim muzikantom, saj so res tako lepo igrali od narodnih do modernih viž. Navdušeni so bili stari in mladi in zelo bi bili veseli, če bi nas še kdaj obiskali.

Lidija Sajovec, Freyming-Merlebach, Francija

Umrl je Ivan Lindič

Sporočam vam, da smo se Slovenci in Jugoslovani, ki živimo v severni Franciji, poslovili od našega dolgoletnega člana in zavednega rojaka Ivana Lindiča. Rojen je bil kmečkim staršem 1. avgusta 1895 v Tržišču na Dolenjskem, v Francijo pa je prišel leta 1929. Polnih štirideset let je pustil v rudniku, nekaj let pa je užival zasluženi pokoj.

Ves čas je bil požrtvovalni član Združenja Jugoslovancev v severni Franciji in cenili so ga številni rojaki in prijatelji. Kljub trdemu delu vse življenje in boleznim je dočakal 86 let. Sorodnikom izrekamo iskreno sožalje.

Štefan Gradišnik,
Sallaumines, Francija

Rojaki, ki so sodelovali v programu ljudskega festivala v Pittsburghu, sedi William Kuntara – citre; stojijo pa: Violet Ruparcich, voditeljica slovenskega programa in pevka ter harmonikarja Jacob Martinčič in Pavel Dolinar

ZDA

Slovenci na pittsburškem festivalu

»Bog naših očetov... ostani z nami, tako bomo manj pozabljali tisto, kar je pozabljivo!« Ta odlomek iz Kiplingove molitve je eno izmed vodil vsakoletnega Pittsburškega ljudskega festivala (The Pittsburgh Folk Festival), ki je v maju lani proslavil že svojo 25. letnico. Festival je trajal štiri dni, obiskalo pa ga je okrog 45.000 ljudi, med njimi zlasti veliko mladine, šolarjev, ki so bili zanje pripravljeni še posebni programi. Festival si je v minulih letih pridobil že bogate izkušnje v organizaciji, zlasti pa še v načinu predstavljanja etničnih kultur splošni ameriški

dnim melodijam in poskusili številne jedi naših babic.

V lanskem programu so bili zastopani slovenski harmonikarji na diatonično harmoniko, pevka, igralec na citre, poleg tega pa je precejšnjo pozornost vzbudil slovenski paviljon z zemljevidom Evrope, kjer sta bili označeni Jugoslavija in Slovenija, knjige nekaterih slovenskih pesnikov in pisateljev in tipični slovenski spominki, kot npr. ribniški pušelj, majolka, rib-

niški Urban s suho robo idr. Prodajali so tudi tipične slovenske jedi, kot npr. ričet, kranjske klobase, flancati idr., posebna poslastica pa je bila orehova potica, kot jo je pekla mama Violet Ruparcicheve.

ARGENTINA

Novi častni konzul SFR Jugoslavije

V Jugoslovanskem centru v Rosariu je bila 2. novembra velika slovesnost v čast novega častnega konzula SFR Jugoslavije v tem mestu – Iva Sarjanovića. Na prireditvi se je zbralo izredno veliko naših rojakov, ki živijo v tem mestu, in tudi argentinskih gostov. Dogodku je posvetil primerno pozornost tudi krajevni tisk.

Novi častni konzul naše države v Rosariu Ivo Sarjanovic je že dolga leta ugleden rojak v tem kraju. V Latinsko Ameriko se je priselil leta 1926 in najprej nekaj let živel v Čilu, pozneje pa se je preselil v Argentino, kjer se je ukvarjal zlasti s kmetijstvom in sodeloval tudi v lokalni trgovinski zbornici.

javnosti. Slovenci so se festivalu pridružili leta 1963 zlasti po zaslugi vestne »folkloristke« Violet Ruparcich, ki je najprej sodelovala na festivalu kot plesalka v nekaterih drugih narodnostnih skupinah, pozneje pa je za sodelovanje spodbudila še druge predstavnike slovenske skupnosti. Tako so se doslej predstavili na festivalu že številni slovenski harmonikarji, plesalci, oživljeni so bili številni običaji iz stare domovine, obiskovalci so lahko prisluhnili številnim slovenskim naro-

Še posnetek z obiska v Latinski Ameriki: pogled na del gostov na koncertu Slovenskega okteta v prostorih Prvega slovenskega prekmurskega društva v Montevideu, Urugvaj.

Srečanje s Skalnimi gorami

Vlak brzi proti zahodu. Že drugi dan sem na poti. Prek noči smo vendarle pustili za seboj skrajno dolgočasno pokrajino severnega Ontaria in vzhodne Manitobe. Voda, sama voda, nizko drevje, kamnit svet in spet voda. Nato močvirje, majhni, nepomembni in umazani kraji. Dvoje indijanskih oči.

Ladja je šele včeraj pristala v Montrealu, dogodek pa je že dva tisoč kilometrov za menoj.

Sedim v dolgem vagonu. Vidim od enega konca do drugega, še so prosti sedeži. Voz teče zelo mirno, moti pa me umetno prezračevanje. Kako rad bi malo odprl zabita okna... Le skozi šipe opazujem neizmerno kanadsko ravnino, ki ji pravijo prerija. Zlato rumena je, blešči se v popoldanskem soncu. Imam občutek, da se v daljavi rahlo nagiba proti obzorju. Zlato morje pšenice valovi v rahlem vetru.

Nemški rudar, ki mi sedi nasproti, trdi, da žitne odeje ne bo konca pred jutrišnjim dnevom. Iz Quebeca se pelje. Tam je delal v železnih rudnikih, zdaj pa se je namenil v Uranium City v severnem Saskatchevanu. Za denarjem gre pač. Mirno si maže na kruh margarino, kot je bil vajen doma, previdno ga žveči in momlja vmes: »Ta kruh, to ni kruh, le počasi gre s to gumo, v goltanec se brani.« Tega ne bi vedel. Kruha si še nisem kupil v tej deželi. Z eno nogo sem še zmeraj na morju, z drugo pa doma...

»Vi pa gledate pšenično morje, kaj neda! Kar dajte, to je nekaj najlepšega v tej deželi, ki je presneto dolgočasna, razen če izvezemo Rocky Mountains. Sicer pa me take stvari ne zanimajo, če vam povem po pravici. V Uranium City se, na primer, peljem samo zato, ker vem, da je tam dober zaslužek.« Tako je povedal in se zagledal v vrsto polnih pivskih steklenic, ki so ležale na dnu lesenega kovčka. »Ni mrzlo,« je pristavil, »vode nimam rad.« Vzel je prtljago in nekam odkorakal.

Zamislil sem se. Rocky Mountains, gore, hribi, pa ne tale žalostna ravnina. Oči, ki so vse življenje objemale tolminske hribe, ne bodo dolgo opazo-

vale, kako se ravnina izgublja v daljavi. Bogastvo planjave je morda veliko, toda oko zaman išče vasi, mesta. Od časa do časa se pojavi nedaleč od proge gospodarsko poslopje, zraven stoji stanovanjska hiša. To izginevanje in pojavljanje še bolj poudarjata neizmernost, monotonost in lepoto prebivalcu prerije, nekaj drugega pa prišleku.

Žitni silosi, leseni, oblikovani kot kocke, nas spremljajo vzdolž proge. Tam stojijo kot fantomi, osamljeni, molče nam odzdravljajo.

»Uganite, kje sem bil!« je dejal Nemec, ko se je vrnil na svoj sedež. Zbudil me je iz razmišljanja, zato ga nisem takoj razumel. Presledek, ki je nastal, je spretno izrabil. »Pravzaprav, če ne zamerite, bil sem na stranišču. Tam sem ga nagnil, kar dve sem popil. Je že tako, samo tam ga lahko... po zakonu.«

Zadovoljno se je oblizoval ter me zmagoslavno gledal. Opazil je namreč, da mi običaji in zakoni še niso znani. Prav je imel, kdo pa naj ve vse! Kajpada človek lahko malo popije, kadar je na poti. Hotel sem mu povedati, kako je bilo pred leti na bohinjskem vlaku. V povojni prešernosti se ga še sprevodniki niso branili. Seveda le v predorih, takrat še ni bilo razsvetljave.

»Vidim, da ste novodošli,« je pristavil, segel med zmedo v kovčku ter mi sunkoma pomolil steklenico. Nisem se branil, razumel sem ga tudi, da je treba take stvari skrivati, več pa ne.

Vagon se je mehko pozibaval in Nemec je začel dremati, še prej pa si je najel vzglavnik, ki mu ga je ponudil izvošček. Tudi mene se je prijemal spanec. Sonce, rdečekrvavo in ogromno, je tonilo v pšenično morje. Zlata prerija je postajala bakrena, pomirjujoča preproga. Celozategnjen pisk lokomotive je deloval uspavalno. Domača zemlja se mi je zdela daleč, zelo daleč. Kdove kam me pelje pot! Mor-da pa tistega prej sploh ni bilo. Je bil to samo privid? Sladke sanje? Spanje! Spanje! Zmanjkalo me je...

Precej dolgo sem moral spati, kajti zbudil sem se lačen in dan je bil že svetel. Bolele so me kosti, a ne preveč,

saj je bila »postelja« kar udobna, vse-kakor pa neprimerno boljša od tistih desak, na katerih sem čakal beli dan avgustovske noči v napol zgrajenem domu na Križkih podih (leta 1950). Tudi tedaj je bil avgust, a le še komaj, kmalu bo napočil september.

Pošteno sem se pretegnil, pomencal oči ter si ogledal položaj. Takoj sem opazil, da je Nemec prek noči izstopil. Naj mu bo sreča mila tam gori v Uranium City.

Prav tedaj je moral vlak zapeljati v oster ovinek; naenkrat sem se nakremžil, ko so me od strani potipali oranžni žarki zgodnjega sonca. Leno se je valilo iz vzhodnega obzorja.

Lep dan bo, sem pomislil. Opazil sem, da so pšenična polja zares izgini-la, ostala je le še ravnina, tokrat precej valovita in porasla s srednjim gozdom. Lepo sem jo pozdravil, bila mi je dobrodošla, po vsej tisti rumeni goloti. Spomnil sem se na Skalno gorovje pa na želodec, ki se je glasno pritoževal.

Segel sem nad glavo po prtljago, da bi se malce pogostil. Tudi tisto pivo je prišlo prav, čeprav je bila ura še zgodnja... pa ne na stranišču, kot sem se naučil prejšnji dan, pač pa tajno, po malem, brez izzivanja.

Počesal sem se in uredil, popravil kravato in si obul čevlje. Sedež se mi je zdel trd od dolge vožnje, zato sem se presedel na nasprotno stran – tja, kjer je prejšnji dan sedel Nemec. Storil sem dejanje, ki samo po sebi ne bi bilo omembe vredno, ko ne bi obrnil hrbta vzhodu.

Zagledal sem jih!

V svetlo modro zahodno nebo so v jutranjem žaru stegovala temno sive, skoraj modrikaste vrhove. Novi dan jih je čudežno osvetlil v zgornjem delu, korenine pa so ostale temačne. Jutranje sence in granit sta se srečala. Rezultat tega je bila nepopisna, grozovita lepota. Gore so se mi zdele kot pošasti, ki človeka neizprosno privlačujejo, da se jim ne more upirati. Vlak je vozil po predgorju, tisti valoviti gozdnati planjavi, ki je zaradi obsežnosti izgledala kot neizmerna ravnina. Brez pravega prehoda, kar naenkrat – Rocky Mountains – Skalno gorovje! Veli-

ka, nenavadna višinska razlika daje tem vrhovom svojevrsten pečat. Tenka meglična sled jim je kot venec objemala podnožje; se morda ne dvigajo naravnost iz voda hladnega jezera? Šele pozneje sem se zavedel te čudežne prevare in bil sem hvaležen za vsak trenutek trajanja. Ni čudno, če so Indijanci med skalnimi očaki videli višja bitja.

Na teh prvih vrhovih ni bilo sledu o snegu, zato mi je najbolj padla v oči modrikasta granitna barva. Bežno sem se spomnil kaninskega pogorja in hkrati docela zavrzel primerjavo. Naš Kanin je veličasten in vabljev v kontrastnem okolju, kjer se Julijci lesketajo v poletni goloti.

Dobil sem občutek, da so planine, ki sem jim prvič zrl v obličje, v nepravem okolju. Iz tako čudovito lepega in zelenega dna se dvigajo, vendar je njihovo obličje neprijazno. Višje gori so se mi predstavile kot strašni, ogromni prsti z obrabljenimi konicami, zasajenimi v nebo, vendar brez tiste žive želje po vzpenjanju, tako značilnem za slovenske gore.

Minilo bo dolgo, več kot leto dni bivanja med njimi, da bom pravilneje presodil njihovo naravo. Ali ni lepota raztresena povsod? Zaenkrat sem še vse preveč pod vplivom domače grude.

Dopoldne je odhajalo v večnost. Transkontinentalni vlak št. 1 Kanadskih državnih železnic si je vtiral pot tja pod novodošle znance. Polagoma smo se jim približevali ter se vse bolj zavedali, da nas dobivajo v svojo pest. Tesnoba? – Nismo prihajali v Planico, zares ne...

Postajalo je temneje in hladneje. Končno se je vlak ustavil v njihovi sredi, v majhnem mestecu še v Alberti. »Jasper« sem prebral na postaji.

Do Tihega oceana bo še 500 kilometrov življenja med njimi.

**D. J. Gašper (1957),
Quebec, Kanada**

Stara poštna kočija

Koliko otrok se je zbralo pri stari poštni kočiji? Kar osemnajst jih je, le dobro pogledjte in poštejte! Ne pozabite tudi na tiste drobne glavice, ki vesele kukajo iz kočije, skozi vrata in okno. Veliko žive prtljage je tudi na strehi, kjer eden od fantičkov trobi na poštni rog. Tudi kočijaža vidimo, ki vihti bič nad »konjema«. To sta dva fantiča v širokih klobukih. Ne vemo, kateri fotograf je tako spretno razvrstil mladino okrog stare kočije. Vemo pa dobro, kje so imeli takšno imenitno poštno kočijo. Še leta 1930 je bila ohranjena kot zgodovinska zanimivost v Trebnjem na Dolenjskem. Ne vemo pa, kako je s to kočijo danes.

Poštne kočije so bile nekoč redno prometno sredstvo na Dolenjskem,

dokler ni leta 1894 stekla železnica od Ljubljane do Novega mesta in potem leta 1914 naprej do Metlike. Takrat so šle poštne kočije v pokoj. Tam, kjer ni bilo železnice, pa so nadomestili kočije novi poštni avtomobili, kot na primer iz Logatca v Idrijo.

Ohranjene so fotografije starih kočij, ki so vozile iz Metlike v Novo mesto, in iz Ljubljane do Kočevja in naprej v Črnomelj. Danes iščemo stare kočije za filme in televizijske nadaljevanke, ki govore o naših krajih in ljudeh v 19. stoletju. Mnogo naših izseljencev, ki so zapustili domovino pred prvo svetovno vojno, je potovalo do Novega mesta ali do Ljubljane s poštno kočijo.

Mirko Kambič

Stara poštna kočija v Trebnjem l. 1930. (preslikal M. Kambič)

za mlade

po srcu.

Rubriko ureja: MIHA MATĚ

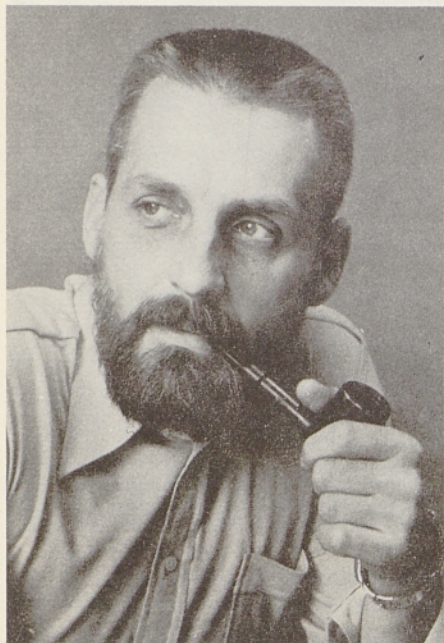
Ilustrirala: IRENA MAJCEN

Predstavljamo vam pesnika JOŽETA SNOJA

Pesnik in pisatelj Jože Snoj se je rodil leta 1934 v Mariboru. Že med vojno pa se je s starši preselil na Dolenjsko, v Mokronog. Tu je prišel v neposreden stik z naravo in kmečkim življenjem. Po vojni je končal gimnazijo v Ljubljani, nato pa študij slavistike in primerjalne književnosti na ljubljanski filozofski fakulteti. Tisti mladi bralci, ki prebirate glasilo Pionir, ga dobro poznate kot strica Pipo, saj v njem ocenjuje prispevke mladih dopisnikov in jih seznanja z zakonitostmi književnega ustvarjanja.

Njegova pomembnejša dela za mladino so: pesniške zbirke Pesmi za punčke, Stop za pesmico in Lajna drajna, od proznih del pa knjige Barabakos in kosi, Avtomoto mravlje in Hišica brez napisu.

Pesnik se zna igrivo in hudomošno poigravati z besedami, takšen pa je tudi v pesmi, ki jo objavljamo.

Jože Snoj

ENKRAT, KO BO OČKA MAJHEN

*Enkrat, ko bo
očka majhen,
ko bo majhen in poreden,
ves polulan,
sladkosneden,
sedel Vid bo za
volan.
To bo enkrat, kar en
dan.*

*Vzdignil prst bo
in dejal: Očka,
brž na zadnji sedež,
ti pacon, ti
sladkosnedež,
Vid te bo odpeljal
stran.
To bo enkrat, kar en
dan.*

*In bo hupal in zavijal,
luč prižigal in
mežikal v levo in v desno
stran,
se jezil in glasno vzklikal
čez gore in čez
ravan.
To bo enkrat, kar en
dan.*

*Ko se zvečeri – kaj
slišim? – Vid
bo spet doma pri hiši.
Bo poklical svojo
mamo
in naročil ji
skesan:*

*Očka je tako zaspan. V posteljico
z njim pri priči. Majhen je,
a ga ne dam.*

To bo enkrat, kar en dan.

Vida Brest

KRUH

Bila je vojna. Otrok sem bila, kakor ste zdaj vi. Takrat dostikrat ni bilo kruha. Kadar ga je mama spekla, je

spekla koruznega, nizkega in še tega je zaklenila, ker smo ga otroci hoteli pri priči raznesti. Potem je tudi koruze zmanjkalo in smo vedeli, da bomo jedli kruh šele, ko bo dozorel ječmen.

A kje je še bilo poletje in ječmenova žetev...

Pa je prišel dan, ko so bili vsi otroci s čim obdarovani. Pri nas pa ni bilo ničesar. Takrat sem mislila ves dan samo na kruh, na velik rumen kos kruha...

Znočilo se je. Pozimi se tako naglo znoči. Sedela sem na peči in čakala, da bo mama poklicala k večerji. Kuhala je krompir v oblicah in mleko.

Takrat je zunaj potrkalo. Mama je odprla vrata in se zasmejala. Veselo se je zasmejala, potem je z oljenko stopila v hišo in za njo sta prišla dva partizana. Velik pehar sta nosila v rokah in vrh peharja je bil kos belega kruha. Potisnila sta mi pehar na peč in se smejala.

Ničesar nisem videla, ne orehov, ne krljev, samo visoki, dišeči, čudežno lepi kruh.

Tone Pavček

KROF

*Teta Liza, teta Liza
nam je spekla velik krof.
Kakor hlebec velik krof.
Kakor hlebec? – Kakor miza!*

*Dva iz peči sta ga nosila,
pet jih kilo je dobilo,
preden množica na mizo
slavni krof je položila.
In še miza pod to silo
se močno je zašibila!
Kaj se ne bi, saj ta krof
ni navaden pustni krof!*

Tono moke porabila,
dva zaboja rumenila,
štiri vreče marmelade,
pet vagonov čokolade,
da ne omenjamo sladkorja:
teta Liza z njim vsa morja
bi gotovo osladila,
sladek čaj do smrti pila!

No, vam šlo je zdaj v glavó,
da ta krof ni kar tako!
Zdaj smo tanki, zdaj smo suhi,
potlej bomo kakor skleda
širni, okrogli – če seveda,
nam ne počijo – trebuhi.

Basen

Mačka in miška

Mlada miška je videla nekoč mačko,
kako je slanino. Hitro steče k nji in se
ji prijazno pridruži, rekoč:

»Botrca, tudi meni diši slanina, saj
mi pustiš, da jo tudi jaz nekoliko po-
skusim?«

»Ti, tatica tatinska ti!« zareči mačka
nanjo, »Jaz ti bom pokazala krasti,
čakaj me!« In v hipu jo zgrabi in zada-
vi. Nato pa spet mirno liže dalje oku-
sno slanino.

Drugi dan pa pride v klet gospodi-
nja, najde slanino snedeno, a miško
zadavljeno. Kakor hitro zagleda mu-
co, jo pokliče s sladkimi besedami k
sebi in jo začne božati:

»Da, da, ti si moja mucika. Prav,
prav, da si zadavila to požeruško miš,
ki mi je snedla vso slanino.«

In mucika je zadovoljno godrnjav-
sala in predla, prav kakor da je ona
najbolj nedolžna žival na svetu...

Dragotin Kette

MORDA ŠE NE VESTE...

da je največja in najtežja žival, ki je
sploh kdaj obstojala, modri kit. Naj-
večji primerek, ki so ga kdaj izmerili,
je bila 33,5 m dolga samica; ujeli so jo
pri Cia Argentina de Pesca v Južni
Georgii v letih 1904–1920. Neka dru-
ga samica, ki so jo pripeljali na kito-
lovsko postajo Prince Olaf v Južni
Georgii okrog leta 1931, je morala,
sodeč po kotlih, ki so jih napolnili z
njenim oljem, mesom in kostmi – brez
tekočin in krvi tehtati 163,7 tone. Živa
je morala tehtati okrog 174 ton.

Da je največja hitrost, ki so jo lahko
še zanesljivo izmerili pri kaki živali,
bila 171 km na uro. To hitrost je na-
mreč dosegel leta 1942 v Sovjetski
zvezi primerek ostrorepega hudour-
nika.

Valentin Vodnik

UGANKE

Sladek mož, grenak v koži,
ves rumen, plašč zelen.

oreh

Podnevi spim,
ponoči kričim.

BAOS

Kateri hočejo moja jabolka jesti,
ni treba nikoli jim mene otresti;
le deblo poderi,
pod mano poberi.

krompir

Rad me ješ
brez nogé,
rajši pa,
ko imam obe.

jašče, piščice

Glavo ima, noge ima,
nima pa repa,
zviže se, zbode te,
kadar je kepa.

jež

Na postelji
preležim,
nikdar pa
ne zaspim.

blazina

šanjih – spolnosti, veri, zakonskem življenju. Pisatelj osvetljuje prehojenju junakovo pot retrospektivno, precej pozornosti pa posveča tudi življenjskim usodam stranskih oseb v romanu.

Knjiga **BOŽIDAR JAKAC IN DOLENJSKA** s slikami Božidarja Jakca in spremnim besedilom Milčka Komelja je prijetna novost v slovenski umetnostni publicistiki. Za širšo javnost je posebno privlačen slikovni del monografije z bolj ali manj znanimi podobami Dolenjske in njenih ljudi. Monografijo o Jakcu in Dolenjski je izdal in založil časopis Dolenjski list v Novem mestu, kakovostno pa jo je natisnila tiskarna Mladinska knjiga v Ljubljani. Oblikovalec je bil Tadej Tozon, prevod besedil v angleščino pa je delo Dušana Gabrovskega.

V Cerknici je izšel že drugi zvezek **NOTRANJSKIH LISTOV**, zbornika, ki načrtno in kontinuirano zbira in objavlja znanstvene izsledke o razvoju tega območja. Zbornik je strokovna in tudi leposlovna publikacija, ki skuša celovito prikazati raznolika dogajanja gospodarskega in družbenega življenja Notranjske v preteklosti in sedanjosti, predvsem pa spodbujati raziskovalno razmišljanje in delo v tem delu Slovenije. Prvi zvezek Notranjskih listov je izšel konec 1977. leta in vzbudil topel sprejem.

Vsebinsko težišče drugega zvezka je obeležje štiridesetletnice vstaje ter oris nekaterih revolucionarnih dogodkov oziroma gibanj, ki so pripeljala do vstaje na Notranjskem, prinaša pa tudi prispevke s področja geografije, arheologije, etnologije, umetnostne in literarne zgodovine ter leposlovja.

Urednik drugega zvezka Notranjskih listov je profesor Janez Šumrada, medtem ko je knjigo zelo lepo opremil Janez Štiglic.

V pripravi je nov pravopis

Nekaj dopisnikov me je že vprašalo, kako je zdaj v slovenščini, po čem naj se ravna: »Ali naj se držimo *Slovarja slovenskega knjižnega jezika* (vsaj do besede prenumeracija) ali *Slovenskega pravopisa 1962*? Mislim, da se je treba ravnati po *Slovarju*, ker je izšel pozneje, vendar so mnogi drugačnega mnenja ali pa *Slovarja* sploh nimajo.«

Razlike med *Slovarjem* in *Pravopisom* seveda so. Eden od vzrokov zanje je že v namenu obeh knjig.

Vsakokratni *Slovenski pravopis* naj bi sproti dogovorno urejal pisavo in izreko, zato za kar največ vprašanj navaja po eno samo rešitev, če je le splošno sprejeta in s tem spremenjena v normo za slovensko knjižno rabo.

Za marsikatero vprašanje pa se ne dá tako preprosto ugotoviti ena sama možnost (na primer pisava skupaj in narazen, pisava z veliko in z malo in podobno). Dostikrat tudi kratko in malo ni mogoče zajeti vseh možnih primerov iz prakse. Kolikor več je namreč zajetih takih vrst, toliko več je po navadi tudi izjem, toliko bolj je pravilo nepregledno.

Zato je pri *Slovenskem pravopisu* na splošno sprejeto, da je v takem primeru puščena in dovoljena dvojna ali celo trojna možnost, ker se bodisi z različno rabo ne smisel ne slog ne spremenita, na primer *na prodaj* ali *naprodaj*, ali pa je uporabniku prepuščeno, naj se v svojem primeru smiselno in po občutku ravna po najbližjem zgledu.

Slovenski pravopis namreč ne more biti do kraja taksativno zakoličen računalnik. Vsak trenutek nastajajo nove besede, nove zveze, ki ne gredo gladko v prejšnje predalčke, v dotedanja pravila. V takih primerih ima uporabnik ne samo svobodo, temveč tudi dolžnost: ravnati mora v duhu slovenskega jezika.

Ravno zato je ena od značilnosti *Slovenskega pravopisa*, da izhaja v razmeroma kratkih časovnih presledkih in zmeraj sproti ugotavlja novosti, že ustaljeno rabo in pravila pa v okviru možnosti spravlja v red, da so kar najbolj preprosta in s tem raba kar najbolj olajšana in splošna.

Drugače je s *Slovarjem slovenskega knjižnega jezika*. To je naložba tako rekoč za celo stoletje. Zato je v ozko pravopisnih rečeh gotovo že vnaprej obsojen na nesodobnost, saj se pravopisna norma v dolgih letih izhajanja lahko v marsičem spremeni.

Zato je razumno, da se *Slovar* ne vtika v enodnevna pravopisna vprašanja, temveč je »informativno normativen, to pomeni, da je v njem knjižni jezik na široko in

HALOŠKI ČLOVEK

Pri založbi Delavske enotnosti v Ljubljani je v zbirki z naslovom *Knjiga fotografij* izšla monografija mojstra fotografije **STOJANA KERBLERJA** z naslovom *Haloški človek*.

Stojan Kerbler, sicer dipl. inženir in energetik v Tovarni glinice in aluminija v Kidričevem pri Ptuj, je odličen fotoamater. Doslej je razstavljal na 490 domačih in 580 mednarodnih razstavah v 50 državah ter prejel 428 priznanj, med njimi zlato ptico 1971, mojstrski naziv, postal pa je tudi odličnik mednarodne organizacije za fotografsko umetnost EFIAP.

Omenjeni monografiji, fotografsko posvečeni haloškemu človeku, je uvod napisal umetnostni zgodovinar Aleksander Bassin in poudaril socialni moment Kerblerjevih portretirancev. Za to knjigo je avtor od foto zveze Jugoslavije dobil nagrado za fotografijo 81.

Matija Ihan, profesor zgodovine in zemljepisa, je junak novega romana izredno plodovitega slovenskega pisatelja **PAVLETA ZIDARJA**. Roman je pod naslovom **RAZOROŽENI PREROK** izdala Državna založba Slovenije v svoji knjižni zbirki *Nova proza*. Tudi ta Zidarjev junak je obremenjen s premišljevanjem; predvsem ga je pisec usmeril v razmišljanje o nekaterih bistvenih življenjskih vpra-

Haloška gospodinja (foto: Stojan Kerbler)

objektivno predstavljen z vso množino variant in posebnosti, vendar tako, da je že iz razporeditve gradiva in spremnih opozoril vidna pomembnost in vrednost obravnavanih jezikovnih prvin.

Nalašč sem navedel daljši odlomek iz slovarskih načel, ker je iz njega jasno razvidno, da si *Slovar* pri taki zasnovi ne more lastiti normativnosti, ker bi ga to oviralo pri njegovem glavnem namenu: »V slovarju je zajet besedni zaklad (besede, zveze) in prikazana njegova raba, kakor se kaže v sodobnem slovenskem knjižnem jeziku, to je v obdobju od začetka tega stoletja do 1969 oziroma do leta izida posamezne knjige.«

Razlike med *Pravopisom* in *Slovarjem* torej tako rekoč morajo biti že zaradi različne narave obeh del.

Razlike pa morajo biti tudi zaradi časa. Zadnji pravopis je bil pripravljen pred letom 1962. Od tega je zdaj že dvajset let. V dvajsetih letih se v življenju jezika marsikaj zgodi. To pomeni že močno menjavo generacij. Pomeni nekaj šolskih reform. Pomeni za marsikatero od strok izreden razvoj ali popolnoma druge ljudi. Pomeni toliko in toliko možnosti, da se katero od pravopisnih načel ni moglo ali ni hotelo uveljaviti v praksi in da je – skratka – že skrajni čas, da se pravila znova pregledajo in pripravi morebitna nova izdaja.

Slovenska akademija znanosti in umetnosti, ki si je po dosedanjem izročilu dala skrb za izdajanje slovenskih pravopisov tudi v statut, se je res že v letu 1972 s posebno Komisijo za pravopis, pravorečje in gramatiko pri Inštitutu za slovenski jezik SAZU pripravila na izdajo novega pravopisa. Komisija je delala v sestavi dr. Anton Bajec, Janko Moder, dr. Breda Pogorelec, dr. Jakob Rigler, Stane Suhadolnik, dr. Jože Toporišič in Boris Urbančič in do maja 1976 sestavila predlog uvoda, se pravi načela za slovarski del prihodnjega pravopisa, za tako imenovano pravopisno normo.

Ta predlog je zdaj izšel pod naslovom »Načrt pravil za novi slovenski pravopis« (Ljubljana 1981, Državna založba Slovenije) in je bil novembra 1981 izročen v javno razpravo, ki bo – kakor pri prejšnjem pravopisu – trajala nekaj mesecev, potem pa bodo na podlagi zbranih pripomb, ugovorov in priporočil izoblikovana dokončna pravila za novi *Slovenski pravopis* in na podlagi teh pravil in načel bo pripravljen tudi slovarski del pravopisa.

Kdor od rojakov v tujini ima torej možnost in voljo, naj poseže v razpravo o novem pravopisu, saj bodo vaše pripombe gotovo še posebej dragocena opozorila na stvari, ki jih mogoče premalo poznamo in upoštevamo.

S tem pa sem – mislim – vsaj načelno odgovoril tudi na vprašanje, ki mi je bilo postavljeno.

Janko Moder

sporočila

Pred lanskim dnevom republike, točneje 26. novembra 1981, je predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman podelil listine o častnem članstvu SIM Antonu Ingoliču, Francu Kurinčiču, Klari Perčič, Anni Praček-Krasni in Ludviku Trohi. Hkrati so bile podeljene tudi prve diplome Slovenske izseljenske matice, ki so jih prejeli Štefan Antalič, Tone Brožič, Hrvaška izseljenska matica, Ernest Petrin, Jože Plevnik, podružnice SIM v

Kamniku–Domžalah, Murski Soboti in Novi Gorici, Ina Slokan, Skupščina občine Škofja Loka, Mila Šenk, Albert Švagelj (posmrtno), Vida Tomšič in Franc Žugel. Priznanja SIM pa so ob tej priložnosti prejeli Peter Adlešič, Kristijan Bavdaž, Marica Brejc, Tone Kukovica, Fanči Piškur, Stane Simšič in Vera Valenci. Nekdanji predsedniki Matice bodo na prvem naslednjem občnem zboru predlagani za častne člane.

Pet štipendistov

V letošnjem šolskem letu prejema štipendije Slovenske izseljenske matice pet študentov, ki izhajajo vsi iz druge generacije naših izseljencev. Nekateri nameravajo pri nas redno študirati, nekateri pa so prišli samo zato, da bi se naučili slovenskega jezika, to je najmanj za eno leto. Iz Francije, iz rudarske nasebine Merlebach, letos pri nas študira Jacqueline Kotar, iz Kanade je že drugo leto med nami Frank Žnidaršič, iz Združenih držav Amerike, iz Clevelanda, je prišla v Ljubljano Vesna Matič, iz Avstralije pa sta letos v Sloveniji dve študentki – Bruna Iskra iz Canberre in Liza Reja

iz Sydneya. Podrobneje bomo letošnje štipendiste predstavili kdaj v prihodnje.

Omenimo naj še, da so se lani poslovili od nas štirje štipendisti iz Združenih držav Amerike, ki so si pri nas močno obogatili znanje slovenščine in si tudi na splošno razširili obzorje. To so bili Jeanette Zaman iz Clevelanda, Vicky Gleim iz Philadelphije, Nancy Hribar iz Clevelanda in Jerry Klintz iz Colorada. Na študiju pri nas je ostala še Danica Dolenc iz Kanade, ki trenutno pripravlja diplomsko delo iz tretje stopnje – izbrala si je delo ameriško-slovenskega pisatelja Franka Mlakarja.

mislimo na glas

Rudl je na kratko nasajen

Imenujmo ga Rudl, čeprav bi bil lahko tudi Francelj, Janez, Polde ali Jaka. Dedec in pol bi bil, če ne bi bil – tako na kratko nasajen, kakor je včasih o njem govorila njegova mama, kadar ga je opravičevala. To seveda ni v nobeni zvezi z njegovo zunanostjo, saj je na pogled kar pravšen. Zadeva je čisto drugačna. Srečata se na primer z znancom in se dolgo prijazno pogovarjata. Nenadoma začne Rudl pozorno ogledovati znanca in pravi: »Kaj si bolan? Strašno slabo izgledaš. Kar rumenkast si in oči imaš motne. To bodo jetra, kajne? Preveč piješ?« Znanec je seveda ves zmeden, prestrašen. »Kaj bi pil,« se izgovarja, »tisti kozarček po večerji včasih, to ni nobeno pitje. Ampak nekam slab pa sem zadnje čase,« že čuti, kako ga vse boli, čeprav ga ni prej čisto nič. Rudl pa zmagošlavno grmi: »Zdravi se, poba, ti rečem, drugače boš čez nekaj mesecev pod šodrom na britofu.«

V družbi kakor povsod hoče imeti seveda prvo besedo. Pa si privoščiti tega in onega, tiste, ki so tam in one, ki jih ni. Nekateri požirajo njegove grobe šale, drugi pa ne. Smeh se prelije v vik in krik. Tudi žene se rad privoščiti, če je zraven. Kaj vse pripoveduje pijanski družini o njej. In ko reva vsa solzna zbeži domov, se kar peni od ogorčenja. Ta trapa primitivna, kaj ne razume, kaj je šala? To ji potem doma tudi z udarci učinkovito razloži.

Tak je Rudl; ki ga je njegova mati včasih opravičevala, da je pač na kratko nasajen. Sam seveda tako ne misli. Ima se za odkritega človeka, ki vselej pove, kar misli. In zato nima prijateljev, znanci se ga raje izognejo, žena in otroci se ga boje in tudi z advokati in sodiščem ima včasih opravka. Krivica pa taka, kaj?

In tako se je nekoč vsega naveličal in sklenil oditi v svet. V službi z odgovodjo ni imel težav in tudi domači za njim niso preveč jokali. Najprej se je ustavil v Avstriji, kjer pa ni dobil stalne zaposlitve, zato se je po nekaj tednih odpravil naprej v Nemčijo. Končno se je le zaposlil v neki manjši tovarni. Seveda mu marsikaj ni bilo

prav in bi bil rad po svoji navadi »ta svoje povedal« upravičeno ali ne, pa ni znal jezika in tudi bal se je, da mu bodo pokazali vrata in je – molčal. Domov je seveda pisal, da ima dobro službo in se imenitno počuti, a v resnici ni bilo tako.

Najbolj ga je motilo prenočišče, kjer je moral spati v sobi s petimi drugimi delavci. Končno se mu je posrečilo, da je v menzi našel delavca, ki je bil voljan zamenjati svojo sobo v zasebnem stanovanju z njegovo posteljo v skupni sobi. Takoj se je preselil. Njegova gospodinja je bila neka vdova, široka in visoka ženska nedoločnih let. Hmm, je pomislil Rudl, zaljubljen se vanjo ne bom, a soba, prenatrpana s starinskim pohištvom, mu je bila v glavnem kar všeč.

Ženska je nekaj žlobudrala, on je kimal in pritrdjeval, kaj je hotela, pa seveda ni razumel. Kaj kmalu je zvedel, kaj in kako je s tem.

Ko se je nekoč vrnil iz menze od večerje, je sedel v naslanjač, odprl tranzistor in si prižgal cigaro. Niti dvakrat ni potegnil dima, ko je prihrumela gospodinja, mu potegnila cigaro iz ust, zaprla tranzistor, ugasnila luč in odvihrala. Kaj takega! Stiskal je pesti in škripal z zobmi. Oh, kako bi prebutil to babnico salamensko – a si ni upal. Legel je in klel pod odejo. Ni mogel spati, pa je razmišljal. Misli je na svojo ponižno Francko in na otroke, ki so tako tiho hodili zvečer, kadar je sedel ob tranzistorju, kadil in bral. Pa na tovariše v službi, ki so bili prijaznejši do njega kakor on do njih, – in je ugotovil, da si je res pošteno zasvinjal življenje. Naslednje večere je prebil v gostilni, kjer je lahko kadil in poslušal glasbo. Ko se je nekoč vrnil

Bežen pomenek (foto: Miško Kranjec)

domov, pa je našel vrata stanovanja od znotraj zaprta z verigo. Pobesnel je in vlomil ter s pestmi obračunal z gospodinjo. Zaprli so ga in kaznovali. In potem? Vrnil se je domov k družini, saj drugega mu ni kazalo.

»Vedela sem, da kmalu prideš,« je rekla žena Francka in se nasmehnila. »Ja,« je prikimal, »nisem zdržal.«

Dolgo je iskal zaposlitev in končno jo je le dobil. In ko je nekoč srečal znanca, kateremu je napovedoval bolezen, mu je ta vrnil milo za drago: »Slabo izgledaš, Rudl, blede in shujšan si. Bolezen, kaj?«

»Ja,« je prikimal Rudl, »bo nekaj takega.« Nič se ni jezil, saj ni bil več Rudl – na kratko nasajen, ampak samo še Rudl...

To je resnična in nič nenavadna zgodba. Podobnih je še dosti. Morda tudi vi poznate kakšnega Rudlna? Ali se bi spremenil, kaj mislite?

Ina

filatelija

Skupnost jugoslovanskih PTT je 31. oktobra 1981 izdala dvobarvno znamko za 3,50 din v počastitev 60-letnice Poštne hranilnice Jugoslavije. Le-ta je bila ustanovljena z zakonom dne 30. novembra 1921. Po osvoboditvi se je združila z Narodno banko Jugoslavije, ki je tudi prevzela celotno njeno premoženje. Januarja 1961 je bila ponovno ustanovljena Poštna hranilnica kot samostojna delovna organizacija.

Osnutek za znamko (znak Poštne hranilnice »PŠ« – Poštanska štedionica) je narisal akademski slikar Dušan Lučić iz Beograda. Ofsetni tisk v polah po 25 kosov je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu.

Ob otvoritvi mednarodne konference »Izumiteljstvo kot razvojni dejavnik tehnologije v državah v razvoju« v Beogradu (od 4. do 6. novembra), je Skupnost JPPT dala v prodajo priložnostno znamko za 9 dinarjev. Na znamki je stilizirano prikazano izumiteljstvo poleg znakov Zveze izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav Jugoslavije (SPATU) in Svetovne organizacije za intelektualno lastnino (WIPO).

Osnutek za znamko je naredil akademski slikar Andrija Milenković iz Beograda. Dvobarvni ofsetni tisk v polah po 25 kosov je oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu.

14. novembra pa je SJPTT z več kot petmesečno zamudo (iziti bi morala že 5. junija!) izdala tradicionalno serijo »Varstvo okolja«. Na dveh večbarvnih znamkah je upodobila:

8 din – **motiv iz Rugovske soteske poleg cvetice.** Rugovska soteska sodi med najgloblje v Evropi. Nad 10 km dolgo s tudi do 800 m visokimi stenami jo je s svojimi vodami vklesala Pečka Bistrica v pobočja Prokletij. Reka s svojim slapovi in brzicami ter strma pobočja soteske s slikovitim rastlinstvom in živalstvom so poskrbeli za najlepšo naravno lepoto te regije;

13 din – **pogled na del Prokletij ob sliki risa.** Gorovje Prokletije spada med najvišje na Kosovem in v SR Srbiji. To so najbolj skalnate gore na Balkanskem polotoku, z veliko grebeni in soteskami, med katerimi je najbolj značilna Djerovica z najvišjim vrhom 2656 m, ki je hkrati tudi najvišji vrh v Srbiji. Vegetacija Prokletij je zelo bujna, zlasti v nižjih predelih, kjer živijo tudi razne vrste divjih živali.

Osnutka za znamki je narisal slikar Dušan Lučić iz Beograda. Tudi to pot je ofsetni tisk oskrbel Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu vendar v prodajnih polah po 9 kosov.

Ob vseh treh izdajah je dala Jugomarka kot običajno v prodajo ovitke prvega dne, ki so stali po 3,50 din (brez znamk).

slovenski lonec

Gorenjska mešta

Ta jed je bila včasih zelo priljubljena na Gorenjskem. Z njo so gospodinjice postregle svoji družini največkrat

za večerjo, pa tudi za kosilo je bila mešta kar dostikrat na mizi. Povemo vam nekaj receptov te jedi. Količine živil smo priredili za 4 člansko družino.

Za krompirjevo mešto potrebujemo dobrega pol kg krompirja, ki ga olupimo, zrežemo na kose in skuhamo v slanem kropu. Ko že nekaj časa vre, prisujemo pol kg krušne (lahko tudi bele) moke kot za žgance in kuhamo še pol ure. Zatem nekaj vode odlijemo, vendar manj kakor pri žgancih. Jed zmešamo s kuhalnico in krompir dobro zmečkamo. Vse naj bo gosto kakor ne pregosta polenta. Jed damo v skledo in s kuhalnico naredimo vanjo vdolbine ter zabelimo z mastjo s prevrto čebulo ali z ocvirki. Ko se poje zabeljena mešta, jo povrh polijemo z mlekom.

Prav okusna je tudi **korenjeva mešta**, ki jo pripravimo tako, da kilogram rdečih korenčkov, opranih in očiščenih, skuhamo v slanem kropu. Vode ne sme biti preveč. Kuhano korenje pretlačimo in vmešamo podmet iz dveh žlic moke in malo vode, prevremo, odišavimo s sesekljanim zelenim peteršiljem in zabelimo z 10 dkg prevrte prekažene slanine.

Ajdovo mešto pripravimo podobno kakor krompirjevo, le da namesto krušne ali bele moke vzamemo isto količino ajdove moke.

Ljubljanski lonec

Pol kg stročjega fižola zrežemo na poševne rezine in malo dušimo. Eno srednjeveliko cvetačo razdelimo na cvetove. Uporabimo tudi notranje zelene liste, ki jih primerno zrežemo. Cvetičač napol skuhamo. Pol kg krompirja olupimo in zrežemo na rezine. V pomaščeno kozico damo najprej odcejen fižol, zatem cvetačo, nanjo pa 30 dkg sesekljanega svinjskega ali govejega mesa. Pokrijemo z rezinami krompirja ter vse skupaj polijemo s slano zelenjavno vodo, v kateri smo kuhale fižol in cvetačo ter pokapamo z oljem ali z nekaj kosmiči masti. Jed naj se v pečici peče blizu dve uri. Ponudimo jo potreseno z nastrganim parmezanom ali kakšnim drugim trdim sirom.

Kranjska bržola

Kilogram goveje bržole operemo, posolimo in damo v kozico omaščeno z mastjo, v katero smo že prej vsuli 1 drobno sesekljano čebulo in 2 do 3 narezane korenčke. Dodamo 2 vejici

šatraja, nekaj zrnč celega popra in kozarec tople vode. Pokrijemo in do mehkega dušimo. Med dušenjem meso večkrat obrnemo in omako premešamo. Če se posuši, dolijemo še malo vode. Ko je meso mehko, zgostimo omako z 2 žlicama moke. Dušimo še nekaj minut. Zatem vzamemo meso ven, v omako pa pretlačimo 2 do 3 posebej kuhane krompirje, zalijemo z juho ali vodo in pustimo dobro prevreti. Meso zrežemo na porcije in prelijemo z omako.

vaš kotiček

Prodaj hišo z dvema stanovanji – dva vhoda, na lepem, sončnem podeželskem kraju, ob glavni asfaltirani cesti Rogaška Slatina – Atomske toplice – Podčetrtek. Hiša je oddaljena od toplic le slabe tri kilometre. V hiši je elektrika, vodovod, telefon in v neposredni bližini avtobusna postaja, šola, pošta, trgovina ter krajevni urad. V okolici hiše, ki je lepo urejena, je velik vrt in zelenica kot park. Skupna izmera zemljišča je ca 2000 m². Hiša je primerna tudi za opravljanje gostinske dejavnosti. Menjamo lahko tudi za hišo ali stanovanje v Splitu. Vse informacije se dobijo na naslovu: Mira Runjič, Omiška 4, Split, Dalmacija, tel. (058) 515-318

Prodaj vikendsko hišo v velikosti 60 m² z vsemi komunalnimi priključki in 20 ari vinograda na lepi sončni legi nad Krškimi. Cena je 60.000 DM.

Informacije: tel. 041/413-857.

Terrains (Ventes)

SAINT-BASILE-LE GRAND (Quebec) – Paroisse de Saint-Bruno, Terrain à bâtir, 13 lots d'un total 74.326 pieds carrés à ceder en total ou par lot.

Adresser offres à: **MAURO GIANINI, Rodna gruda, 61000 Ljubljana, Cankarjeva 1, Yugoslavia**

Moja svoboda je, da hodim v šolo, da imam starše, da imam dovolj hrane. Moja svoboda je tudi to, da imam svoj dom, da grem lahko v Jugoslavijo.

Ladislav Stopar, 5. razred, München

Svoboda je naš Tito, svoboda je sonce, ki nam sveti, nam sije in naše lepo življenje. Svoboda je naša republika, naša lepa polja. Svoboda je, da se imamo radi, in si med seboj pomagamo. Svoboda je lepo življenje v Jugoslaviji.

Danilo Ravšl, 5. razred, München

Reke in gore, Triglav in morje, nebo in sonce, rože, drevesa, otroci v šoli, avtomobili na cesti, vse to je naša svoboda v domovini, ki naj večno živi.

Petra Jug, 5. razred, München

Ko so bila letala na nebu in so metala bombe, je bila vojna. Danes pa je nebo mirno in prijazno. Mi otroci hodimo v slovensko šolo doma in v tujini. Vse povsod nas spoštujejo, ker smo svobodni ljudje. Nič več nas ne pošiljajo v taborišča in zapore. Veselimo se svobode.

Franci Hauptman, 5. razred, München

Moja domovina

*Domovina,
le kdaj te bom spet videla?
Kdaj bo prišel tisti dan,
ko bom rekla: »Jaz tebe ne dam,
jaz se za vedno vračam k tebi!«
In takrat bomo vsi veseli.
In v nemški deželi
ni več tako lepo kot pri tebi.
Vendar vem že zdaj,
jaz se bom vrnila nazaj,
ker si ti dežela,
ki jo ljubim iz veselja.*

*Nova Gora je vasica mala,
ki jo imam zelo rada.
Ponoči se vidi v daljavi
mesto Krško ob Savi.
V tej vasici mali,
ki jo imajo vsi radi,
en hribček stoji,
ki nas jeseni z grozdom razveseli.*

**Marjana Šribar,
7. r., Weingarten, ZR Nemčija**

Dan žena

8. marca praznujejo v domovini dan žena. Tudi naše mame in žene v Köpingu so praznovale svoj dan. Praznovanje smo pričeli s kulturnim programom. Za uvod jim je predsednik društva Mario Bestjak čestital za njihov praznik. Prvo točko kulturnega programa so predstavili moški z dvema pesmima Sezidal sem si vinski hram in Pod rožnato planino. Dobro so se odrezali, saj so jim ženske zelo ploskale. Potem so nastopali učenci slovenske šole. Prikazali so igrice, deklamirali pesmi o mamah, čitali svoje spise in zgodbe. Na koncu so zapeli nekaj otroških pesmi ob spremljavi moje harmonike in Ivanove kitare. Kulturni program sva zaključila Ivan Detiček s kitaro in jaz s harmoniko, ko sva zagrnila venček narodnih pesmi. Otroci so podarili ženam nageljčke. Potem se je začela zabava. Za muziko so skrbeli mladinci, za vso ostalo strežbo pa moški. Zabava se je zavlekla do ene ure ponoči. Mislim, da so bile ženske zadovoljne, saj so rade plesale in pele.

Jože Meglič, slov. dop. šola Köping

Z mambo sva pekla kruh

Mami rad pomagam pri delu. Tako grem večkrat tudi v trgovino kupovat. Neki dan sem ji pomagal peči kruh. Najprej sem moral kupiti kvas. Kupil sem tudi druge stvari. Doma sva z mambo pripravila testo. Delal sem tako, kot mi je mama naročala. V vodo sem dal malo moke, sladkorja in kvas. Ko je kvas malo vzhajal, sem ga dal k moki. Električni mešalec je mesil testo sam. Potem sva počakala, da je testo vzhajalo. Nato je mama pomikala desko in na njej sva delala male štručke. Tudi na te sva počakala, da so malo vzhajale. Ko je bila peč dovolj vroča, sva dala kruhke peč. Štručke so bile kmalu pečene. Bile so tako dobre, da smo jih takoj pojedli.

David Zuppin, slov. dop. šola Köping

Moja mama

Moji mami je ime Jožica. Imam jo zelo rad, ker je zelo pridna. Kadar sem prost in imam dovolj časa, ji rad pomagam. Brišem posodo, pospravljam sobo in igrače. Mama mi pomaga pri nalogah, tudi igra se z mano. Vsak večer, preden gre spat, me pride pokrit in mi želi sladko spanje. Zelo sem vesel, ker imam tako dobro mamico. Sedaj je bolna, ker se je ponesrečila pri delu v Volvu. Želim ji, da bi bila kmalu zdrava, zato pa ji tudi veliko pomagam.

Darko Breznik, slov. dop. šola Köping

Moj prijatelj

Moj prijatelj je bil zelo dober. Pomagal mi je rad v šoli. Njegov in moj hobi je bil, da sva hodila po gozdovih, nabirala gobe in si izdelovala loke. Rada sva lovila tudi ribe. Zelo rad se je smučal in v šoli se je dobro učil. Doma je na kmetiji. Staršem pomaga pri živini. Tak je moj prijatelj. Ko bom prišel domov, ga bom spet obiskal.

Andrej Šprah, 6. razred, München

Moja domovina

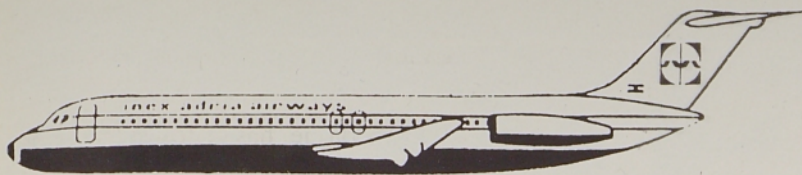
Moja domovina je Slovenija, kamor rada grem. Tam imam veliko sorodnikov. S sestričnimi in bratrancev se rada igram. Veselim se že novoletnih počitnic, ko bom spet lahko šla v domovino.

Hermína Gajšek, 3. razred

Moja prijateljica knjiga

Najljubša prijateljica mi je knjiga. Kadar le imam čas, vzamem knjigo v roke. Veliko knjig imam sama, pa tudi ata jih ima veliko in mi jih rad posodi. Najraje berem knjige, kjer nastopajo otroci moje starosti. Sama sem stara 12 let. Najbolj mi je bila všeč knjiga z naslovom Daljno poletje. V njej nastopata 16-letna punca in 19-letni fant. Več berem švedske knjige. Ker mi je slovenski jezik težji od švedskega, težko berem slovenske knjige. Zato pa hodim v slovensko šolo, da bom nekoč bolj obvladala slovenski jezik.

Elizabeta Bajec, slov. dop. šola, Köping

ZAČASNO ZAPOSLENI V ZR NEMČIJI IN SORODNIKI DOMA

Poslužite se rednih tedenskih letov, ki so namenjeni samo vam in vašim sorodnikom doma. Leti so do 50% cenejši od rednih linij. Letimo na progah:

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart
München

Zagreb
Split
Beograd
Skopje
Priština

Düsseldorf
Frankfurt
Hamburg
Hannover
Stuttgart
München

s filijalami:

AIR-BUS REISEN

600 FRANKFURT/Main 1
– Münchener Str. 42 – Tel. (061) 2573201

4000 DÜSSELDORF 1 – Steinstrasse 20
Tel. (0211) 329878 + 326309

2000 HAMBURG 1 – Glockengiesserwall 19
Tel. (040) 331610 + 331619

3000 HANNOVER – Andreaastrasse 7
Tel. (051) 327314 + 387315

8000 MÜNCHEN – Augustenstrasse 10
Tel. (089) 55-5700

Prodaja kart in informacije: **ZR Nemčija, GRIMEX**
6 Frankfurt/Main 1 • Postfach 16120
Wilhelm-Leuschner-Strasse 25
Telefon (061) 25731

Ljubljana: Inex Adria aviopromet, Titova 48, Tel. 313-366 s predstavništvu v Beogradu, Sarajevu, Skopju, Titogradu in vse turistične poslovalnice v Jugoslaviji.

JUGOBANKA

KO BOSTE POTREBOVALI STROKOVEN BANČNI NASVET
KO BOSTE ŽELELI NAJETI POSOJILO
KO SE BOSTE ODLOČALI ZA VARČEVANJE

POKLIČITE ALI OBIŠČITE
JUGOBANKO

LJUBLJANA, Titova 32, tel.: 310-388
LJUBLJANA, Celovška 106, tel.: 557-679
LJUBLJANA, Titova 64, tel.: 327-066
LJUBLJANA, Pražakova 14, tel.: 311-926
CELJE, Titov trg 7, tel.: 23-438
CELJE, Miklošičeva 1, tel.: 23-715
JESENICE, Maršala Tita 20, tel.: 81-576
KRANJ, Cesta JLA 14, tel.: 28-271
MARIBOR, Razlagova 11, tel.: 27-551
MARIBOR, Svetozarevska, tel.: 24-190
MARIBOR, Cankarjeva, tel.: 27-172
MURSKA SOBOTA, Staneta Rozmana 5, tel.: 21-833
NOVA GORICA, Kidričeva 7, tel.: 23-520
NOVO MESTO, Kom. Staneta 38, tel.: 24-209
PTUJ, Prešernova 1, tel.: 711-781
SEŽANA, Partizanska cesta 7, tel.: 73-139

A-1040 WIEN, Argentinierstr. 22/II/4-11, tel.: 656-440
SYDNEY N. S. W. 2000, St. Martins Tower, 31 Market Street
PRAHA 1, Elišky Kransohorske 9, tel.: 61926
LONDON EC 2 Y 5 ET, Moor House, London Wall, tel.: 01628 908 1/3
75116 PARIS, 25, Rue Lauriston, tel.: 500-83-73
AMSTERDAM C, Singel 512, tel.: 249-274
20121 MILANO, Via Fatebenefratelli 15/IV, tel.: 632-005
TORONTO, 401 Bay st., tel.: 362-2605
6 FRANKFURT / Main 1, Göthe Strasse 2, 285-958
4 DÜSSELDORF, Klosterstrasse 34, tel.: 356-434
1000 BERLIN, C/O BFG-Bank, Am Schillertheater 2-4, tel.: 311-42-85
8 MÜNCHEN, Friedrichsring 28, tel.: 595-087
NEW YORK, N. Y. 10036, 500 Fifth Avenue, tel.: 9445200
CHICAGO, 60611, 875 North Michigan Avenue, tel.: 337-024
111 22 STOCKHOLM, Kungsgatan 55/3, tel.: 08-21 33 08
8001 ZÜRICH, Lowenstrasse 14/I, tel.: 01/211 77 67

DOBRODOŠLI!

JUGOBANKA

vaš košček sonca in morja

PIANIRA

Za vas gradimo turistično naselje

MIHOLAŠČICA – ZAGLAV NA OTOKU CRESU

Možnost nakupa objektov, v katerih boste nemoteno uživali svoj prosti čas v naravnih lepotah in ob izredni klimi:

družinske hiše 64,71 m²

družinske hiše 55,34 m²

vrstne hiše 54,05 m²

garsonjere 20,92 m²

Rok izgradnje: januar 1982

Končna cena za m²: 37.000,00 din

Informacije:

Zagreb

Trpimirova 25
telefon: (041) 410–523

Reka

Dubrovačka 17 p. b. 185
telefon: (051) 33–970

Novo mesto

Ljubljanska cesta 3
telefon (068) 23–686